بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

مقدمو

ڪنهن به علم کي شروع ڪرڻ کان پهريائين چئن ڳالهين کي ڄاڻڻ تمام ضروري آهي.

1. تعريف علم 2. موضوع علم 3. غرض علم 4. واضع علم.

1. **تعريف علم:** انهيءَ جي لاءِ ڪنهن به علم جي تعريف ڄاڻڻ کان سواءِ ان علم کي شروع ڪرڻ بي فائدي آهي.
2. **موضوع علم:** علم جي موضوع جو ڄاڻڻ ان لاءِ ضروري آهي ته جيئن معلوم ٿئي ته هن علم ۾ ڇا جو بحث ڪيو ويو آهي.
3. **غرض علم:** انهيءَ جي لاءِ ته ڄاڻجي ته هن علم جي حاصل ڪرڻ سان ڪهڙو فائدو حاصل ٿيندو.
4. **واضع علم:** علم جي واضع جو ڄاڻڻ ان ڪري ضروري آهي ته خبر پوي ته هن علم جو ٿاهيندڙ ڪير آهي.

علم الصّرف جي تعريف:

صرف هڪ اصولي علم آهي. جنهن جي حاصل ڪرڻ سان ڪلمن جي تخفيف، ابدال ۽ حذف وغيره جا احوال معلوم ٿيندا آهن.

علم الصّرف جو موضوع:

صرف جي علم ۾ صيغي ۽ انجي بِنا جي لحاظ ساڻ بحث ڪيو ويندو آهي.

علم الصّرف جو غرض:

عرب جي ڪلام ۾ صيغه ۽ انجي بنا جي اعتبار کان ذهن کي لفظي غلطيءَ کان بچائڻ آهي.

علم الصّرف جو واضع:

معاذ بن مسلم الهروي.

ڄاڻڻ گهرجي ته عربي ٻوليءَ جا لفظ ٽن قِسمن جا آهن:

(1) اِسْمٌ (2) فِعْلٌ (3) حَرْفٌ

اسم: اسم جي لفظي معنىٰ ”داغدار ٿيڻ“، يا ”بلند ٿيڻ“ آهي
اصطلاح ۾ اهو ڪلمو آهي جيڪو پنهنجي معنيٰ تي پاڻ ڏَسُ ڏِئي ٻِئي ڪلمي جي مِلائڻ کان سواءِ ۽ ان ۾ ٽن زمانن مان ڪو بہ زمانو موجود نہ هجي، جيئن: رَجُلٌ (مرد) ۽ فَرَسٌ (گهوڙو).

فعل: فعل جي لفظي معنىٰ ”ڪم“ آهي.
اصطلاح ۾ فعل اهو ڪلمو آهي جيڪو پنهنجي معنيٰ تي پاڻ ڏس ڏي ٻي ڪلمي جي ملائڻ کانسواءِ ۽ ان ۾ ٽن زمانن مان ڪو زمانو موجود هجي، جيئن ضَرَبَ (ماريائين) ۽ دَحْرَجَ (پٿر ليٽايائين).

حرف: جي لفظي معنىٰ ”طرف“ يا ”پاسو“ آهي.
اصطلاح ۾ حرف اهو ڪلمو آهي جيڪو پنهنجي معنىٰ تي پاڻ ڏس نہ ڏئي ٻي ڪلمي جي ملائڻ کانسواءِ ۽ ٽن زمانن مان ڪو زمانو ان جي اندر موجود نہ هجي. جيئن مِن ۽ اِلىٰ.

حرف ٻہ قسم آهي: حرف اصلي ۽ حرف زائده.

حرف اصلي: حرف اصلي ان کي چئبو آهي جيڪو ”فا“، ”عين“ ۽ ”لام“ ڪلمي جي مقابلي ۾ هجي، جيئن ضَرَبَ بروزن فَعَلَ.

حرف زائده: حرف زائده ان کي چئبو آهي جيڪو ”فا“، ”عين“ ۽ ”لام“ جي مقابلي ۾ نہ هجي، جيئن اَكْرَمَ بروزن اَفْعَلَ.

حروفِ اصلي ۽ زائده جي اعتبار کان ڪلمي جا ٽي قِسم آهن:

ثُلَاثِي، رُبَاعِي ۽ خُمَاسِي.

ثلاثي ٽن حرفن واري کي، رباعي چار حرفن واري کي ۽ خماسي پنج حرفن واري کي چوندا آهن.

ثلاثي جو مثال: جيئن: زَيْدٌ ۽ ضَرَبَ.

رباعي جو مثال: جيئن: جَعْفَرٌ ۽ دَحْرَجَ.

خماسي جو مثال: جيئن: سَفَرْجَلٌ.

فائدو: فعل خماسي نہ ٿيندو آهي.

حر ف اصلي ثُلَاثِي ۾ ٽي آهن "فا"، "عين" ۽ هڪ "لام" جيئن زَيْدٌ بروزن فَعْلٌ ۽ ضَرَبَ بروزن فَعَلَ.

حرف اصلي رُبَاعِي ۾ چار آهن "فا"، "عين" ۽ بہ "لام" جيئن جَعْفَرٌ بروزن فَعْلَلٌ دَحْرَجَ بروزن فَعْلَلَ.

حرف اصلي خُمَاسِي ۾ پنج آهن "فا"، "عين" ۽ ٽي "لام" جيئن جَحْمَرِشٌ بروزن فَعْلَلِلٌ.

ثُلَاثِي بہ قسم آهي: (1) ثُلَاثِي مُجَرَّد (2) ثُلَاثِي مَزِيْد فِيْه.

(1) **ثُلَاثِی مُجَرَّد:** ثُلَاثِي مُجَرَّد ان کي چئبو آهي جنهن ۾ ٽن اصلي حرفن کان ڪو حرف زائده نہ هجي. جيئن زَيْدٌ بروزن فَعْلٌ ۽ ضَرَبَ بروزن فَعَلَ.

(2) **ثُلَاثِی مَزید فِیه:** ثُلَاثِي مَزِيْد فِيْہ ان کي چئبو آهي جنهن ۾ ٽن اصلي حرفن کان ڪو حرف زائده هجي. جيئن سِرَاجٌ بر وزن فِعَالٌ ۽ اَكْرَمَ بروزن اَفْعَلَ.

رُبَاعِي بہ قسم آهي: (1) رُبَاعِي مُجَرَّد (2) رُبَاعِي مَزِيْد فِيْه.

(1) **رُبَاعِی مُجَرَّد:** رُبَاعِي مُجَرَّد ان کي چئبو آهي جنهن ۾ چئن اصلي حرفن کان ڪو صرف زائده نہ هجي. جيئن جَعْفَرٌ بروزن فَعْلَلٌ ۽ دَحْرَجَ بروزن فَعْلَلَ.

(2) **رُبَاعِی مَزید فِیه:** رُبَاعِي مَزِيْد فِيْہ انکي چئبو آهي جنهن ۾ چئن اصلي حرفن کان ڪو حرف زائده هجي جيئن سِمْسَارٌ بروزن فِعْلَالٌ ۽ تَدَحْرَجَ بروزن تَفَعْلَلَ.

خُمَاسِي بہ قسم آهي: (1) خُمَاسِي مُجَرَّد (2) خُمَاسِي مَزِيْد فِيْه.

(1) **خُمَاسِی مُجَرَّد:** خُمَاسِي مُجَرَّد ان کي چئبو آهي جنهن ۾ پنجن اصلي حرفن کان سواءِ ڪو حرف زائد نہ هجي جيئن جَحْمَرِشٌ بروزن **فَعْلَلِلٌ**.

(2) **خُمَاسِی مَزِيد فِيه:** خُمَاسِي مَزِيْد فِيْہ ان کي چئبو آهي جنهن ۾ پنجن اصلي حرفن کان سواءِ ڪو حرف زائد هجي جيئن، خَنْدَرِيْسٌ بروزن **فَعْلَلِيْلٌ**.

اسم ۽ فعل جا سيئي قسم ستن قِسمن کان ٻاهر نہ آهن:

1. صحيح 2. مثال 3. اجوف 4. ناقص 5. لفيف 6. مهموز 7. مضاعف

(1) **صحيح:** صحيح جي لفظي معنىٰ "تندرست" آهي.

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي جنهن ۾ حرفِ علت، همزه ۽ ٻہ حرف صحيح هڪ جهڙا اصلي نہ هجن. جيئن، ضَرَبَ بروزن **فَعَلَ**.

فائدو: حروفِ علت ٽي آهن: "واو"، "الف"، "يا".

(2) **مثال:** مثال جي لفظي معنىٰ "جهڙو" يا "وانگر" آهي.

اصطلاح ۾ انکي چئبو آهي تہ "فا" ڪلمي جي مقابلي ۾ حرف علت هجي. جيئن وَعَدَ بروزن **فَعَلَ**.

(3) **اجوف:** اجوف جي لفظي معنىٰ "پورو" يا "وچ خالي" آهي.

اصطلاح ۾ انکي چئبو آهي تہ "فا" ڪلمي جي مقابلي ۾ حرف علت هجي. جئين قَالَ بروزن **فَعَلَ**.

(4) **ناقص:** ناقص جي لظفي معنىٰ "گُندو" يا "نقص وارو" آهي.

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ "لام" ڪلمي جي مقابلي ۾ حرف علت هجي. جيئن رَمٰی بروزن **فَعَلَ**. (رَمٰی اصل ۾ رَمَيَ هو، قال جي قانون سان رَمٰی ٿيو.)

(5) **مهموز:** مهموز جي لفظي معنىٰ "ڪبو" يا "همزو ڪيل" آهي.

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ "فا" يا "عين" يا "لام" ڪلمي جي مقابلي ۾ "همزو" هجي.

جيڪڏهن "فا" ڪلمي جي مقابلي ۾ "همزو" هوندو تہ ان کي "مهموزالفا" چئبو جيئن، اَمَرَ بروزن فَعَلَ،

جيڪڏهن "عين" ڪلمي جي مقابلي ۾ همزو هوندو تہ ان کي "مهموزالعين" چئبو جيئن، سَأَلَ بروزن فَعَلَ

۽ جيڪڏهن "لام" ڪلمي جي مقابلي ۾ همزو هوندو تہ انکي "مهموزاللام" چئبو جيئن، قَرَءَ بروزن فَعَلَ.

(6) **مضاعف:** مضاعف جي لفظي معنىٰ "ٻيڻو" آهي.

اصطلاح ۾ انکي چئبو آهي تہ ٻہ حرف صحيح هڪ جنس جا اصلي هجن.

مضاعف ٻہ قسم آهي: (1) مضاعف ثُلَاثي (2) مضاعف رُبَاعِي.

(1) **مضاعف ثُلَاثِي:** مضاعف ثُلَاثي ان کي چئبو آهي تہ "فا،عين" يا "فا، لام" يا "عين، لام" جي مقابلي ۾ ٻہ حرف صحيح هڪ جنس جا اصلي هجن. جيئن، تَتَرَ، قَلَقَ ۽ مَدَدَ بروزن فَعَلَ.

(2) **مضاعف رُبَاعِي:** مضاعف رُبَاعِي ان کي چئبو آهي تہ "فا، لام" پهرين ۽ "عين، لام" ٻئي جي مقابلي ۾ ٻہ حرف صحيح هڪ جنس جا اصلي هجن جيئن.زَلْزَلَ بروزن فَعْلَلَ.

(7) **لفيف:** جي لفظي معنىٰ "ويڙهيل" آهي.

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ ٻہ حروف علت جا اصلي هجن.

لفيف ٻہ قسم آهي: (1) لفيف مقرون (2) لفيف مفروق.

(1) **لفيف مقرون:** اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ ٻہ حروف علت جا گڏيل هجن.

جيئن يَوْمٌ بروزن فَعْلٌ، ۽ طَوَيٰ بروزن فَعَلَ.

(2) **لفيف مفروق:** اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ ٻہ حروف علت جا عليحده هجن يا ٻن حروف علت جي وچ ۾ فاصلو هجي. جيئن وَحْيٌ بروزن فَعْلٌ، ۽ وَشَيٰ بروزن فَعَلَ.

اسم ہہ قسم آهي: (1) جامد (2) مصدر

(1) اسم جامد: اسم جامد جي لفظي معنيٰ "ڄمندڙ" آهي.

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ ان مان ٻي ڪا شيءِ نہ نهي سگهي. جيئن رَجُلٌ ۽ فَرَسٌ.

(2) اسم مصدر: اسم مصدر جي لفظي معنيٰ "نڪرڻ جي جڳهہ" آهي.

اصطلاح ۾ انکي چئبو آهي جو ان مان ٻي ڪا شيءِ نهي سگهي. جيئن ضَرْبًا.

مصدر مان ٻارنهن شيون اشتقاق ٿيون ٿيون وجن ٿيون:

1- ماضي 2-مضارع 3- اسم فاعل 4- اسم مفعول 5- جحد 6- نفي 7- امر 8- نهي 9- اسم زمان 10- اسم مڪان 11- اسم آله 12- اسم تفضيل

"**ماضی**" گذريل زماني کي، ۽ "**مضارع**" هلندڙ يا ايندڙ زماني کي چوندا آهن. "**اسم فاعل**" ڪم ڪندڙ کي، "**اسم مفعول**" ڪم ڪيل کي، "**جحد**" ماضي جي نفي کي، "**نفی**" مضارع جي انڪار کي چوندا آهن. "**امر**" ڪنهن ڪم جو حڪم ڏيڻ، "**نهی**" ڪنهن ڪم ڪان منع ڪرڻ، "**اسم زمان**" ڪم ڪرڻ جي وقت کي، "**اسم مڪان**" ڪم ڪرڻ جي جاءِ کي، "**اسم آله**" ڪم ڪرڻ جي اوزار کي ۽ "**اسم تفضيل**" بهترين ڪم ڪندڙ کي چئبو آهي.

فائدو: عربي ٻوليءَ جا لفظ ڏار ڏار ڪا مستقل حيثيت نہ ٿا رکن. بلڪہ جهڙي طرح وڻ جون ٽاريون، پن، گل، ميوا انجي ٻج يا پاڙ مان نڪتل هوندا آهن، اهڙيءَ طرح هن ٻوليءَ جو هر لفظ پنهنجي هڪ پاڙ يا اصليت رکي ٿو جنهن مان اهو ڦٽي نڪري ٿو. ان پاڙ يا اصليت کي مادو چئبو آهي.

عربي ٻوليءَ ۾ هڪ مادي مان سوين لفظ (اسم، فعل، صيغا وغيره) ٺهندا آهن. انهن لفظن جون شڪليون مختلف هونديون پر انهن مان هر هڪ ۾ ان پاڙ (مادي) جي خصوصيت ضرور موجود هوندي. ٻيو تہ هي لفظ ۽ سندس الڳ الڳ صورتون خاص قاعدن مطابق ٺهنديون آهن ۽ هر شڪل پنهنجو خاص مفهوم رکندي آهي. هڪ مادي مان جيڪي مختلف لفظ ٺاهيا ويندا آهن اهي ان مادي جا مشتقَ چيا ويندا آهن.

جيئن: يَضْرِبُ، ضَارِبٌ، مَضْرُوْبٌ، اِضْرِبْ، لَاتَضْرِبْ وغيره.

مٿين سڀني لفظن ۾ "ض،ر،ب" مشترڪ آهن ۽ منجهن "مارڻ" جو مفهوم بنيادي طرح تي موجود آهي. لهٰذا "ض،ر،ب" کي ان لفظ جو مادو چئبو آهي.

(**پورو ٿيو مقدمو**)

باب اول صرف صغیر ثلاثی مجرد صحیح از باب فَعَلَ یَفْعِلُ

اَلضَّرْبُ.....مارنا

ضَرَبَ يَضْرِبُ ضَرْبًا فَهُوَ ضَارِبٌ، وَضُرِبَ يُضْرَبُ ضَرْبًا فَذَاكَ مَضْرُوْبٌ، لَم يَضْرِبْ لَمْ يُضْرَبْ لَايَضْرِبُ لَايُضْرَبُ لَنْ يَّضْرِبَ لَنْ يُّضْرَبَ، اَلْاَمْرُ مِنْهُ اِضْرِبْ لِتُضْرَبْ لِيَضْرِبْ لِيُضْرَبْ، وَالنَّهِيُ عَنْهُ لَاتَضْرِبْ لَاتُضْرَبْ لَايَضْرِبْ لَايُضْرَبْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ مَضْرِبٌ، وَالْاٰلَةُ مِنْهُ مِضْرَبٌ مِضْرَبَةٌ مِضْرَابٌ، وَاَفْعَلُ التَّفْضِيْلُ الْمُذَكَّرُ مِنْهُ أَضْرَبُ، وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ ضُرْبٰى، وَ فِعْلُ التَّعَجُّبِ مِنْهُ مَا اَضْرَبَهٗ وَ اَضْرِبْ بِّهٖ وَضَرُبَ.

صرف ڪبير فعل ماضي معلوم ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معني	ضمير	صيغه	
ضَرَبَ	ان هڪ مرد ماريو	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
ضَرَبَا	انهن ٻن مردن ماريو	هُمَا	تثنيه	
ضَرَبُوْا	انهن سڀن مردن ماريو	هُمْ	جمع	
ضَرَبَتْ	ان هڪ عورت ماريو	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
ضَرَبَتَا	انهن ٻن عورتن ماريو	هُمَا	تثنيه	
ضَرَبْنَ	انهن سڀن عورتن ماريو	هُنَّ	جمع	
ضَرَبْتَ	تو هڪ مرد ماريو	أَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
ضَرَبْتُمَا	توهان ٻن مردن ماريو	أَنْتُمَا	تثنيه	
ضَرَبْتُمْ	توهان سڀن مردن ماريو	أَنْتُمْ	جمع	
ضَرَبْتِ	تو هڪ عورت ماريو	أَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
ضَرَبْتُمَا	توهان ٻن عورتن ماريو	أَنْتُمَا	تثنيه	
ضَرَبْتُنَّ	توهان سڀن عورتن ماريو	أَنْتُنَّ	جمع	
ضَرَبْتُ	مون ماريو هڪ مرد يا هڪ عورت	أَنَا	واحد مشترڪ	متڪلم مشترڪ
ضَرَبْنَا	اسان ٻن مردن يا ٻن عورتن، سيني مردن يا سيني عورتن ماريو	نَحْنُ	تثنيه و جمع مع الغير مشترڪ	

صرف كبير فعل ماضی مجهول ثلاثی مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
ضُرِبَ	اهو هڪ مرد ماريو ويو	هُوَ	واحد	مذڪّر غائب
ضُرِبَا	اهي ٻه مرد ماريا ويا	هُمَا	تثنيه	
ضُرِبُوْا	اهي سڀ مرد ماريا ويا	هُمْ	جمع	
ضُرِبَتْ	اها هڪ عورت ماري وئي	هِيَ	واحد	مؤنّث غائبه
ضُرِبَتَا	اهي ٻه عورتون ماريون ويون	هُمَا	تثنيه	
ضُرِبْنَ	اهي سڀ عورتون ماريون ويون	هُنَّ	جمع	
ضُرِبْتَ	تون هڪ مرد ماريو وئين	اَنْتَ	واحد	مذڪّر مخاطب
ضُرِبْتُمَا	توهان ٻه مرد ماريا ويؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
ضُرِبْتُمْ	توهان سڀ مرد ماريا ويؤ	اَنْتُمْ	جمع	
ضُرِبْتِ	تون هڪ عورت ماري وئينءَ	اَنْتِ	واحد	مؤنّث مخاطبه
ضُرِبْتُمَا	توهان ٻه عورتون ماريون ويؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
ضُرِبْتُنَّ	توهان سڀ عورتون ماريون ويؤ	اَنْتُنَّ	جمع	
ضُرِبْتُ	مان ماريو ويُس يا ماري وَيَس	اَنَا	واحد مشترڪ	متڪلّم مشترڪ
ضُرِبْنَا	اسان ماريا وياسين يا اَسين ماريون ويون سين	نَحْنُ	تثنيه و جمع مع الغير مشترڪ	

صرف كبير فعل مضارع معلوم ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
يَضْرِبُ	اهو هڪ مرد ماري ٿو يا ماريندو	هُوَ	واحد	مذكّر غائب
يَضْرِبَانِ	اهي ٻه مرد مارين ٿا يا ماريندا	هُمَا	تثنيه	
يَضْرِبُوْنَ	اهي سڀ مرد مارين ٿا يا ماريندا	هُمْ	جمع	
تَضْرِبُ	اها هڪ عورت ماري ٿي يا ماريندي	هِيَ	واحد	مؤنّث غائبه
تَضْرِبَانِ	اهي ٻه عورتون مارين ٿيون يا مارينديون	هُمَا	تثنيه	
يَضْرِبْنَ	اهي سڀ عورتون مارين ٿيون يا مارينديون	هُنَّ	جمع	
تَضْرِبُ	تون هڪ مرد مارين ٿو يا ماريندين	اَنْتَ	واحد	مذكّر مخاطب
تَضْرِبَانِ	توهان ٻه مرد ماريو ٿا يا ماريندؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
تَضْرِبُوْنَ	توهان سڀ مرد ماريو ٿا يا ماريندؤ	اَنْتُمْ	جمع	
تَضْرِبِيْنَ	تون هڪ عورت مارين ٿي يا مارينديءَ	اَنْتِ	واحد	مؤنّث مخاطبه
تَضْرِبَانِ	توهان ٻه عورتون ماريو ٿيون يا مارينديئو	اَنْتُمَا	تثنيه	
تَضْرِبْنَ	توهان سڀ عورتون ماريو ٿيون يا مارينديئو	اَنْتُنَّ	جمع	
اَضْرِبُ	مان ماريان ٿو يا ماريندُس	اَنَا	واحد مشترك	متكلّم مشترك
نَضْرِبُ	اسان ماريون ٿا يا ماريندا سين	نَحْنُ	تثنيه و جمع مع الغير مشترك	

صرف كبير فعل مضارع مجهول ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
يُضْرَبُ	اهو هڪ مرد ماريو وڃي ٿو	هُوَ	واحد	مذكّر غائب
يُضْرَبَانِ	اهي ٻه مرد ماريا وڃن ٿا	هُمَا	تثنيه	
يُضْرَبُوْنَ	اهي سڀ مرد ماريا وڃن ٿا	هُمْ	جمع	
تُضْرَبُ	اها هڪ عورت ماري وڃي ٿي	هِيَ	واحد	مؤنّث غائبه
تُضْرَبَانِ	اهي ٻه عورتون ماريون وڃن ٿيون	هُمَا	تثنيه	
يُضْرَبْنَ	اهي سڀ عورتون ماريون وڃن ٿيون	هُنَّ	جمع	
تُضْرَبُ	تون هڪ مرد ماريو وڃين ٿو	اَنْتَ	واحد	مذكّر مخاطب
تُضْرَبَانِ	توهان ٻه مرد ماريا وڃو ٿا	اَنْتُمَا	تثنيه	
تُضْرَبُوْنَ	توهان سڀ مرد ماريا وڃو ٿا	اَنْتُمْ	جمع	
تُضْرَبِيْنَ	تون هڪ عورت ماري وڃين ٿي	اَنْتِ	واحد	مؤنّث مخاطبه
تُضْرَبَانِ	توهان ٻه عورتون ماريون وڃو ٿيون	اَنْتُمَا	تثنيه	
تُضْرَبْنَ	توهان سڀ عورتون ماريون وڃو ٿيون	اَنْتُنَّ	جمع	
اُضْرَبُ	مان ماريو وڃان ٿو يا مان ماري وڃان ٿي	اَنَا	واحد مشترك	متكلّم مشترك
نُضْرَبُ	اسان ٻه مرد ماريا وڃون ٿا يا ٻه عورتون ماريون وڃون ٿيون يا سڀ مرد ماريا وڃون ٿا يا سڀ عورتون ماريون وڃون ٿيون	نَحْنُ	تثنيه و جمع مع الغير مشترك	

صرف کبیر اسم فاعل ثلاثی مجرد صحیح از باب فَعَلَ يَفعِلُ

گردان	معنيٰ	صیغو		
ضَارِبٌ	هک مرد ماریندژ	واحد مذکر		مذکر
ضَارِبَانِ	ٻہ مرد ماریندژ	تثنیه مذکر		
ضَارِبُوْنَ	سڀ مرد ماریندژ	جمع مذکر سَالِم		
ضَرَبَةٌ، ضُرَّابٌ ضُرَّبٌ، ضُرُبٌ ضُرَبَآءُ، ضُرْبَانٌ ضِرَابٌ، ضُرُوْبٌ	سڀ مرد ماریندژ	جمع مذکر مُكَسَّر		
ضَارِبَةٌ	هک عورت ماریندژ	واحد مؤنثه		مؤنث
ضَارِبَتَانِ	ٻہ عورتون ماریندژ	تثنیه مؤنثه		
ضَارِبَاتٌ	سڀ عورتون ماریندژ	جمع مؤنثه سَالِم		
ضَوَارِبٌ، ضُرَّبٌ	سڀ عورتون ماریندژ	جمع مؤنثه مُكَسَّر		
ضُوَيْرِبٌ	هک مرد ٿورڙو ماریندژ	واحد	مُصَغَّر	مُذَكَّر
ضُوَيْرِبَةٌ	هک عورت ٿورڙو ماریندژ	واحد	مُصَغَّر	مُؤَنَّث

صرف كبير اسم مفعول ثلاثى مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغو		
مَضْرُوْبٌ	هڪ مرد ماريل	واحد مذكر		مذكر
مَضْرُوْبَانِ	ٻہ مرد ماريل	تثنيه مذكر		
مَضْرُوْبُونَ	سڀ مرد ماريل	جمع مذكر سالم		
مَضْرُوْبَةٌ	هڪ عورت ماريل	واحد مؤنثه		مؤنث
مَضْرُوْبَتَانِ	ٻہ عورتون ماريل	تثنيه مؤنثه		
مَضْرُوْبَاتٌ	سڀ عورتون ماريل	جمع مؤنثه		
مَضَارِيْبُ	سڀ مرد ماريل يا سڀ عورتون ماريل	جمع مكسر		مشترك
مُضَيْرِيْبٌ	هڪ مرد ٿورڙو ماريل	واحد	مصغر	مذكر
مُضَيْرِيْبَةٌ	هڪ عورت ٿورڙي ماريل	واحد	مصغر	مؤنث

صرف ڪبير اسم مبالغه ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفعِلُ

گردان	معني	صيغو	
غَفَّارٌ	گھڻو بخشيندڙ	واحد	مذڪر
غَفُوْرٌ	گھڻو بخشيندڙ		
عَلَّامَةٌ	وڏي علم وارو		
رَحْمَانٌ	گھڻو رحم ڪندڙ		
قُدُّوْسٌ	گھڻو پاڪ		
صَبُوْرٌ	گھڻو صبر ڪندڙ		
رَحِيْمٌ	گھڻو رحم ڪندڙ		
شَكُوْرٌ	گھڻو قدر ڪندڙ يا جنهن جو گھڻو شڪر ڪيو وڃي		

صفت مشبه ثلاثی مجرد صحیح از باب فَعُلَ يَفْعُلُ

گردان	معنيٰ	صيغو			
شَرِيْفٌ	هڪ مرد عزت وارو	واحد			مُذَڪَّر
شَرِيْفَانِ	ٻہ مرد عزت وارا	تثنيه			
شَرِيْفُوْنَ	سڀ مرد عزت وارا	جمع	سَالِم		
شُرَفَآءُ، شُرَفَانٌ شِرْفَانٌ، شِرَافٌ شُرُوْفٌ، شُرُفٌ اَشْرَافٌ، اَشْرِفَآءُ اَشْرِفَةٌ	سڀ مرد عزت وارا	جمع	مُڪَسَّر		
شَرِيْفَةٌ	هڪ عورت عزت واري	واحد			مؤنّث
شَرِيْفَتَانِ	ٻہ عورتون عزت واريون	تثنيه			
شَرِيْفَاتٌ	سڀ عورتون عزت واريون	جمع	سَالِم		
شَرَآئِفُ	سڀ عورتون عزت واريون	جمع	مُڪَسَّر		
شُرَيِّفٌ	هڪ مرد ٿورڙي عزت وارو	واحد	مُصَغَّر		مُذَڪَّر
شُرَيِّفَةٌ	هڪ عورت ٿورڙي عزت واري	واحد			مُؤَنَّث

صرف کبير فعل مستقبل معلوم مؤکد بلام تاکيد و نون ثقيله

ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معني	صيغه و ضمير		
لَيَضْرِبَنَّ	پڪ اهو هڪ مرد ضرور ماريندو	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَيَضْرِبَانِّ	پڪ اهي ٻه مرد ضرور ماريندا	هُمَا	تثنيه	
لَيَضْرِبُنَّ	پڪ اهي سڀ مرد ضرور ماريندا	هُمْ	جمع	
لَتَضْرِبَنَّ	پڪ اها هڪ عورت ضرور ماريندي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَتَضْرِبَانِّ	پڪ اهي ٻه عورتون ضرور ماريندين	هُمَا	تثنيه	
لَيَضْرِبْنَانِّ	پڪ اهي سڀ عورتون ضرور ماريندين	هُنَّ	جمع	
لَتَضْرِبَنَّ	پڪ تون هڪ مرد ضرور مارينديں	اَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَتَضْرِبَانِّ	پڪ توهان ٻه مرد ضرور ماريندؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَتَضْرِبُنَّ	پڪ توهان سڀ مرد ضرور ماريندؤ	اَنْتُمْ	جمع	
لَتَضْرِبِنَّ	پڪ تون هڪ عورت ضرور مارينديءَ	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَتَضْرِبَانِّ	پڪ توهان ٻه عورتون ضرور ماريندين	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَتَضْرِبْنَانِّ	پڪ توهان سڀ عورتون ضرور ماريندين	اَنْتُنَّ	جمع	
لَاَضْرِبَنَّ	پڪ سان مان ضرور ماريندس يا مارينديس	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَنَضْرِبَنَّ	پڪ سان اسان ضرور ماريندا سين يا ماريندين سين	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل مستقبل مجهول مؤكد بلام تاكيد و نون ثقيله

ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
لَيُضْرَبَنَّ	پڪ اهو هڪ مرد ضرور ماريو ويندو	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَيُضْرَبَانِّ	پڪ اهي ٻه مرد ضرور ماريا ويندا	هُمَا	تثنيه	
لَيُضْرَبُنَّ	پڪ اهي سڀ مرد ضرور ماريا ويندا	هُمْ	جمع	
لَتُضْرَبَنَّ	پڪ اها هڪ عورت ضرور ماري ويندي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَتُضْرَبَانِّ	پڪ اهي ٻه عورتون ضرور ماريون وينديون	هُمَا	تثنيه	
لَيُضْرَبْنَانِّ	پڪ اهي سڀ عورتون ضرور ماريون وينديون	هُنَّ	جمع	
لَتُضْرَبَنَّ	پڪ تون هڪ مرد ضرور ماريو ويندين	اَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَتُضْرَبَانِّ	پڪ توهان ٻه مرد ضرور ماريا ويندؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَتُضْرَبُنَّ	پڪ توهان سڀ مرد ضرور ماريا ويندؤ	اَنْتُمْ	جمع	
لَتُضْرَبِنَّ	پڪ تون هڪ عورت ضرور ماري ويندينءَ	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَتُضْرَبَانِّ	پڪ توهان ٻه عورتون ضرور ماريون ويندیون	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَتُضْرَبْنَانِّ	پڪ توهان سڀ عورتون ضرور ماريون ويندیون	اَنْتُنَّ	جمع	
لَاُضْرَبَنَّ	پڪ مان ضرور ماريو ويندس يا ماري ويندس	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَنُضْرَبَنَّ	پڪ اسان ضرور ماريا ويندا سين يا ماريون ويندیون سين	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل حجد معلوم ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفۡعِلُ

گردان	معني	صيغه و ضمير		
لَمۡ يَضۡرِبۡ	ان هڪ مرد نه ماريو	هُوَ	واحد	مذكر غائب
لَمۡ يَضۡرِبَا	انهن ٻن مردن نه ماريو	هُمَا	تثنيه	
لَمۡ يَضۡرِبُوۡا	انهن سڀن مردن نه ماريو	هُمۡ	جمع	
لَمۡ تَضۡرِبۡ	ان هڪ عورت نه ماريو	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَمۡ تَضۡرِبَا	انهن ٻن عورتن نه ماريو	هُمَا	تثنيه	
لَمۡ يَضۡرِبۡنَ	انهن سڀن عورتن نه ماريو	هُنَّ	جمع	
لَمۡ تَضۡرِبۡ	تو هڪ مرد نه ماريو	اَنۡتَ	واحد	مذكر مخاطب
لَمۡ تَضۡرِبَا	توهان ٻن مردن نه ماريو	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَمۡ تَضۡرِبُوۡا	توهان سڀن مردن نه ماريو	اَنۡتُمۡ	جمع	
لَمۡ تَضۡرِبِيۡ	تو هڪ عورت نه ماريو	اَنۡتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَمۡ تَضۡرِبَا	توهان ٻن عورتن نه ماريو	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَمۡ تَضۡرِبۡنَ	توهان سڀن عورتن نه ماريو	اَنۡتُنَّ	جمع	
لَمۡ اَضۡرِبۡ	مون نه ماريو هڪ مرد يا هڪ عورت	اَنَا	واحد	متكلم مشترك
لَمۡ نَضۡرِبۡ	اسان سڀن نه ماريو مردن يا اسان نه ماريو سڀن عورتن	نَحۡنُ	تثنيه و جمع	

صرف ڪبير فعل جحد مجهول ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
لَمْ يُضْرَبْ	اهو هڪ مرد نه ماريو ويو	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَمْ يُضْرَبَا	اهي ٻه مرد نه ماريا ويا	هُمَا	تثنيه	
لَمْ يُضْرَبُوْا	اهي سڀ مرد نه ماريا ويا	هُمْ	جمع	
لَمْ تُضْرَبْ	اها هڪ عورت نه ماري وئي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَمْ تُضْرَبَا	اهي ٻه عورتون نه ماريون ويون	هُمَا	تثنيه	
لَمْ يُضْرَبْنَ	اهي سڀ عورتون نه ماريون ويون	هُنَّ	جمع	
لَمْ تُضْرَبْ	تون هڪ مرد نه ماريو وئين	اَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَمْ تُضْرَبَا	توهان ٻه مرد نه ماريا ويؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَمْ تُضْرَبُوْا	توهان سڀ مرد نه ماريا ويؤ	اَنْتُمْ	جمع	
لَمْ تُضْرَبِيْ	تون هڪ عورت نه ماري وئينءَ	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَمْ تُضْرَبَا	توهان ٻه عورتون نه ماريون ويون	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَمْ تُضْرَبْنَ	توهان سڀ عورتون نه ماريون ويون	اَنْتُنَّ	جمع	
لَمْ اُضْرَبْ	مان نه ماريو ويس يا مان نه ماري ويس	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَمْ نُضْرَبْ	اسان نه ماريا ويا سين سڀ مرد يا اسين نه ماريون ويون سين سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل نفی معلوم ثلاثی مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
لَا يَضْرِبُ	اهو هڪ مرد نٿو ماري يا نه ماريندو	هُوَ	واحد	مُذَكَّر غائب
لَا يَضْرِبَانِ	اهي ٻه مرد نٿا مارين يا نه ماريندا	هُمَا	تثنيه	
لَا يَضْرِبُوْنَ	اهي سڀ مرد نٿا مارين يا نه ماريندا	هُمْ	جمع	
لَا تَضْرِبُ	اها هڪ عورت نٿي ماري يا نه ماريندي	هِيَ	واحد	مُؤَنَّث غائبه
لَا تَضْرِبَانِ	اهي ٻه عورتون نٿيون مارين يا نه ماريندون	هُمَا	تثنيه	
لَا يَضْرِبْنَ	اهي سڀ عورتون نٿيون مارين يا نه ماريندون	هُنَّ	جمع	
لَا تَضْرِبُ	تون هڪ مرد نٿو مارين يا نه ماريندين	اَنْتَ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
لَا تَضْرِبَانِ	توهان ٻه مرد نٿا ماريو يا نه ماريندؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَا تَضْرِبُوْنَ	توهان سڀ مرد نٿا ماريو يا نه ماريندؤ	اَنْتُمْ	جمع	
لَا تَضْرِبِيْنَ	تون هڪ عورت نٿي مارين يا نه ماريندينءَ	اَنْتِ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَبه
لَا تَضْرِبَانِ	توهان ٻه عورتون نٿيون ماريو يا نه مارينديون	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَا تَضْرِبْنَ	توهان سڀ عورتون نٿيون ماريو يا نه مارينديون	اَنْتُنَّ	جمع	
لَا اَضْرِبُ	مان هڪ مرد نٿو ماريان يا نه ماريندُس، يا مان هڪ عورت نٿي ماريان ٿي يا نه ماريندِيس	اَنَا	واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
لَا نَضْرِبُ	اسان ٻه مرد يا سڀ مرد نٿا ماريون يا نه ماريندا سين، يا اسين ٻه عورتون يا سڀ عورتون نٿيون ماريون يا نه ماريندِيون سين	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف کبير فعل نفي مجهول ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
لَا يُضْرَبُ	اهو هڪ مرد نٿو ماريو وڃي يا نه ماريو ويندو	هُوَ	واحد	مذکر غائب
لَا يُضْرَبَانِ	اهي ٻه مرد نٿا ماريا وڃن يا نه ماريا ويندا	هُمَا	تثنيه	
لَا يُضْرَبُوْنَ	اهي سڀ مرد نٿا ماريا وڃن يا نه ماريا ويندا	هُمْ	جمع	
لَا تُضْرَبُ	اها هڪ عورت نٿي ماري وڃي يا نه ماري ويندي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَا تُضْرَبَانِ	اهي ٻه عورتون نٿيون ماريون وڃن يا نه ماريون ويندیون	هُمَا	تثنيه	
لَا يُضْرَبْنَ	اهي سڀ عورتون نٿيون ماريون وڃن يا نه ماريون ويندیون	هُنَّ	جمع	
لَا تُضْرَبُ	تون هڪ مرد نٿو ماريو وڃين يا نه ماريو ويندين	اَنْتَ	واحد	مذکر مخاطب
لَا تُضْرَبَانِ	توهان ٻه مرد نٿا ماريا وڃو يا نه ماريا ويندؤ	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَا تُضْرَبُوْنَ	توهان سڀ مرد نٿا ماريا وڃو يا نه ماريا ويندؤ	اَنْتُمْ	جمع	
لَا تُضْرَبِيْنَ	تون هڪ عورت نٿي ماري وڃين يا نه ماري ويندينءَ	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَا تُضْرَبَانِ	توهان ٻه عورتون نٿيون ماريون وڃو يا نه ماريون ويندیون	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَا تُضْرَبْنَ	توهان سڀ عورتون نٿيون ماريون وڃو يا نه ماريون ويندیون	اَنْتُنَّ	جمع	
لَا اُضْرَبُ	مان هڪ مرد نٿو ماريو وڃان يا نه ماريو ويندُس، يا مان هڪ عورت نٿي ماري وڃان يا نه ماري ويندیس	اَنَا	واحد	متکلم مشترك
لَا نُضْرَبُ	اسان ٻه مرد يا سڀ مرد نٿا ماريا وڃون يا نه ماريا ويندا سين، يا اسين ٻه عورتون يا سڀ عورتون نٿيون ماريون وڃون يا نه ماريون ويندیون سين	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف ڪبير فعل نفي معلوم مؤڪد بلن ناصبه تاڪيديه ثلاثي مجرد

صحيح از باب فَعَلَ يَفۡعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
لَنۡ يَّضۡرِبَ	اهو هڪ مرد هرگز نه ماريندو	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَنۡ يَّضۡرِبَا	اهي ٻه مرد هرگز نه ماريندا	هُمَا	تثنيه	
لَنۡ يَّضۡرِبُوۡا	اهي سڀ مرد هرگز نه ماريندا	هُمۡ	جمع	
لَنۡ تَضۡرِبَ	اها هڪ عورت هرگز نه ماريندي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَنۡ تَضۡرِبَا	اهي ٻه عورتون هرگز نه مارينديون	هُمَا	تثنيه	
لَنۡ يَّضۡرِبۡنَ	اهي سڀ عورتون هرگز نه مارينديون	هُنَّ	جمع	
لَنۡ تَضۡرِبَ	تون هڪ مرد هرگز نه ماريندين	اَنۡتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَنۡ تَضۡرِبَا	توهان ٻه مرد هرگز نه ماريندؤ	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَنۡ تَضۡرِبُوۡا	توهان سڀ مرد هرگز نه ماريندؤ	اَنۡتُمۡ	جمع	
لَنۡ تَضۡرِبِيۡ	تون هڪ عورت هرگز نه ماريندينءَ	اَنۡتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَنۡ تَضۡرِبَا	توهان ٻه عورتون هرگز نه ماريندیوءَ	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَنۡ تَضۡرِبۡنَ	توهان سڀ عورتون هرگز نه ماريندیون	اَنۡتُنَّ	جمع	
لَنۡ اَضۡرِبَ	مان هرگز نه ماريندس هڪ مرد، يا هرگز نه ماريندس هڪ عورت	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَنۡ نَّضۡرِبَ	اسان هرگز ٻه مرد يا سڀ مرد نه ماريندا سين يا اسين هرگز ٻه عورتون يا سڀ عورتون نه ماريندیون سين	نَحۡنُ	تثنيه و جمع	

صرف کبير فعل نفی مجهول مؤکد بلن ناصبه تاکيديه ثلاثی مجرد

صحيح از باب فَعَلَ يَفۡعِلُ

گردان	معنيٰ	صيغه و ضمير		
لَنۡ يُّضۡرَبَ	اهو هڪ مرد هرگز نہ ماريو ويندو	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَنۡ يُّضۡرَبَا	اهي ٻہ مرد هرگز نہ ماريا ويندا	هُمَا	تثنيه	
لَنۡ يُّضۡرَبُوۡا	اهي سڀ مرد هرگز نہ ماريا ويندا	هُمۡ	جمع	
لَنۡ تُضۡرَبَ	اها هڪ عورت هرگز نہ ماري ويندي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَنۡ تُضۡرَبَا	اهي ٻہ عورتون هرگز نہ ماريون وينديون	هُمَا	تثنيه	
لَنۡ يُّضۡرَبۡنَ	اهي سڀ عورتون هرگز نہ ماريون وينديون	هُنَّ	جمع	
لَنۡ تُضۡرَبَ	تون هڪ مرد هرگز نہ ماريو ويندين	اَنۡتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَنۡ تُضۡرَبَا	توهان ٻہ مرد هرگز نہ ماريا ويندؤ	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَنۡ تُضۡرَبُوۡا	توهان سڀ مرد هرگز نہ ماريا ويندؤ	اَنۡتُمۡ	جمع	
لَنۡ تُضۡرَبِيۡ	تون هڪ عورت هرگز نہ ماري وندينءَ	اَنۡتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَنۡ تُضۡرَبَا	توهان ٻہ عورتون هرگز نہ ماريون وينديونءَ	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَنۡ تُضۡرَبۡنَ	توهان سڀ عورتون هرگز نہ ماريون وينديوءَ	اَنۡتُنَّ	جمع	
لَنۡ اُضۡرَبَ	مان هرگز نہ ماريو ويندم هڪ مرد يا مان هرگز نہ ماري ويندم هڪ عورت	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَنۡ نُّضۡرَبَ	اسان هرگز نہ ماريا ويند اسين ٻہ مرد يا سڀ مرد يا اسين هرگز نہ ماريو وينديوسين ٻہ عورتون يا سڀ عورتون	نَحۡنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل امر معلوم ثلاثی مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

اِضْرِبْ	تون هڪ مرد مار	اَنْتَ	واحد	مذكر مخاطب
اِضْرِبَا	توهان ٻه مرد ماريو	اَنْتُمَا	تثنيه	
اِضْرِبُوْا	توهان سڀ مرد ماريو	اَنْتُمْ	جمع	
اِضْرِبِيْ	تون هڪ عورت مار	اَنْتِ	واحد	
اِضْرِبَا	توهان ٻه عورتون ماريو	اَنْتُمَا	تثنيه	
اِضْرِبْنَ	توهان سڀ عورتون ماريو	اَنْتُنَّ	جمع	

لِيَضْرِبْ	گهرجي ته اهو هڪ مرد ماري	هُوَ	واحد	مذكر غائب
لِيَضْرِبَا	گهرجي ته اهي ٻه مرد مارن	هُمَا	تثنيه	
لِيَضْرِبُوْا	گهرجي ته اهي سڀ مرد مارن	هُمْ	جمع	
لِتَضْرِبْ	گهرجي ته اها هڪ عورت ماري	هِيَ	واحد	
لِتَضْرِبَا	گهرجي ته اهي ٻه عورتون مارين	هُمَا	تثنيه	
لِيَضْرِبْنَ	گهرجي ته اهي سڀ عورتون مارين	هُنَّ	جمع	

لِاَضْرِبْ	گهرجي ته مان ماريان هڪ مرد يا هڪ عورت	اَنَا	واحد	متكلم مشترك
لِنَضْرِبْ	گهرجي ته اسين ماريون ٻه مرد يا ٻه عورتون سڀ مرد يا سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل امر حاضر مجهول بالام ثلاثى مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

لِتُضْرَبْ	گهرجي ته تون هڪ مرد ماريو وڃين	اَنْتَ	واحد	مذكّر مُخاطب
لِتُضْرَبَا	گهرجي ته توهان ٻه مرد ماريا وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لِتُضْرَبُوْا	گهرجي ته توهان سڀ مرد ماريا وڃو	اَنْتُمْ	جمع	
لِتُضْرَبِيْ	گهرجي ته تون هڪ عورت ماري وڃين	اَنْتِ	واحد	مؤنّث مُخاطبه
لِتُضْرَبَا	گهرجي ته توهان ٻه عورتون ماريون وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لِتُضْرَبْنَ	گهرجي ته توهان سڀ عورتون ماريون وڃو	اَنْتُنَّ	جمع	
لِيُضْرَبْ	گهرجي ته اهو هڪ مرد ماريو وڃي	هُوَ	واحد	مذكّر غائب
لِيُضْرَبَا	گهرجي ته اهي ٻه مرد ماريا وڃن	هُمَا	تثنيه	
لِيُضْرَبُوْا	گهرجي ته اهي سڀ مرد ماريا وڃن	هُمْ	جمع	
لِتُضْرَبْ	گهرجي ته اها هڪ عورت ماري وڃي	هِيَ	واحد	مؤنّث غائبه
لِتُضْرَبَا	گهرجي ته اهي ٻه عورتون ماريون وڃن	هُمَا	تثنيه	
لِيُضْرَبْنَ	گهرجي ته اهي سڀ عورتون ماريون وڃن	هُنَّ	جمع	
لِاُضْرَبْ	گهرجي ته مان ماريو وڃان هڪ مرد يا گهرجي ته مان ماري وڃان هڪ عورت	اَنَا	واحد	متكلّم مُشترك
لِنُضْرَبْ	گهرجي ته اسين ماريا وڃون ٻه مرد يا سڀ مرد يا گهرجي ته اسين ماريون وڃون ٻه عورتون يا سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف کبیر فعل امر معلوم بی لام مؤکد بنون تاکید ثقیله

ثلاثی مجرد صحیح ازباب فَعَلَ يَفْعِلُ

اِضْرِبَنَّ	تون هڪ مرد ضرور ضرور مار	اَنْتَ	واحد	مذکر مخاطب
اِضْرِبَآنِّ	توهان ٻه مرد ضرور ضرور ماريو	اَنْتُمَا	تثنيه	مذکر مخاطب
اِضْرِبُنَّ	توهان سڀ مرد ضرور ضرور ماريو	اَنْتُمْ	جمع	مذکر مخاطب
اِضْرِبِنَّ	تون هڪ عورت ضرور ضرور مار	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
اِضْرِبَآنِّ	توهان ٻه عورتون ضرور ضرور ماريو	اَنْتُمَا	تثنيه	مؤنث مخاطبه
اِضْرِبْنَآنِّ	توهان سڀ عورتون ضرور ضرور ماريو	اَنْتُنَّ	جمع	مؤنث مخاطبه

لِيَضْرِبَنَّ	گهرجي ته اهو هڪ مرد ضرور ضرور ماري	هُوَ	واحد	مذکر غائب
لِيَضْرِبَآنِّ	گهرجي ته اهي ٻه مرد ضرور ضرور مارين	هُمَا	تثنيه	مذکر غائب
لِيَضْرِبُنَّ	گهرجي ته اهي سڀ مرد ضرور ضرور مارين	هُمْ	جمع	مذکر غائب
لِتَضْرِبَنَّ	گهرجي ته اها هڪ عورت ضرور ضرور ماري	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لِتَضْرِبَآنِّ	گهرجي ته اهي ٻه عورتون ضرور ضرور مارين	هُمَا	تثنيه	مؤنث غائبه
لِيَضْرِبْنَآنِّ	گهرجي ته اهي سڀ عورتون ضرور ضرور مارين	هُنَّ	جمع	مؤنث غائبه

لِاَضْرِبَنَّ	گهرجي ته مان ضرور ضرور ماريان هڪ مرد يا هڪ عورت	اَنَا	واحد	متکلم مشترک
لِنَضْرِبَنَّ	گهرجي ته اسان ضرور ضرور ماريون ٻه مرد يا سڀ مرد، ٻه عورتون يا سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	متکلم مشترک

صرف كبير فعل امر مجهول بالام مؤكد بنون تاكيد ثقيله

ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

لِتُضْرَبَنَّ	گهرجي ته تون هڪ مرد ضرور ضرور ماريو وڃين	اَنْتَ	واحد	مذكّر مخاطب
لِتُضْرَبَآنِّ	گهرجي ته توهان ٻه مرد ضرور ضرور ماريا وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لِتُضْرَبُنَّ	گهرجي ته توهان سڀ مرد ضرور ضرور ماريا وڃو	اَنْتُمْ	جمع	
لِتُضْرَبِنَّ	**گهرجي ته تون هڪ عورت ضرور ضرور ماري وڃي**	اَنْتِ	واحد	مؤنّث مخاطبه
لِتُضْرَبَآنِّ	گهرجي ته توهان ٻه عورتون ضرور ضرور ماريو وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لِتُضْرَبْنَآنِّ	گهرجي ته توهان سڀ عورتون ضرور ضرور ماريون وڃون	اَنْتُنَّ	جمع	
لِيُضْرَبَنَّ	گهرجي ته اهو هڪ مرد ضرور ضرور ماريو وڃي	هُوَ	واحد	مذكّر غائب
لِيُضْرَبَآنِّ	گهرجي ته اهي ٻه مرد ضرور ضرور ماريا وڃن	هُمَا	تثنيه	
لِيُضْرَبُنَّ	گهرجي ته اهي سڀ مرد ضرور ضرور ماريا وڃن	هُمْ	جمع	
لِتُضْرَبَنَّ	**گهرجي ته اها هڪ عورت ضرور ضرور ماري وڃي**	هِيَ	واحد	مؤنّث غائبه
لِتُضْرَبَآنِّ	گهرجي ته اهي ٻه عورتون ضرور ضرور ماريون وڃن	هُمَا	تثنيه	
لِيُضْرَبْنَآنِّ	**گهرجي ته اهي سڀ عورتون ضرور ضرور ماريون وڃن**	هُنَّ	جمع	
لِاُضْرَبَنَّ	گهرجي ته مان ضرور ضرور ماريو وڃان هڪ مرد يا ماري وڃان هڪ عورت	اَنَا	واحد	متكلّم مشترك
لِنُضْرَبَنَّ	گهرجي ته اسان ضرور ضرور ماريا وڃون ٻه مرد يا سڀ مرد يا ماريون وڃون ٻه عورتون يا سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف کبیر فعل امر معلوم بی لام مؤکد بنون تاکید خفیفه

ثلاثی مجرد صحیح ازباب فَعَلَ يَفْعِلُ

اِضْرِبَنْ	تون هڪ مرد ضرور مار	اَنْتَ	واحد	مذکر مخاطب
		اَنْتُمَا	تثنيه	
اِضْرِبُنْ	توهان سڀ مرد ضرور ماريو	اَنْتُمْ	جمع	
اِضْرِبِنْ	تون هڪ عورت ضرور مار	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
		اَنْتُمَا	تثنيه	
		اَنْتُنَّ	جمع	

لِيَضْرِبَنْ	گهرجي ته اهو هڪ مرد ضرور ماري	هُوَ	واحد	مذکر غائب
		هُمَا	تثنيه	
لِيَضْرِبُنْ	گهرجي ته اهي سڀ مرد ضرور مارين	هُمْ	جمع	
لِتَضْرِبَنْ	گهرجي ته اها هڪ عورت ضرور ماري	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
		هُمَا	تثنيه	
		هُنَّ	جمع	

لِاَضْرِبَنْ	گهرجي ته مان ضرور ماريان	اَنَا	واحد	متکلم مشترک
لِنَضْرِبَنْ	گهرجي ته اسين ضرور ماريون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل امر مجهول بی لام مؤكد بنون تاكيد خفيفه

ثلاثی مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

لِتُضْرَبَنْ	گھرجي تہ تون ھڪ مرد ضرور ماريو وڃين	اَنْتَ	واحد	مذکر مخاطب
		اَنْتُمَا	تثنيه	
لِتُضْرَبُنْ	گھرجي تہ توھان سڀ مرد ضرور ماريا وڃو	اَنْتُمْ	جمع	
لِتُضْرَبِنْ	گھرجي تہ تون ھڪ عورت ضرور ماري وڃين	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
		اَنْتُمَا	تثنيه	
		اَنْتُنَّ	جمع	
لِيُضْرَبَنْ	گھرجي تہ اھو ھڪ مرد ضرور ماريو وڃي	هُوَ	واحد	مذکر غائب
		هُمَا	تثنيه	
لِيُضْرَبُنْ	گھرجي تہ اھي سڀ مرد ضرور ماريا وڃن	هُمْ	جمع	
لِتُضْرَبَنْ	گھرجي تہ اھا ھڪ عورت ضرور ماري وڃي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
		هُمَا	تثنيه	
		هُنَّ	جمع	
لِاُضْرَبَنْ	گھرجي تہ مان ضرور ماريان	اَنَا	واحد	متکلم مشترک
لِنُضْرَبَنْ	گھرجي تہ اسين ضرور ماريون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف کبیر فعل نہی معلوم ثلاثی مجرد صحیح از باب فَعَلَ یَفْعِلُ

لَاتَضْرِبْ	تون هڪ مرد نہ مار	اَنْتَ	واحد	مذکر مخاطب
لَاتَضْرِبَا	توهان ٻن مردن نہ ماريو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَاتَضْرِبُوْا	توهان سڀن مردن نہ ماريو	اَنْتُمْ	جمع	
لَاتَضْرِبِيْ	تون هڪ عورت نہ مار	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَاتَضْرِبَا	توهان ٻن عورتن نہ ماريو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَاتَضْرِبْنَ	توهان سڀن عورتن نہ ماريو	اَنْتُنَّ	جمع	

لَايَضْرِبْ	اهو هڪ مرد نہ ماري	هُوَ	واحد	مذکر غائب
لَايَضْرِبَا	اهي ٻہ مرد نہ مارين	هُمَا	تثنيه	
لَايَضْرِبُوْا	اهي سڀ مرد نہ مارين	هُمْ	جمع	
لَاتَضْرِبْ	اها هڪ عورت نہ ماري	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَاتَضْرِبَا	اهي ٻہ عورتون نہ مارين	هُمَا	تثنيه	
لَايَضْرِبْنَ	اهي سڀ عورتون نہ مارين	هُنَّ	جمع	

لَا اَضْرِبْ	مان نہ ماريان هڪ مرد يا هڪ عورت	اَنَا	واحد	متکلم مشترک
لَانَضْرِبْ	اسين نہ ماريون ٻہ مرد يا سڀ مرد، ٻہ عورتون يا سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف ڪبير فعل نهي مجهول ثلاثي مجرد صحيح ازباب فَعَلَ يَفْعِلُ

لَاتُضْرَبْ	تون هڪ مرد نه ماريو وڃين	اَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَاتُضْرَبَا	توهان ٻه مرد نه ماريا وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَاتُضْرَبُوْا	توهان سڀ مرد نه ماريا وڃو	اَنْتُمْ	جمع	
لَاتُضْرَبِيْ	تون هڪ عورت نه ماري وڃين	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَاتُضْرَبَا	توهان ٻه عورتون نه ماريون وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	
لَاتُضْرَبْنَ	توهان سڀ عورتون نه ماريون وڃو	اَنْتُنَّ	جمع	
لَايُضْرَبْ	اهو هڪ مرد نه ماريو وڃي	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَايُضْرَبَا	اهي ٻه مرد نه ماريا وڃن	هُمَا	تثنيه	
لَايُضْرَبُوْا	اهي سڀ مرد نه ماريا وڃن	هُمْ	جمع	
لَاتُضْرَبْ	اها هڪ عورت نه ماري وڃي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَاتُضْرَبَا	اهي ٻه عورتون نه ماريون وڃن	هُمَا	تثنيه	
لَايُضْرَبْنَ	اهي سڀ عورتون نه ماريون وڃن	هُنَّ	جمع	
لَا اُضْرَبْ	مان نه ماريو وڃان هڪ مرد يا نه ماري وڃان هڪ عورت	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَا نُضْرَبْ	اسان نه ماريا وڃون ٻه مرد يا سڀ مرد، يا نه ماريون وڃون ٻه عورتون يا سڀ عورتون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف ڪبير فعل نهي معلوم مؤڪد بنون تاڪيد ثقيله

ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفۡعِلُ

لَاتَضۡرِبَنَّ	تون هڪ مرد هرگز نه مار	اَنۡتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَاتَضۡرِبَآنِّ	توهان ٻه مرد هرگز نه ماريو	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَاتَضۡرِبُنَّ	توهان سڀ مرد هرگز نه ماريو	اَنۡتُمۡ	جمع	
لَاتَضۡرِبِنَّ	تون هڪ عورت هرگز نه مار	اَنۡتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَاتَضۡرِبَآنِّ	توهان ٻه عورتون هرگز نه ماريو	اَنۡتُمَا	تثنيه	
لَاتَضۡرِبۡنَآنِّ	توهان سڀ عورتون هرگز نه ماريو	اَنۡتُنَّ	جمع	
لَايَضۡرِبَنَّ	اهو هڪ مرد هرگز نه ماري	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَايَضۡرِبَآنِّ	اهي ٻه مرد هرگز نه مارين	هُمَا	تثنيه	
لَايَضۡرِبُنَّ	اهي سڀئي مرد هرگز نه مارين	هُمۡ	جمع	
لَاتَضۡرِبَنَّ	اها هڪ عورت هرگز نه ماري	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَاتَضۡرِبَآنِّ	اهي ٻه عورتون هرگز نه مارين	هُمَا	تثنيه	
لَايَضۡرِبۡنَآنِّ	اهي سڀئي عورتون هرگز نه مارين	هُنَّ	جمع	
لَا اَضۡرِبَنَّ	مان هڪ مرد يا هڪ عورت هرگز نه ماريان	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَانَضۡرِبَنَّ	اسان ٻه مرد يا سڀ مرد، ٻه عورتون يا سڀ عورتون هرگز نه ماريون	نَحۡنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير فعل نهى مجهول مؤكد بنون تاكيد ثقيله

ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

لَاتُضْرَبَنَّ	تون هڪ مرد هرگز نه ماريو وڃين	اَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
لَاتُضْرَبَانِّ	توهان ٻه مرد هرگز نه ماريا وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	مذڪر مخاطب
لَاتُضْرَبُنَّ	توهان سڀ مرد هرگز نه ماريا وڃو	اَنْتُمْ	جمع	مذڪر مخاطب
لَاتُضْرَبِنَّ	تون هڪ عورت هرگز نه ماري وڃين	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
لَاتُضْرَبَانِّ	توهان ٻه عورتون هرگز نه ماريون وڃو	اَنْتُمَا	تثنيه	مؤنث مخاطبه
لَاتُضْرَبْنَانِّ	توهان سڀ عورتون هرگز نه ماريون وڃو	اَنْتُنَّ	جمع	مؤنث مخاطبه
لَايُضْرَبَنَّ	اهو هڪ مرد هرگز نه ماريو وڃي	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
لَايُضْرَبَانِّ	اهي ٻه مرد هرگز نه ماريا وڃن	هُمَا	تثنيه	مذڪر غائب
لَايُضْرَبُنَّ	اهي سڀئي مرد هرگز نه ماريا وڃن	هُمْ	جمع	مذڪر غائب
لَاتُضْرَبَنَّ	اها هڪ عورت هرگز نه ماري وڃي	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
لَاتُضْرَبَانِّ	اهي ٻه عورتون هرگز نه ماريون وڃن	هُمَا	تثنيه	مؤنث غائبه
لَايُضْرَبْنَانِّ	اهي سڀئي عورتون هرگز نه ماريون وڃن	هُنَّ	جمع	مؤنث غائبه
لَا اُضْرَبَنَّ	مان هڪ مرد هرگز نه ماريو وڃان، يا هڪ عورت هرگز نه ماري وڃان	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَانُضْرَبَنَّ	اسان ٻه مرد يا سڀ مردهرگز نه ماريا وڃون، يا ٻه عورتون يا سڀ عورتون هرگزنه ماريون وڃون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	متڪلم مشترڪ

صرف كبير فعل نهي معلوم مؤكد بنون تاكيد خفيفه

ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

لَاتَضْرِبَنْ	تون هڪ مرد هرگز نہ مار	اَنْتَ	واحد	مذڪر مخاطب
		اَنْتُمَا	تثنيه	
لَاتَضْرِبُنْ	توهان سڀ مرد هرگز نہ ماريو	اَنْتُمْ	جمع	
لَاتَضْرِبِنْ	تون هڪ عورت هرگز نہ مار	اَنْتِ	واحد	مؤنث مخاطبه
		اَنْتُمَا	تثنيه	
		اَنْتُنَّ	جمع	
لَايَضْرِبَنْ	اهو هڪ مرد هرگز نہ ماري	هُوَ	واحد	مذڪر غائب
		هُمَا	تثنيه	
لَايَضْرِبُنْ	اهي سڀئي مرد هرگز نہ مارين	هُمْ	جمع	
لَاتَضْرِبَنْ	اها هڪ عورت هرگز نہ ماري	هِيَ	واحد	مؤنث غائبه
		هُمَا	تثنيه	
		هُنَّ	جمع	
لَا اَضْرِبَنْ	مان هڪ مرد يا هڪ عورت هرگز نہ ماريان	اَنَا	واحد	متڪلم مشترڪ
لَانَضْرِبَنْ	اسان ٻہ مرد يا سڀ مرد، ٻہ عورتون يا سڀ عورتون هرگز نہ ماريون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف کبیر فعل نهی مجھول مؤکد بنون تاکید خفیفه

ثلاثی مجرد صحیح از باب فَعَلَ یَفْعِلُ

لَاتُضْرَبَنْ	تون هڪ مرد هرگز نه ماريو وڃين	اَنْتَ	واحد	مذکّر مخاطب
		اَنْتُمَا	تثنيه	
لَاتُضْرَبُنْ	توهان سڀ مرد هرگز نه ماريا وڃو	اَنْتُمْ	جمع	
لَاتُضْرَبِنْ	تون هڪ عورت هرگز نه ماري وڃين	اَنْتِ	واحد	مؤنّث مخاطبه
		اَنْتُمَا	تثنيه	
		اَنْتُنَّ	جمع	
لَايُضْرَبَنْ	اهو هڪ مرد هرگز نه ماريو وڃي	هُوَ	واحد	مذکّر غائب
		هُمَا	تثنيه	
لَايُضْرَبُنْ	اهي سڀئي مرد هرگز نه ماريا وڃن	هُمْ	جمع	
لَاتُضْرَبَنْ	اها هڪ عورت هرگز نه ماري وڃي	هِيَ	واحد	مؤنّث غائبه
		هُمَا	تثنيه	
		هُنَّ	جمع	
لَا اُضْرَبَنْ	مان هڪ مرد هرگز نه ماريو وڃان، يا مان هڪ عورت هرگز نه ماري وڃان	اَنَا	واحد	متکلّم مشترك
لَانُضْرَبَنْ	اسان ٻه مرد يا سڀ مرد هرگز نه ماريا وڃون، يا ٻه عورتون يا سڀ عورتون هرگز نه ماريون وڃون	نَحْنُ	تثنيه و جمع	

صرف كبير اسم ظرف ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معني	صيغو	
مَضْرِبٌ	هڪ وقت يا هڪ جاءِ مارڻ جي	واحد	
مَضْرِبَانِ	ٻہ وقت يا ٻہ جايون مارڻ جون	تثنيه	
مَضَارِبُ	سڀ وقت يا سڀ جايون مارڻ جون	جمع	مكسَّر
مُضَيْرِبٌ	هڪ وقت يا هڪ جاءِ ٿورڙي مارڻ جي	واحد	مصغَّر

صرف كبير اسم آله صغرىٰ ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معني	صيغو	
مِضْرَبٌ	هڪ ننڍڙو اوزار مارڻ جو	واحد	
مِضْرَبَانِ	ٻہ ننڍڙا اوزار مارڻ جا	تثنيه	
مَضَارِبُ	سڀ ننڍڙا اوزار مارڻ جا	جمع	مكسَّر
مُضَيْرِبٌ	هڪ ننڍڙو اوزار ٿورڙو مارڻ جو	واحد	مصغَّر

صرف کبیر اسم آله وسطیٰ ثلاثی مجرد صحیح ازباب فَعَلَ یَفْعِلُ

گردان	معنیٰ	صیغو	
مِضْرَبَةٌ	هڪ وچولو اوزار مارڻ جو	واحد	
مِضْرَبَتَانِ	ٻہ وچولا اوزار مارڻ جا	تثنيه	
مَضَارِبُ	سڀ وچولا اوزار مارڻ جا	جمع	مكسَّر
مُضَيْرِبٌ، مُضَيْرِبَةٌ	هڪ وچولو اوزار ٿورڙو مارڻ جو	واحد	مصغَّر

صرف کبیر اسم آله کبریٰ ثلاثی مجرد صحیح ازباب فَعَلَ یَفْعِلُ

گردان	معنیٰ	صیغو	
مِضْرَابٌ	هڪ وڏو اوزار مارڻ جو	واحد	
مِضْرَابَانِ	ٻہ وڏا اوزار مارڻ جا	تثنيه	
مَضَارِيْبُ	سڀ وڏا اوزار مارڻ جا	جمع	مكسَّر
مُضَيْرِيْبٌ	هڪ وڏو اوزار ٿورڙو مارڻ جو	واحد	مصغَّر

صرف کبیر اسم تفضیل المذکر ثلاثی مجرد صحیح از باب فَعَلَ یَفْعِلُ

گردان	معني	صیغو	
اَضْرَبُ	هڪ مرد وڌيڪ ماريندڙ	واحد	
اَضْرَبَانِ	ٻہ مرد وڌيڪ ماريندڙ	تثنيه	
اَضْرَبُوْنَ	سڀ مرد وڌيڪ ماريندڙ	جمع	سالم
اَضَارِبُ	سڀ مرد وڌيڪ ماريندڙ	جمع	مكسَّر
اُضَيْرِبٌ	هڪ مرد ٿورڙو وڌيڪ ماريندڙ	واحد	مصغَّر

صرف ڪبير اسم تفضيل المؤنث ثلاثي مجرد صحيح از باب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معني	صيغو	
ضُرْبِيْ	هڪ عورت وڌيڪ ماريندڙ	واحد	
ضُرْبَيَانِ	ٻہ عورتون وڌيڪ ماريندڙ	تثنيه	
ضُرْبَيَاتٌ	سڀ عورتون وڌيڪ ماريندڙ	جمع	سالم
ضُرَبٌ	سڀ عورتون وڌيڪ ماريندڙ	جمع	مكسَّر
ضُرَيْبِي	هڪ عورت ٿورڙو وڌيڪ ماريندڙ	واحد	مصغَّر

صرف کبیر فعل التعجب ثلاثی مجرد صحیح ازباب فَعَلَ يَفْعِلُ

گردان	معني	صيغو	
مَا اَضْرَبَهٗ	ان هڪ مرد چا تہ ماريو!	واحد	مذڪر
اَضْرِبْ بِهٖ	ان هڪ مرد چا تہ ماريو!		
ضَرُبَ	ان هڪ مرد چا تہ ماريو!		
ضَرُبَتْ	ان هڪ عورت چا تہ ماريو!		مؤنث

بِنَاء

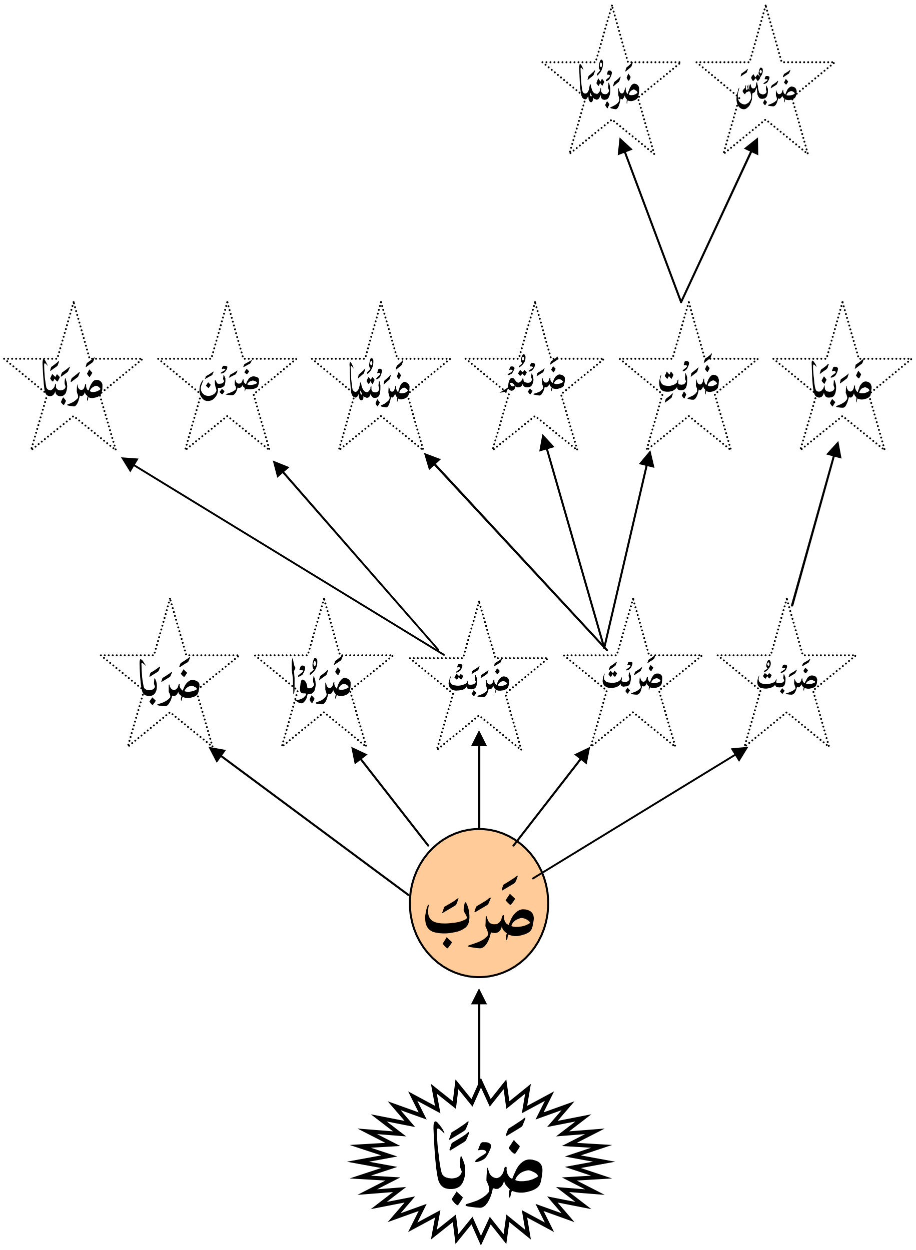
ضَرَبْتُنَّ
ضَرَبْتُمَا
ضَرَبْنَا
ضَرَبْتِ
ضَرَبْتُمْ
ضَرَبْتُمَا
ضَرَبْنَ
ضَرَبَتَا
ضَرَبْتُ
ضَرَبْتَ
ضَرَبَتْ
ضَرَبُوْا
ضَرَبَا
ضَرَبَ
ضَرْبًا

"بنا" جي لغوي معنىٰ "ناهڻ" آهي.
اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي ته ڪهڙو صيغو ڪهڙي مان ناهجي ۽ ڪيئن ناهجي.

فعل ماضي معلوم ۽ مجهول جي بناء

ضَرَبَ: ضَرَبَ کي ضَرْبًا مان ناهبو. حرف اول کي پنهنجي حال تي ڇڏي ثاني کي فتح ڏئي، تنوين تمڪّن علامت اسميت جي کي حذف ڪري آخر کي مبني فتح تي ڪبو ته ضَرْبًا مان ضَرَبَ نهي پوندو.

ضَرَبَا: ضَرَبَا کي ضَرَبَ مان ناهبو. الف علامت تثنيہ جي ۽ ضمّير فاعل جو ان جي آخر ۾ آڻبو ته ضَرَبَ مان ضَرَبَا نهي پوندو.

ضَرَبُوْا: ضَرَبُوْا کي ضَرَبَ مان ناهبو. "واو ساڪن" علامت جمع مذڪر جي ۽ ضمير فاعل جو ضمّہ ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻبو ته ضَرَبَ مان ضَرَبُوْا نهي پوندو.

ضَرَبَتْ: ضَرَبَتْ کي ضَرَبَ مان ناهبو. "تا ساڪن" علامت واحد مؤنث جي ان جي آخر ۾ آڻبي ته ضَرَبَ مان ضَرَبَتْ نهي پوندو.

ضَرَبْتَ: ضَرَبْتَ کي ضَرَبَ مان ناهبو. "تا مفتوح" علامت واحد مذڪر مخاطب جي ۽ ضمّير فاعل جو سڪون ماقبل سان انجي آخر ۾ آڻبو ته ضَرَبَ مان ضَرَبْتَ نهي پوندو.

ضَرَبْتُ: ضَرَبْتُ کي ضَرَبَ مان ناهبو. "تا مضموم" علامت واحد متڪلم مشترڪ جي ۽ ضمير فاعل جو سڪون ماقبل سان انجي آخر ۾ آڻبو ته ضَرَبَ مان ضَرَبْتُ نهي پوندو.

ضَرَبَتَا: ضَرَبَتَا کي ضَرَبَتْ مان ناهبو. "الف" علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻبو ته ضَرَبَتْ مان ضَرَبَتَا نهي پوندو.

ضَرَبْنَ: ضَرَبْنَ کي ضَرَبَتْ مان ٺاهيو. ”ن مفتوح“ علامت جمع مؤنث جي ۽ ضمّير فاعل جو ان جي آخر ۾ آڻيو، تان ته ضَرَبَتْ مان ضَرَبَتْنَ ٺهي پوندو. پوءِ گڏجڻ تانيث جي ٻن علامتن جو ٿيو، ۽ هي ناپسنديده هئو.تنهن ڪري ”تاء“ واحده جي کي حذف ڪري، ماقبل ان جي کي ساڪن ڪيائون، ته جيئن چئن حرڪتن جو لڳولڳ اچڻ لازم نه ٿئي. تان ته ضَرَبَتْنَ مان ضَرَبْنَ ٺهي پيو.

ضَرَبْتُمَا: ضَرَبْتُمَا کي ضَرَبْتَ مان ٺاهيو. ”الف“ علامت تثنيه جي ۽ ضمّير فاعل جو ان جي آخر ۾ آڻي ”ميم مفتوح“ ضمّه ماقبل سان ”ت“ ۽ ”الف“ جي وچ ۾ آڻيو ته ضَرَبْتَ مان ضَرَبْتُمَا ٺهي پوندو.

ضَرَبْتُمْ: ضَرَبْتُمْ کي ضَرَبْتَ مان ٺاهيو. ”واو ساڪن“ علامت جمع مذڪر جي ۽ ضمّير فاعل جو ان جي آخر ۾ آڻيو ۽ ”ميم مضمّوم“ ضمّه ماقبل سان ”تا“ ۽ ”واو“ جي وچ ۾ آڻي ”واو“ کي حذف ڪري ”ميم“ کي ساڪن ڪيو ته ضَرَبْتَ مان ضَرَبْتُمْ ٺهي پوندو.

ضَرَبْتِ: ضَرَبْتِ کي ضَرَبْتَ مان ٺاهيو. ”تا“ جي فتحه کي ڪسره سان بدلائيو ته ضَرَبْتَ مان ضَرَبْتِ ٺهي پوندو.

ضَرَبْتُمَا: ضَرَبْتُمَا کي ضَرَبْتِ مان ٺاهيو. ”الف“ علامت تثنيه جي ۽ ضمّير فاعل جو ان جي آخر ۾ آڻي ميم مفتوح ضمّه ماقبل سان ”تا“ ۽ ”الف“ جي وچ ۾ آڻيو ته ضَرَبْتِ مان ضَرَبْتُمَا ٺهي پوندو.

ضَرَبْتُنَّ: ضَرَبْتُنَّ کي ضَرَبْتِ مان ٺاهيو. ”نون“ علامت جمع مؤنث جي ۽ ضمّير فاعل جو ان جي آخر ۾ آڻي ”ميم ساڪن“ ضمّه ماقبل سان ”تا“ ۽ ”نون“ جي وچ ۾ آڻيو ته ضَرَبْتِ مان ضَرَبْتُمْنَ ٺهي پوندو. ”ميم“ ۽ ”نون“ قَرِيْبُ الْمَخْرِج هئا، ”ميم“ کي ”نون“ ڪري ”نون“ کي ”نون“ ۾ ادغام ڪيو ته ضَرَبْتُمْنَ مان ضَرَبْتُنَّ ٺهي پوندو.

ضَرَبْنَا: ضَرَبْنَا کي ضَرَبْتُ مان ٺاهيو. ”تا مضموم“ علامت واحد متڪلم مشترڪ ۽ ضمير فاعل جي کي حذف ڪري ان جاءِ تي ”نَا“ علامت جمع متڪلم مشترڪ جي ۽ ضمّير فاعل جي کي آڻيو ته ضَرَبْتُ مان ضَرَبْنَا ٺهي پوندو.

ضُرِبَ الیٰ آخرهٖ کي ضَرَبَ الیٰ آخرهٖ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ضمّو ۽ ماقبل آخر کي ڪسرو ڏيو ته ضَرَبَ الیٰ آخرهٖ مان ضُرِبَ الیٰ آخرهٖ ٺهي پوندو.

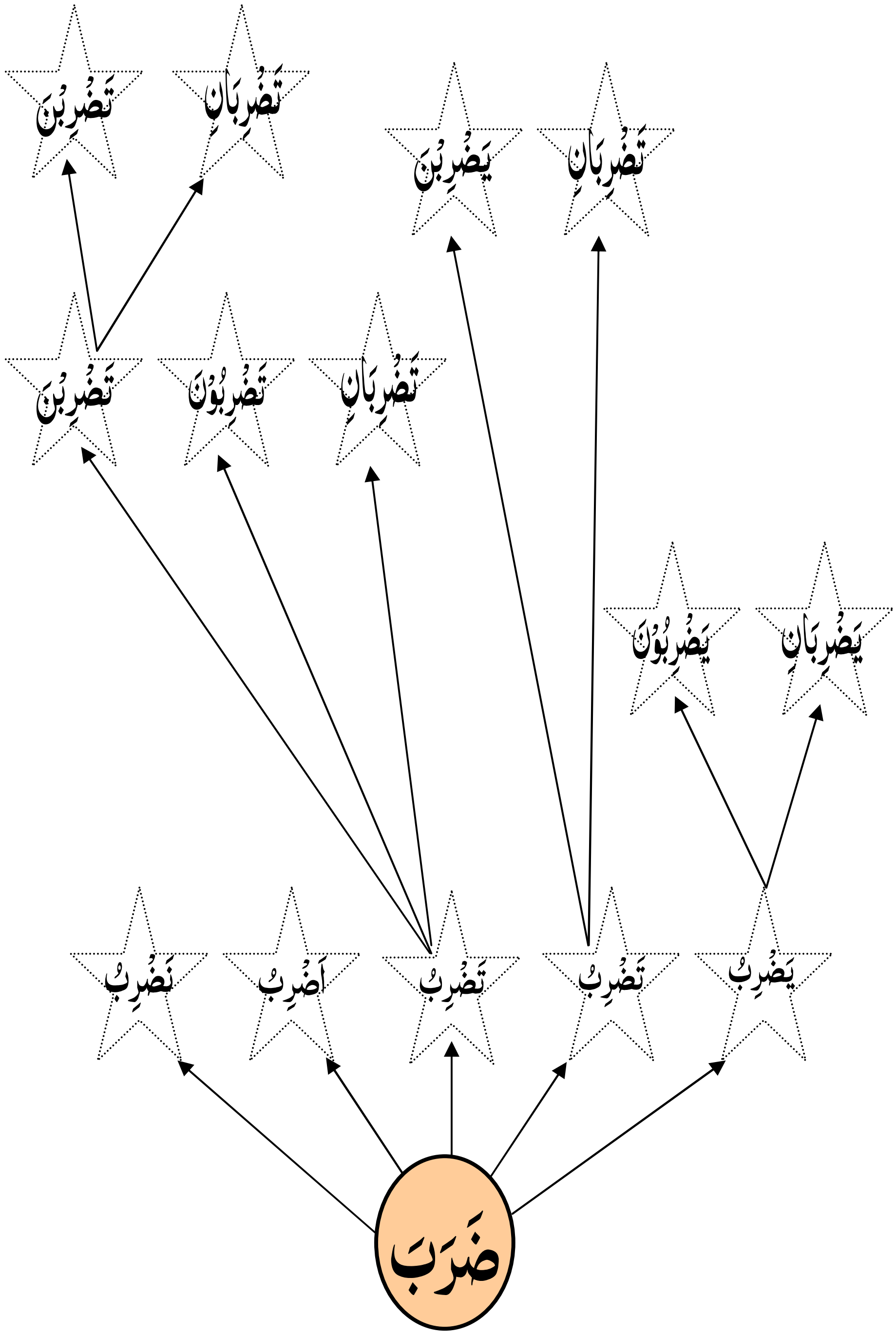
تَضْرِبَانِ
تَضْرِبْنَ
تَضْرِبَانِ
يَضْرِبْنَ
تَضْرِبَانِ
تَضْرِبُوْنَ
تَضْرِبْنَ
يَضْرِبَانِ
يَضْرِبُوْنَ
يَضْرِبُ
تَضْرِبُ
تَضْرِبُ
اَضْرِبُ
نَضْرِبُ
ضَرَبَ

فعل مضارع معلوم ۽ مجهول جي بناء

يَضْرِبُ تَضْرِبُ اَضْرِبُ نَضْرِبُ کي ضَرَبَ مان ٺاهبو. هڪ حرف ”حروفِ اتين“ مان مفتوح، سڪون ”فا“ ڪلمي سان ان جي منڍ آڻي ماقبل آخر کي ڪسرو ڏيئي، ضمّو اعرابي ان جي آخر ۾ آڻبو ته ضَرَبَ مان يَضْرِبُ تَضْرِبُ اَضْرِبُ نَضْرِبُ ٺهي پوندا.

يَضْرِبَانِ: يَضْرِبَانِ کي يَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي ۽ ضمّير فاعل جو فتح ماقبل سان ۽ ”نون“ مڪسور عيوض ضمّي اعرابي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو ته يَضْرِبُ مان يَضْرِبَانِ ٺهي پوندو.

يَضْرِبُوْنَ: يَضْرِبُوْنَ کي يَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”واو ساڪن“ علامت جمع مذڪر جي ۽ ضمّير فاعل جو ضمّي ماقبل سان ۽ ”نون مفتوح“ عيوض ضمّي اعرابي جي جيڪو واحد ۾ هيو انجي آخر آڻبو ته يَضْرِبُ مان يَضْرِبُوْنَ ٺهي پوندو.

تَضْرِبَانِ: تَضْرِبَانِ کي تَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي ۽ ضمّير فاعل جو فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي اعرابي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو ته تَضْرِبُ مان تَضْرِبَانِ ٺهي پوندو.

يَضْرِبْنَ : يَضْرِبْنَ کي تَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”نون مفتوح“ علامت جمع مؤنث جي ۽ ضمّير فاعل جو سڪون ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي ”تا“ کي ”يا“ سان بدلائبو ته تَضْرِبُ مان يَضْرِبْنَ ٺهي پوندو.

تَضْرِبَانِ: تَضْرِبَانِ کي تَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي ۽ ضمّير فاعل جو فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي اعرابي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو ته تَضْرِبُ مان تَضْرِبَانِ ٺهي پوندو.

تَضْرِبُوْنَ: تَضْرِبُوْنَ کي تَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”واو ساڪن“ علامت جمع مذڪر جي ۽ ضمّير فاعل جو ضمّي ماقبل سان ۽ ”نون مفتوح“ عيوض ضمّي اعرابي جي

جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آئبو ته تَضْرِبُ مان تَضْرِبُوْنَ نهي پوندو.

تَضْرِبِيْنَ: تَضْرِبِيْنَ کي تَضْرِبُ مان ناهبو. "يا ساڪن" علامت واحد مؤنث جي ڪسري ماقبل سان ۽ "نون مفتوح" عيوض ضمّي اعرابي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آئبو ته تَضْرِبُ مان تَضْرِبِيْنَ نهي پوندو.

تَضْرِبَانِ: تَضْرِبَانِ کي تَضْرِبِيْنَ مان ناهبو. "يا ساڪن" علامت واحد مؤنث جي حذف ڪري ان جاءِ تي "الف" علامت تثنيه جي ۽ ضمّير فاعل جو فتح ماقبل سان آئي "نون" جي فتحي کي ڪسري سان بدلائبو ته تَضْرِبِيْنَ مان تَضْرِبَانِ نهي پوندو.

تَضْرِبْنَ: تَضْرِبْنَ کي تَضْرِبِيْنَ مان ناهبو. "يا" علامت واحد مؤنث جي ۽ "نون" حذف ڪري ان جاءِ تي "نون مفتوح" علامت جمع مؤنث ۽ ضمّير فاعل جو سڪون ماقبل سان ان جي آخر ۾ آئبو ته تَضْرِبِيْنَ مان تَضْرِبْنَ نهي پوندو.

يُضْرَبُ اِلىٰ آخرهٖ کي يَضْرِبُ اِلىٰ آخرهٖ مان ناهبو. حرف اول کي ضمو، ماقبل آخر کي فتح ڏبي ته يَضْرِبُ اِلىٰ آخرهٖ مان يُضْرَبُ اِلىٰ آخرهٖ نهي پوندو.

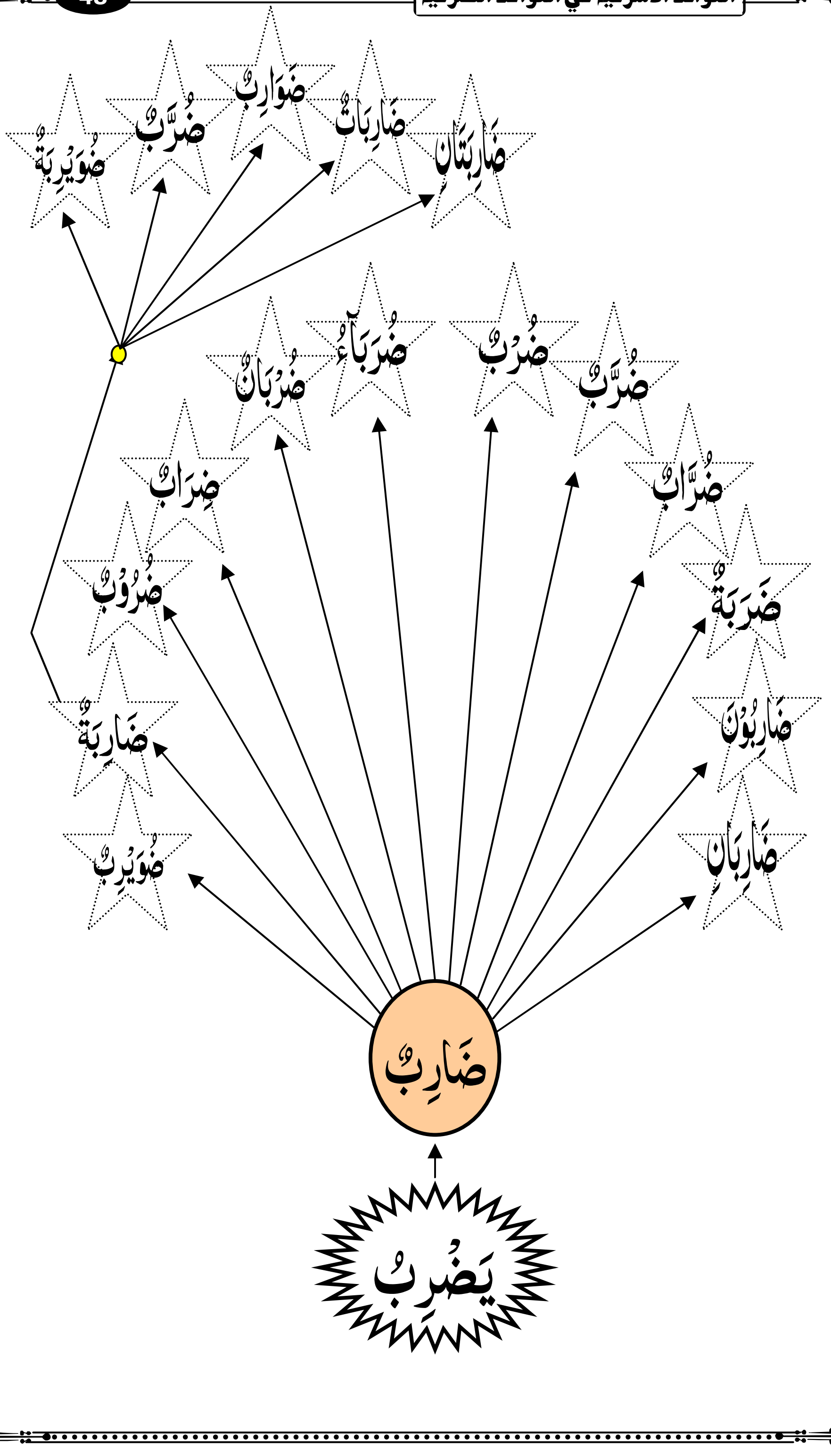
يَضْرِبُ
ضَارِبٌ
ضَارِبَانِ
ضَارِبُوْنَ
ضَرَبَةٌ
ضُرَّابٌ
ضُرَّبٌ
ضُرْبٌ
ضُرَبَآءُ
ضُرْبَانٌ
ضِرَابٌ
ضُرُوْبٌ
ضَارِبَةٌ
ضُوَيْرِبٌ
ضَارِبَتَانِ
ضَارِبَاتٌ
ضَوَارِبُ
ضُرَّبٌ
ضُوَيْرِبَةٌ

اسم فاعل جي بناء

ضَارِبٌ: ضَارِبٌ کي يَضْرِبُ مان ٺاهيو. ”يا“ حرف مضارعة جي کي حذف ڪري ٻئي جاءِ تي ”الف“ علامت اسم فاعل جي فتح ماقبل سان آڻي، تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي ان جي آخر ۾ آڻيو تہ يَضْرِبُ مان ضَارِبٌ ٺهي پوندو.

ضَارِبَانِ: ضَارِبَانِ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو تہ ضَارِبٌ مان ضَارِبَانِ ٺهي پوندو.

ضَارِبُوْنَ: ضَارِبُوْنَ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. ”واو ساڪن“ علامت جمع مذڪر جي ضمّي ماقبل سان ۽ ”نون مفتوح“ عوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو تہ ضَارِبٌ مان ضَارِبُوْنَ ٺهي پوندو.

ضَرَبَةٌ: ضَرَبَةٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ۽ ٿاني کي حذف ڪري ”عين“ ڪلمي کي فتح ڏيئي ”تا متحرڪہ“ علامت جمع مڪسر جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي ”تا“ تي جاري ڪيو ڇو تہ آخري ڪلمو آهي تہ ضَارِبٌ مان ضَرَبَةٌ ٺهي پوندو.

ضُرَّابٌ: ضُرَّابٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ضمّو ڏيئي ٿاني کي حذف ڪري ”عين“ ڪلمي کي مشدّد مفتوح ڪري ”يا“ کانپوءِ ”الف“ علامت جمع مڪسر جي آڻي تہ ضَارِبٌ مان ضُرَّابٌ ٺهي پوندو.

ضُرَّبٌ: ضُرَّبٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين ضمّو ڏيئي، ٿاني کي حذف ڪري ۽ عين ڪلمي کي مشدّد مفتوح ڪيو تہ ضَارِبٌ مان ضُرَّبٌ ٺهي پوندو.

ضُرْبٌ: ضُرْبٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ضمّو ڏيئي ٿاني کي حذف ڪري ”عين“ ڪلمي کي ساڪن ڪيو تہ ضَارِبٌ مان ضُرْبٌ ٺهي پوندو.

ضُرَبَآءُ: ضُرَبَآءُ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ضمّو ڏيئي ثاني کي حذف ڪري "عين" ڪلمي کي فتح ڏيئي ان کانپوءِ "الف ممدوده" علامت جمع مذڪر مڪسر جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي تنوين کي حذف ڪيو منع صرف جي ڪري تہ ضَارِبٌ مان ضُرَبَآءُ ٺهي پوندو.

ضُرْبَانٌ: ضُرْبَانٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو حرف پهرين کي ضمّو ڏيئي ثاني کي حذف ڪري "عين" ڪلمي کي ساڪن ڪري "الف" ۽ "نون" علامت جمع مذڪر مڪسر جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي "نون" تي جاري ڪيو ڇو تہ آخري ڪلمو آهي تہ ضَارِبٌ مان ضُرْبَانٌ ٺي پوندو.

ضِرَابٌ: ضِرَابٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ڪسرو ڏيئي ثاني کي حذف ڪري ٺئين جاءِ تي "الف" علامت جمع مذڪر مڪسر جي فتح ماقبل سان آڻيو تہ ضَارِبٌ مان ضِرَابٌ ٺهي پوندو.

ضُرُوْبٌ: ضُرُوْبٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ضمّو ڏيئي ثاني کي حذف ڪري ٺئين جاءِ تي "واو ساڪن" علامت جمع مذڪر مڪسر جي ضمّي ماقبل سان آڻيو تہ ضَارِبٌ مان ضُرُوْبٌ ٺهي پوندو.

ضَارِبَةٌ: ضَارِبَةٌ کي ضَارِبٌ مان ٺاهيو. "تا" علامت واحد مؤنث جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي "تا" تي جاري ڪيو ڇو تہ آخري ڪلمو آهي تہ ضَارِبٌ ضَارِبَةٌ ٺهي پوندو.

ضَارِبَتَانِ: ضَارِبَتَانِ کي ضَارِبَةٌ مان ٺاهيو "الف" علامت تثنيہ جي ۽ "نون" مڪسور عوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو تہ ضَارِبٌ مان ضَارِبَتَانِ ٺهي پوندو.

ضَارِبَاتٌ: ضَارِبَاتٌ کي ضَارِبَةٌ مان ٺاهيو "الف" ۽ "تا" علامت جمع مؤنث سالم جي فتح ماقبل

سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي ”تا“ تي جاري ڪبو چو ته آخري ڪلمو آهي ته ضَارِبَةٌ مان ضَارِبَتَاتٌ ٺهي پوندو. ٻه علامتون تانيث جون هڪ جنس کان گڏ ٿيون، ”تا“ علامت واحد جي کي حذف ڪبو ته ضَارِبَتَاتٌ مان ضَارِبَاتٌ ٺهي پوندو.

ضَوَارِبُ: ضَوَارِبُ کي ضَارِبَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ثاني کي ”واو مفتوح“ سان مٽائي ٽئين جاءِ تي ”الف“ علامت جمع مذڪر مڪسر جي آڻي ”تا“ علامت واحد مؤنث جي ۽ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو ضديت ۽ منع صرف جي ڪري ته ضَارِبَةٌ مان ضَوَارِبُ ٺهي پوندو.

ضُرَّبٌ: ضُرَّبٌ کي ضَارِبَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمو ڏيئي ثاني کي حذف ڪري ”عين“ ڪلمي کي مشدّد مفتوح ڪبو ته ضَارِبَةٌ مان ضُرَّبٌ ٺهي پوندو.

ضُوَيْرِبٌ: ضُوَيْرِبُ کي ضَارِبٌ مان ٺاهبو. حرف اول کي ضمو ڏيئي ثاني کي ”واو مفتوح“ سان بدلائي ٽئين جاءِ تي ”يا ساڪن“ علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف آهي انکي ڪسرو ڏبو ته ضَارِبٌ مان ضُوَيْرِبُ ٺهي پوندو.

ضُوَيْرِبَةٌ: ضُوَيْرِبَةٌ کي ضَارِبَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمو ڏيئي ثاني کي ”واو مفتوح“ سان بدلائي ٽئين جاءِ تي ”يا ساڪن“ علامت تصغير جي آڻبي ته ضَارِبَةٌ مان ضُوَيْرِبَةٌ ٺهي پوندو.

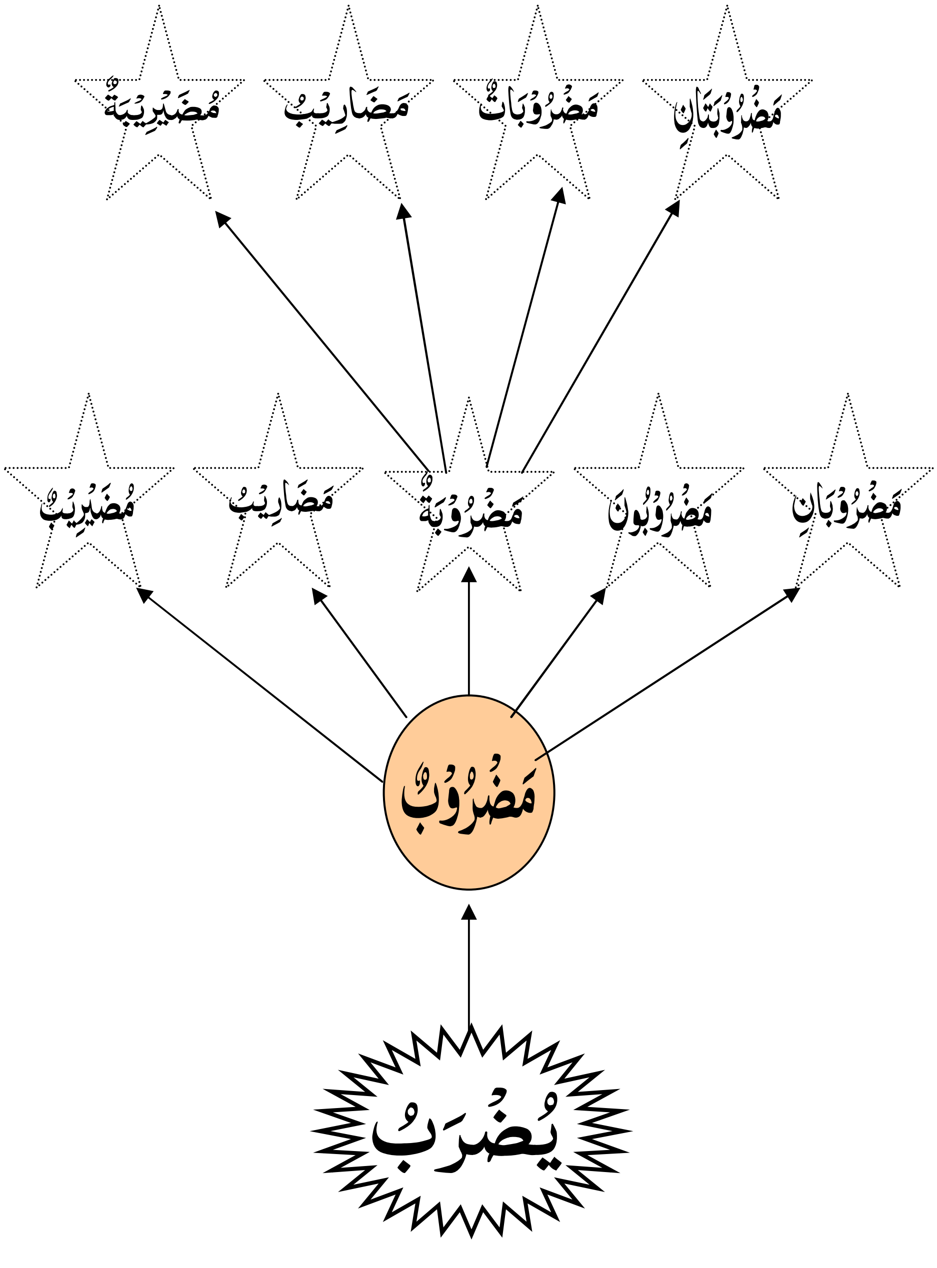
مَضْرُوْبَتَانِ
مَضْرُوْبَاتٌ
مَضَارِيْبُ
مُضَيْرِيْبَةٌ
مَضْرُوْبَانِ
مَضْرُوْبُوْنَ
مَضْرُوْبَةٌ
مَضَارِيْبُ
مُضَيْرِيْبٌ
مَضْرُوْبٌ
يُضْرَبُ

اسم مفعول جي بناء

مَضْرُوْبٌ: مَضْرُوْبٌ کي يُضْرَبُ مان ٺاهيو. ”يا“ علامت مضارعة جي کي حذف ڪري ان جي جاءِ تي ”ميم“ مفتوح علامت اسم مفعول جي آڻي ”عين“ ڪلمي کي ضمّہ ڏيئي ۽ ان ڪانپوءِ تنوين تمڪن علامت اسميت جي ان جي آخر ۾ آڻي تہ مَضْرُبٌ ٿي پوندو. ”عين“ ڪلمي جي ضمّي کي ڊگھو ڪيو تہ ”واو“ پيدا ٿي پوندو، تانجو مَضْرُبٌ مان مَضْرُوْبٌ ٿي پوندو.

مَضْرُوْبَانِ: مَضْرُوْبَانِ کي مَضْرُوْبٌ مان ٺاهيو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون“ مڪسور عيوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو تہ مَضْرُوْبٌ مان مَضْرُوْبَانِ ٿي پوندو.

مَضْرُوْبُوْنَ: مَضْرُوْبُوْنَ کي مَضْرُوْبٌ مان ٺاهيو. ”واو ساڪن“ علامت جمع مذڪر سالم جي ضمّي ماقبل سان ۽ ”نون مفتوح“ عيوض ضمّي يا تنوين يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو تہ مَضْرُوْبٌ مان مَضْرُوْبُوْنَ ٿي پوندو.

مَضْرُوْبَةٌ: مَضْرُوْبَةٌ کي مَضْرُوْبٌ مان ٺاهيو. ”تا“ علامت واحد مؤنث جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي ”تا“ تي جاري ڪيو ڇو تہ آخري ڪلمو آهي تہ مَضْرُوْبٌ مان مَضْرُوْبَةٌ ٿي پوندو.

مَضْرُوْبَتَانِ: مَضْرُوْبَتَانِ کي مَضْرُوْبَةٌ مان ٺاهيو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو تہ مَضْرُوْبَةٌ مان مَضْرُوْبَتَانِ ٿي پوندو.

مَضْرُوْبَاتٌ: مَضْرُوْبَاتٌ کي مَضْرُوْبَةٌ مان ٺاهيو. ”الف“ ۽ ”تا“ علامت جمع مؤنث سالم جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي، اعراب کي ”تا“ تي جاري ڪيو ڇو تہ آخري ڪلمو آهي تہ مَضْرُوْبَتَاتٌ ٿي پوندو ٻہ علامتون مؤنث جو گڏ ٿيون ”تا“ علامت

واحد جي كي حذف ڪبو تا تہ مَضْرُوْبَتَاتٌ مان مَضْرُوْبَاتٌ ٺهي پوندو.

مَضَارِيْبُ: مَضَارِيْبُ کي مَضْرُوْبٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ٿاني کي فتح ڏيئي ٿئين جاءِ تي "الف" علامت جمع مڪسر مشترڪ جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف هوندو ان کي ڪسرو ڏئي "واو" کي "يا ساڪن" سان مٽائبو ۽ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو منع صرف جي ڪري تہ مَضْرُوْبٌ مان مَضَارِيْبُ ٺهي پوندو.

مُضَيْرِيْبٌ: مُضَيْرِيْبٌ کي مَضْرُوْبٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمّو ڏئي ٿانيءَ کي فتح ڏئي ٿئين جاءِ تي "يا" ساڪن علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏيئي "واو" کي "يا" سان مٽائبو تہ مَضْرُوْبٌ مان مُضَيْرِيْبٌ ٺهي پوندو.

مُضَيْرِيْبَةٌ: مُضَيْرِيْبَةٌ کي مَضْرُوْبَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمّو ٿاني کي فتح ڏيئي ٿين جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف آهي ان کي ڪسرو ڏيئي "واو" کي "يا" سان مٽائبو تہ مَضْرُوْبَةٌ مان مُضَيْرِيْبَةٌ ٺهي پوندو.

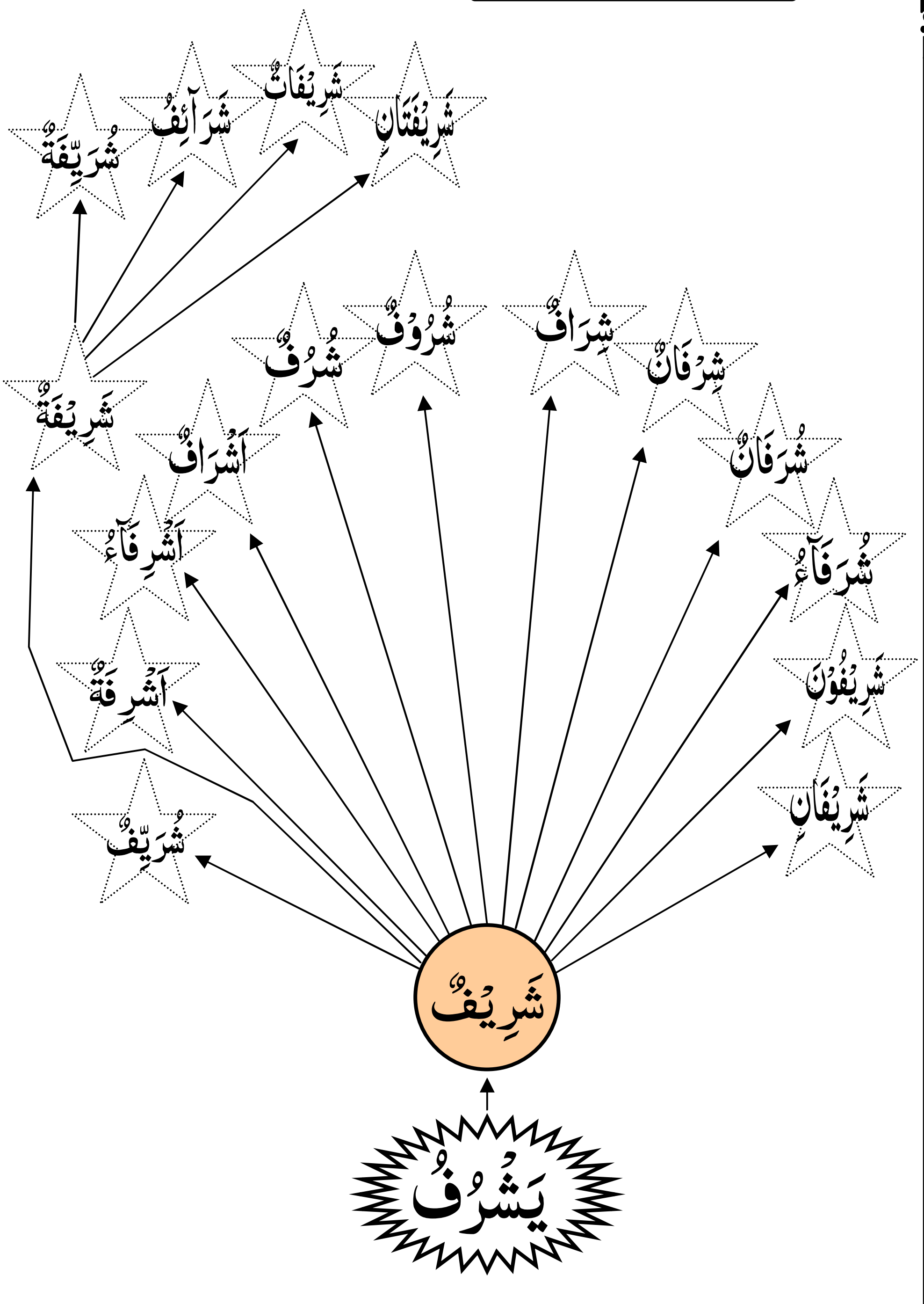
شُرَيِّفَةٌ
شَرَآئِفُ
شَرِيْفَاتٌ
شَرِيْفَتَانِ
شَرِيْفَةٌ
شُرُفٌ
شُرُوْفٌ
شِرَافٌ
شِرْفَانٌ
اَشْرَافٌ
شُرْفَانٌ
اَشْرِفَآءُ
شُرَفَآءُ
اَشْرِفَةٌ
شَرِيْفُوْنَ
شُرَيِّفٌ
شَرِيْفَانِ
شَرِيْفٌ
يَشْرُفُ

صفت مشبہ جي بناء

شَرِيْفٌ: شَرِيْفٌ کي يَشْرُفُ مان ٺاھبو. ”يا“ حرف مضارعة جي کي حذف ڪري ”فا“ ڪلمي کي فتح ڏيئي ”عين“ ڪلمي کي ڪسرو ڏيئي ٽئين جاءِ تي ”يا ساڪن“ علامت صفت مشبہ جي آڻي تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي ان جي آخر ۾ آڻبو تہ يَشْرُفُ مان شَرِيْفٌ ٺهي پوندو.

شَرِيْفَانِ: شَرِيْفَانِ کي شَرِيْفٌ مان ٺاھبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ شَرِيْفٌ مان شَرِيْفَانِ ٺهي پوندو.

شَرِيْفُوْنَ: شَرِيْفُوْنَ کي شَرِيْفٌ مان ٺاھبو. ”واو ساڪن“ علامت جمع مذڪر سالم جي ضمّي ماقبل سان ۽ ”نون مفتوح“ عيوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ شَرِيْفٌ مان شَرِيْفُوْنَ ٺهي پوندو.

شُرَفَآءُ: شُرَفَآءُ کي شَرِيْفٌ مان ٺاھبو. حرف پهرين کي ضمّو ۽ ”عين“ ڪلمي کي فتح ڏيئي ان کانپوءِ ”يا ساڪن“ علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪري ”الف ممدوده“ علامت جمع مذڪر مڪسر جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو منع صرف جي ڪري تہ شَرِيْفٌ مان شُرَفَآءُ ٺهي پوندو.

شُرْفَانٌ: شُرْفَانٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاھبو. حرف پهرين کي ضمّو ثاني کي ساڪن ڪري ”يا ساڪن“ علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪري ان کانپوءِ ”الف“ ۽ ”نون“ علامت جمع مذڪر مڪسر جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي تنوين کي ”نون“ تي جاري ڪبو ڇو تہ آخري ڪلمو آهي تہ شَرِيْفٌ مان شُرْفَانٌ ٺهي پوندو.

شِرْفَانٌ: شِرْفَانٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاھبو. حرف پهرين کي ڪسرو ڏيئي ”عين“ ڪلمي کي ساڪن ڪري ”يا ساڪن“ علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪري

"الف" ۽ "نون" علامت جمع مذڪر مڪسر جي ان جي آخر ۾ آئي اعراب کي "نون" تي جاري ڪبو چو تہ آخري ڪلمو آهي تہ شَرِيْفٌ مان شِرْفَانٌ ٺهي پوندو.

شِرَافٌ: شِرَافٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ڪسرو ۽ عين ڪلمي کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي "الف" علامت جمع مذڪر مڪسر جي آئي "يا ساڪن" علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪبو تہ شَرِيْفٌ مان شِرَافٌ ٺهي پوندو.

شُرُوْفٌ: شُرُوْفٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين ۽ ثاني کي ضمّو ڏيئي ان کان پوءِ "واو ساڪن" علامت جمع مذڪر جي آئي "يا ساڪن" علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪبو تہ شَرِيْفٌ مان شُرُوْفٌ ٺهي پوندو.

شُرُفٌ: شُرُفٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين ۽ ثاني کي ضمّو ڏيئي ان کان پوءِ "يا ساڪن" علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪبو تہ شَرِيْفٌ مان شُرُفٌ ٺهي پوندو.

اَشْرَافٌ: اَشْرَافٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. "همزو مفتوح" "فا" ڪلمي ساڪن سان ان جي منڍ ۾ آئي "عين" ڪلمي کي فتح ڏيئي ان کان پوءِ"الف" علامت جمع مذڪر مڪسر جي آئي "يا" ساڪن علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪبو تہ شَرِيْفٌ مان اَشْرَافٌ ٺهي پوندو.

اَشْرِفَاءُ: اَشْرِفَاءُ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. "همزو مفتوح" "فا" ڪلمي ساڪن سان ان جي منڍ ۾ آئي "عين" ڪلمي کي ڪسرو ڏيئي "يا" ساڪن علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪري "الف" ممدودو علامت جمع مذڪر مڪسر جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آئي تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو منع صرف جي ڪري تہ شَرِيْفٌ مان اَشْرِفَاءُ ٺهي پوندو.

اَشْرِفَةٌ: اَشْرِفَةٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. "همزو مفتوح""فا" ڪلمي ساڪن سان ان جي منڍ ۾

آئي "عين" ڪلمي کي ڪسرو ڏيئي "يا" ساڪن علامت صفت مشبہ جي کي حذف ڪري "تا متحرڪ" فتح ماقبل سان ان جي آخرِ آئي اعراب کي "تا" تي جاري ڪبو چو تہ آخري ڪلمو آهي تہ شَرِيْفٌ مان اَشْرِفَةٌ ٿهي پوندو.

شَرِيْفَةٌ: شَرِيْفَةٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. "تا" علامت واحد مؤنث جي فتح ماقبل سان ان جي آخرِ آئي اعراب کي "تا" تي جاري ڪبو چو تہ آخري ڪلمو آهي تہ شَرِيْفٌ مان شَرِيْفَةٌ ٿهي پوندو.

شَرِيْفَتَانِ: شَرِيْفَتَانِ کي شَرِيْفَةٌ مان ٺاهبو. "الف" علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ "نون مڪسور" عيوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ شَرِيْفَةٌ مان شَرِيْفَتَانِ ٿهي پوندو.

شَرِيْفَاتٌ: شَرِيْفَاتٌ کي شَرِيْفَةٌ مان ٺاهبو. "الف" ۽ "تا" علامت جمع مؤنث جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾آئي اعراب کي "تا" تي جاري ڪبو چو تہ آخري ڪلمو آهي. تہ شَرِيْفَتَاتٌ ٿهي پوندو. ہہ علامتون تانيث جون هڪ جنس کان گڏ ٿيون، "تا" علامت واحد جي کي حذف ڪبو تہ شَرِيْفَتَاتٌ مان شَرِيْفَاتٌ ٿهي پوندو.

شَرَآئِفُ: شَرَآئِفُ کي شَرِيْفَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ثاني کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي "الف" علامت جمع مؤنث مڪسر جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو "تا" واحد ۽ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو ضديت ۽ منع صرف جي ڪري تہ شَرِيْفَةٌ مان شَرَآيِفُ ٿهي پوندو. "يا" واقع ٿي بعد "الف" مفاعل جي ان کي همزه سان مٽائبو تہ شَرَآيِفُ مان شَرَآئِفُ ٿهي پوندو.

شُرَيِّفٌ: شُرَيِّفٌ کي شَرِيْفٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمّو ۽ ثاني کي فتح ڏيئي، ٽئين جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف آهي ان کي

ڪسرو ڏبو تہ شُرَيْيِفٌ ٿي پوندو. پوءِ ٻہ حرف هڪ جنس جا گڏ ٿيا پهريون ساڪن ٻيو متحرڪ، پهرين کي ٻئي ۾ ادغام ڪبو تہ شُرَيْيِفٌ مان شُرَيِّفٌ ٿي پوندو.

شُرَيِّفَةٌ: شُرَيِّفَةٌ کي شَرِيْفَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمّو ثاني کي فتح ڏيئي ان کانپوءِ "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو تہ شُرَيْيِفَةٌ ٿي پوندو. ٻہ حرف هڪ جنس جا گڏ ٿيا. پهريون ساڪن ٻيو متحرڪ. پهرين کي ٻئي ۾ ادغام ڪبو تہ شُرَيْيِفَةٌ مان شُرَيِّفَةٌ ٿي پوندو.

فعل جحد معلوم ۽ مجهول جي بناء

لَمْ يَضْرِبْ ۽ لَمْ يُضْرَبْ اِلٰي آخره: لَمْ يَضْرِبْ ۽ لَمْ يُضْرَبْ اِلٰي آخره کي يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلٰی آخره مان ٺاهبو. "لَمْ" جازم جحديہ ان جي منڍ ۾ آڻي تہ آخر کي جزم ڪندي. علامت جزم جي ڪري ڪرڻ حرڪت جو ٿيندو پنجن پنجن صيغن ۾. ڪرڻ "نون اعرابي" جو ٿيندو ستن ستن صيغن ۾. ڪرڻ ڪنهن شيءِ جو نہ ٿيندو ٻن ٻن صيغن ۾، ڇو تہ مبني آهن تہ يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلٰی آخره مان لَمْ يَضْرِبْ ۽ لَمْ يُضْرَبْ اِلٰي آخره ٿي پوندا.

فعل نفي معلوم ۽ مجهول جي بناء

لَا يَضْرِبُ ۽ لَا يُضْرَبُ اِلٰی آخره: لَا يَضْرِبُ ۽ لَا يُضْرَبُ اِلٰی آخره کي يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلٰی آخره مان ٺاهبو. "لَا" نافيہ ان جي منڍ ۾ آڻي تہ آخر کي ڪجھ نہ ڪندي مگر مثبت معنیٰ کي منفي ڪندي، تہ يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلٰی آخره مان لَا يَضْرِبُ ۽ لَا يُضْرَبُ اِلٰی آخره ٿي پوندا.

لَنْ يَّضْرِبَ ۽ لَنْ يُّضْرَبَ اِلٰی آخره: لَنْ يَّضْرِبَ ۽ لَنْ يُّضْرَبَ اِلٰی آخره کي يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلٰی

آخرہ مان ٺاهبو. "لَنۡ" ناصبہ ٺاڪيديہ ان جي منڍ ۾ آڻي تہ آخر کي نصب ڪندي، علامت نصب جي ڪري زبر کي ظاهر پڙهيو ويندو پنجن پنجن صيغن ۾، ڪرڻ "نون اعرابي" جو ٿيندو ستن ستن صيغن ۾ ۽ ڪرڻ ڪنهن شيءِ جو نہ ٿيندو ٻن ٻن صيغن ۾ ڇو تہ مبني آهن تہ يَضۡرِبُ ۽ يُضۡرَبُ اِلیٰ آخرہ مان لَنۡ يَّضۡرِبَ ۽ لَنۡ يُّضۡرَبَ اِلیٰ آخرہ ٺهي پوندا.

فعل امر معلوم ۽ مجهول جي بناء

اِضۡرِبۡ اِلیٰ آخرہ: اِضۡرِبۡ اِلیٰ آخرہ (سواءِ متڪلم) کي تَضۡرِبُ اِلیٰ آخرہ (سواءِ متڪلم) مان ٺاهبو. "تا" حرف مضارعة جي کي حذف ڪبو مابعد ساڪن آهي "عين" ڪلمو غير مضمّوم آهي، "همزو وصلي مڪسور" ان جي منڍ ۾ آڻي، آخر کي وقف ڪبو. علامت وقف جو ڪرڻ حرڪت جو ٿيندو هڪ صيغي ۾ ۽ ڪرڻ نون اعرابي جو ٿيندو چار صيغن ۾ ڪرڻ ڪنهن شيءِ جو نہ ٿيندو هڪ صيغي ۾ ڇو تہ مبني آهي تہ تَضۡرِبُ اِلیٰ آخرہ (سواءِ متڪلم) مان اِضۡرِبۡ اِلیٰ آخرہ (سواءِ متڪلم) ٺهي پوندو.

اِضۡرِبَنَّ: اِضۡرِبَنَّ کي اِضۡرِبۡ مان ٺاهبو. "نون ٺاڪيد ثقيلہ" فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻبو تہ اِضۡرِبۡ مان اِضۡرِبَنَّ ٺهي پوندو.

اِضۡرِبَانِّ: اِضۡرِبَانِّ کي اِضۡرِبَا مان ٺاهبو. "نون ٺاڪيد ثقيلہ" ان جي آخر ۾ آڻبو تہ اِضۡرِبَا مان اِضۡرِبَانَّ ٿي پوندو. "نون" جي فتح کي ڪسري سان بدلائبو، تثنيہ جي "نون" سان مشابهت جي ڪري تہ اِضۡرِبَانَّ مان اِضۡرِبَانِّ ٺهي پوندو.

اِضۡرِبُنَّ: اِضۡرِبُنَّ کي اضۡرِبُوۡا مان ٺاهبو. "نون ٺاڪيد ثقيلہ" ان جي آخر ۾ آڻبو تہ التقاءِ ساڪنين ٿي پوندو "واو" ۽ "نون" مدغم جي وچ ۾، پهريون ساڪن مدّو آهي ان کي حذف ڪبو ۽ "با" جي ضمّي کي باقي رکبو تہ "واو" جي ڪِرڻ تي ڏس ڏيئي تہ اِضۡرِبُوۡا مان اِضۡرِبُنَّ ٺهي پوندو.

اِضْرِبِنَّ: اِضْرِبِنَّ کي اضْرِبِي مان ٺاھيو. ”نون تاڪيد ثقيلہ“ ان جي آخر ۾ آڻيو تہ التقائي ساڪنين ٿي پوندي. ”يا“ ۽ ”نون“ مدغم جي وچ ۾ ڀريون مدّو آھي، ان کي حذف ڪيو ۽ ”يا“ جي ڪسري کي باقي رکيو تہ ”يا“ جي ڪرڻ تي ڏس ڏيئي تا تہ اِضْرِبِي مان اِضْرِبِنَّ ٺھي پوندو.

اِضْرِبْنَانِّ: اِضْرِبْنَانِّ کي اِضْرِبْنَّ مان ٺاھيو. ”نون تاڪيد ثقيلہ“ ان جي آخر ۾ آڻيو تہ اِضْرِبْنَنَّ ٿي پوندو. ٽي ”نون“ گڏ ٿيا. ”الف فاصلي“ جو ان جي وچ ۾ آڻيو تہ اِضْرِبْنَانَّ ٿي پوندو. ”نون“ جي فتح کي ڪسري سان بدلائيو تثنيہ جي ”نون“ سان مشابهت جي ڪري تہ اِضْرِبْنَانَّ مان اِضْرِبْنَانِّ ٿي پوندو.

اِضْرِبَنْ: اِضْرِبَنْ کي اِضْرِبْ مان ٺاھيو. ”نون تاڪيد خفيفہ“ فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻيو تہ اِضْرِبْ مان اِضْرِبَنْ ٺھي پوندو.

اِضْرِبُنْ: اِضْرِبُنْ کي اِضْرِبُوْا مان ٺاھيو. ”نون تاڪيد خفيفہ“ ان جي آخر ۾ آڻيو تہ التقاءِ ساڪنين ٿي پوندي. ”واو“ ۽ ”نون خفيفہ“ جي وچ ۾، ڀريون مدّو ھيو ان کي حذف ڪري ”با“ جي ضمّي کي باقي رکيو تا تہ ”واو“ جي ڪرڻ تي ڏس ڏيئي تہ اِضْرِبُوْا مان اِضْرِبُنْ ٺھي پوندو.

اِضْرِبِنْ: اِضْرِبِنْ کي اِضْرِبِي مان ٺاھيو. ”نون تاڪيد خفيفہ“ ان جي آخر ۾ آڻيو تہ التقاءِ ساڪنين ٿي پوندي. ”يا“ ۽ ”نون خفيفہ“ جي وچ ۾، ڀريون مدّو ھيو ان کي حذف ڪري ”يا“ جي ڪسري کي باقي رکيو تہ ”يا“ جي ڪرڻ تي ڏس ڏيئي تہ اِضْرِبِي مان اِضْرِبِنْ ٺھي پوندو.

لِتُضْرَبْ اِلیٰ آخرہٖ (سواءِ متڪلم): لِتُضْرَبْ اِلیٰ آخرہٖ (سواءِ متڪلم) کي تُضْرَبُ اِلیٰ آخرہٖ (سواءِ متڪلم) مان ٺاھيو. ”لام“ امر جو مڪسور جازم ان جي منڍ ۾ آڻيو تہ آخر کي جزم ڪندو. ڪرڻ حرڪت جو ٿيندو ھڪ صيغہ ۾، ڪرڻ

”نون اعرابن“ جو ٿيندو ڇهن صيغن ۾، ڪرڻ ڪنهن شيءِ جو نه ٿيندو هڪ صيغي ۾ ڇو ته مبني آهي ته تُضْرَبُ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم) مان لِتُضْرَبْ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم) نهي پوندو.

لِيَضْرِبْ ۽ لِيُضْرَبْ الیٰ آخره (سواءِ مخاطب): لِيَضْرِبْ ۽ لِيُضْرَبْ الیٰ آخره (سواءِ مخاطب) ڪي يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ الیٰ آخره (سواءِ مخاطب) مان ناهبو. ”لام“ امر جو جازم مڪسور ان جي منڍ ۾ آڻبو ته آخر ڪي جزم ڪندو. ڪِرڻ حرڪتن جو ٿيندو ڇهن ڇهن صيغن ۾. ڪِرڻ ”نون اعرابن“ جو ٿيندو ٽن ٽن صيغن ۾ ۽ ڪِرڻ ڪنهن شيءِ جو نه ٿيندو هڪ صيغي ۾ ڇو ته مبني آهي ته يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ الیٰ آخره (سواءِ مخاطب) مان لِيَضْرِبْ ۽ لِيُضْرَبْ الیٰ آخره (سواءِ مخاطب) نهي پوندو.

فعل نهي معلوم ۽ مجهول جي بناء

لَاتَضْرِبْ ۽ لَاتُضْرَبْ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم): لَاتَضْرِبْ ۽ لَاتُضْرَبْ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم) ڪي تَضْرِبُ ۽ تُضْرَبُ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم) مان ناهبو. ”لا ناهيه جازمه“ ان جي منڍ ۾ آڻبي ته آخر ڪي جزم ڪندي. علامت جزم جي ڪري ڪِرڻ حرڪت جو ٿيندو هڪ صيغي ۾، ڪرڻ نون اعرابن جو ٿيندو ڇهن ڇهن صيغن ۾، ڪرڻ ڪنهن شيءِ جو نه ٿيندو هڪ صيغي ۾ ڇو ته مبني آهي ته تَضْرِبُ ۽ تُضْرَبُ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم) مان لَاتَضْرِبْ ۽ لَاتُضْرَبْ اِلیٰ آخره (سواءِ متڪلم) نهي پوندا.

لَايَضْرِبْ ۽ لَايُضْرَبْ اِلیٰ آخره (سواءِ مخاطب): لَايَضْرِبْ ۽ لَايُضْرَبْ اِلیٰ آخره (سواءِ مخاطب) ڪي يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلیٰ آخره (سواءِ مخاطب) مان ناهبو. ”لا ناهيه جازمه“ ان جي منڍ ۾ آڻبي ته آخر ڪي جزم ڪندي. علامت جزم جي ڪري ڪرڻ

حرڪتن جو ٿيندو چئن چئن صيغن ۾ ۽ ڪرڻ ”نون اعرابن“ جو ٿيندو ٽن ٽن صيغن ۾، ڪرڻ ڪنھن شيءِ جو نہ ٿيندو ھڪ ھڪ صيغي ۾ چو تہ مبني آھن تہ يَضْرِبُ ۽ يُضْرَبُ اِلیٰ آخرہٖ (سواءِ مخاطب) مان لَايَضْرِبُ ۽ لَايُضْرَبُ اِلیٰ آخرہٖ (سواءِ مخاطب) نھي پوندا.

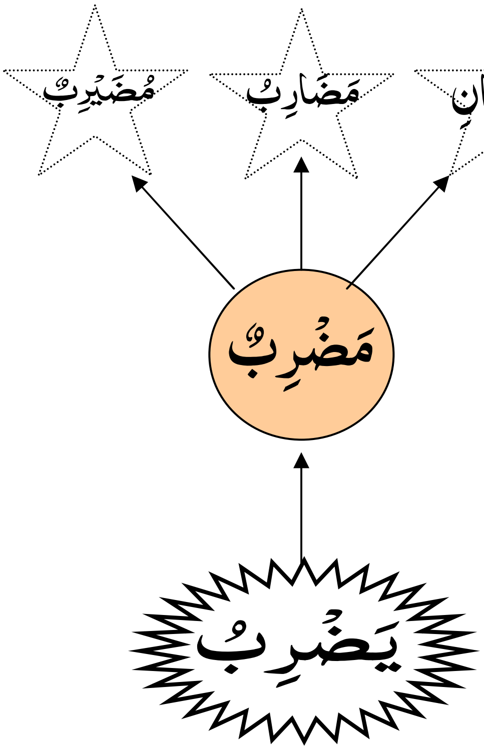

اسم ظرف جي بناء

مَضْرِبٌ : مَضْرِبٌ کي يَضْرِبُ مان ناهبو. "يا" حرف مضارعت جي کي حذف ڪري ان جاءِ تي "ميم" مفتوح علامت اسم ظرف جي آڻي ان کانپوءِ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي ان جي آخر ۾ آڻبو ته يَضْرِبُ مان مَضْرِبٌ ٺهي پوندو.

مَضْرِبَانِ: مَضْرِبَانِ کي مَضْرِبٌ مان ناهبو. "الف" علامت تثنيه جي فتح ماقبل سان ۽ "نون مڪسور" عيوض "ضمّي" جي يا "تنوين" جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو ته مَضْرِبٌ مان مَضْرِبَانِ ٺهي پوندو.

مَضَارِبُ: مَضَارِبُ کي مَضْرِبٌ مان ناهبو. حرف پهرين ۽ ثانيءَ کي فتح ڏيئي ٽيئن جاءِ تي "الف" علامت جمع مڪسر جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي

ڪسرو ڏيئي "تنوين" تمڪن علامت اسميت جي حذف ڪبو تہ مَضرِبٌ
مان مَضَارِبُ نهي پوندو.

مُضَيْرِبٌ: مُضَيْرِبٌ ڪي مَضرِبٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين ڪي ضمّو ۽ ثاني ڪي فتح ڏيئي ٽيئن جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان ڪي ڪسرو ڏبو تہ مَضرِبٌ مان مُضَيْرِبٌ نهي پوندو.

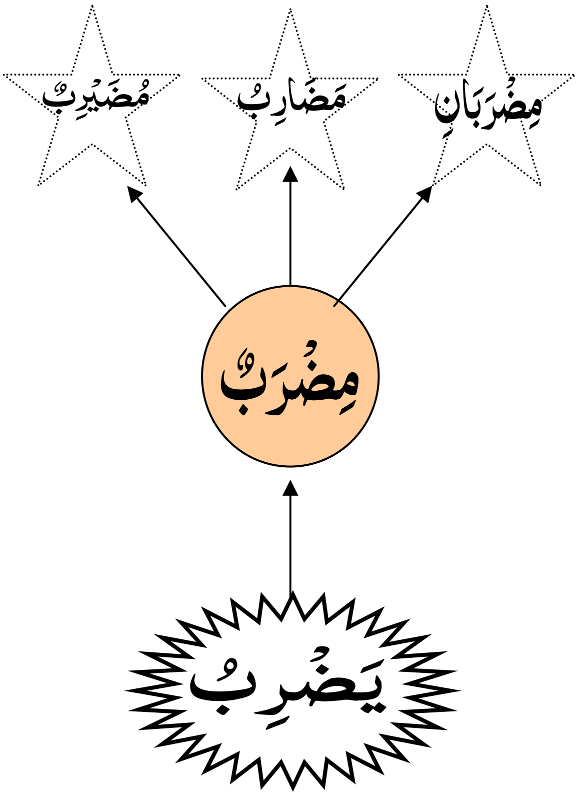

اسم آلہ صغريٰ جي بناء

مِضْرَبٌ: مِضْرَبٌ ڪي يَضْرِبُ مان ٺاهبو. "يا" حرف مضارعت جي ڪي حذف ڪري ان جاءِ تي "ميم مڪسور" علامت اسم آلہ صغريٰ جي آڻي "عين" ڪلمي ڪي فتح ڏيئي "تنوين" تمڪن علامت اسميت جي ڪي ان جي آخر ۾ آڻبو تہ يَضْرِبُ مان

مِضْرَبٌ نهي پوندو.

مِضْرَبَانِ: مِضْرَبَانِ کي مِضْرَبٌ مان ناهبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين جي يا ٻنهي جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ مِضْرَبٌ مان مِضْرَبَانِ نهي پوندو .

مَضَارِبُ: مَضَارِبُ کي مِضْرَبٌ مان ناهبو. حرف پهرين ۽ ثانيءَ کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي ”الف“ علامت جمع مڪسر جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏيئي ”تنوين“ تمڪن علامت اسميت جي حذف ڪبو تہ مِضْرَبٌ مان مَضَارِبُ نهي پوندو.

مُضَيْرِبٌ: مُضَيْرِبٌ کي مِضْرَبٌ مان ناهبو. حرف پهرين کي ضمّو ثاني کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي ”يا ساڪن“ علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو تہ مِضْرَبٌ مان مُضَيْرِبٌ نهي پوندو.

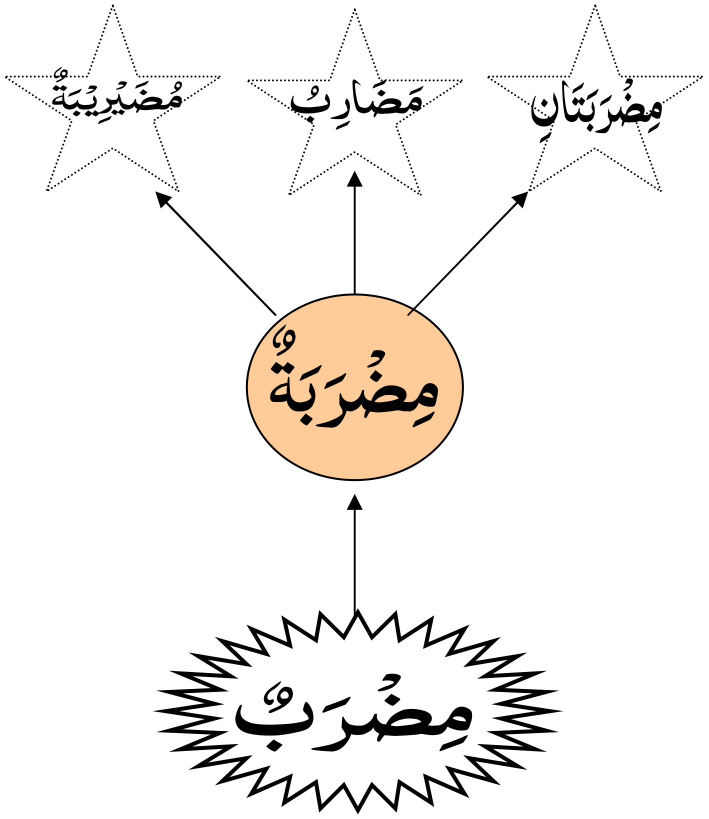

اسم آلہ وسطيٰ جي بناء

مِضْرَبَةٌ: مِضْرَبَةٌ کي مِضْرَبٌ مان ٺاهيو. ”تا متحرڪ“ علامت اسم آلہ وسطيٰ جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي ”تا“ تي جاري ڪيو ڇو ته آخري ڪلمو آهي ته مِضْرَبٌ مان مِضْرَبَةٌ ٺهي پوندو.

مِضْرَبَتَانِ: مِضْرَبَتَانِ کي مِضْرَبَةٌ مان ٺاهيو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻيو ته مِضْرَبَةٌ مان مِضْرَبَتَانِ ٺهي پوندو.

مَضَارِبُ: مَضَارِبُ کي مِضْرَبَةٌ مان ٺاهيو. حرف پهرين ۽ ٻاني کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي ”الف“

علامت جمع مڪسر جي آڻي ان ڪانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏئي "تا" واحد جي ۽ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو ضديت ۽ منع صرف جي ڪري تہ مِضْرَبَةٌ مان مَضَارِبُ ٺهي پوندو.

مُضَيْرِبَةٌ: مُضَيْرِبَةٌ کي مِضْرَبَةٌ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي ضمو ڏئي ثاني کي فتح ٽئين جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻي، ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو تہ مِضْرَبَةٌ مان مُضَيْرِبَةٌ ٺهي پوندو.

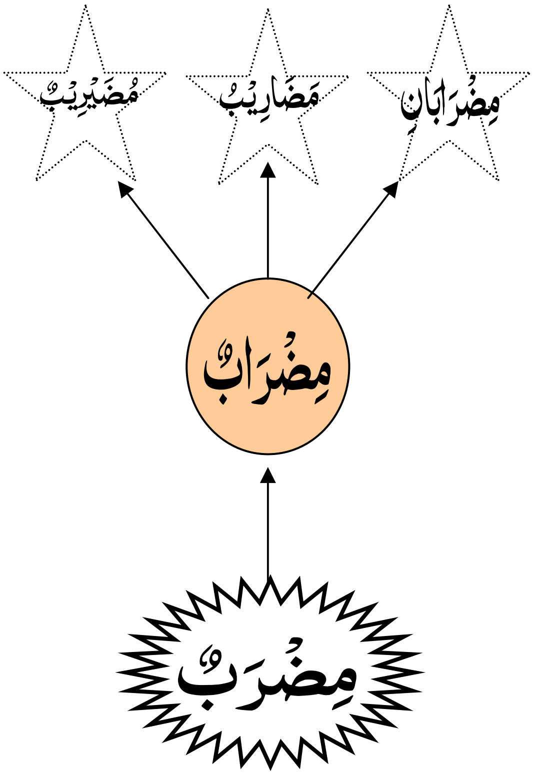

اسم آلہ ڪبريٰ جي بناء

مِضْرَابٌ: مِضْرَابٌ کي مِضْرَبٌ مان ٺاهبو. "الف" علامت اسم آلہ ڪبريٰ جو چوٿين جاءِ تي آڻبو تہ مِضْرَبٌ مان مِضْرَابٌ ٺهي پوندو.

مِضْرَابَانِ: مِضْرَابَانِ کي مِضْرَابٌ مان ناهبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ مِضْرَابٌ مان مِضْرَابَانِ ٺهي پوندو.

مَضَارِيْبُ: مَضَارِيْبُ کي مِضْرَابٌ مان ناهبو. حرف پهرين ۽ ثاني کي فتح ڏيئي، ٽئين جاءِ تي ”الف“ علامت جمع مڪسر جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏيئي ”الف“ کي ”يا“ سان مٽائي تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪبو منع صرف جي ڪري تہ مِضْرَابٌ مان مَضَارِيْبُ ٺهي پوندو.

مُضَيْرِيْبٌ: مُضَيْرِيْبٌ کي مِضْرَابٌ مان ناهبو. حرف پهرين کي ضمّو ۽ ثاني کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي ”يا ساڪن“ علامت تصغير جي آڻي ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏيئي ”الف“ کي ”يا“ سان مٽائبو تا تہ مِضْرَابٌ مان مُضَيْرِيْبٌ ٺهي پوندو.

اسم تفضيل مذكر جي بناء

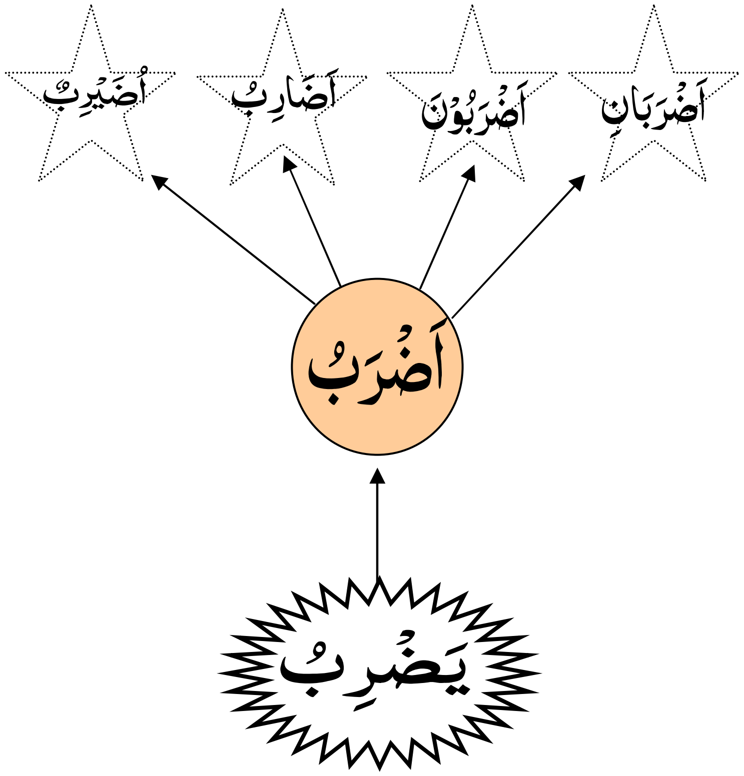

اَضْرَبُ: اَضْرَبُ کي يَضْرِبُ مان ٺاهبو. ”يا“ حرف مضارعة جي کي حذف ڪري ان جاءِ تي همزو مفتوح علامت اسم تَفْضِيْلُ الْمُذَکَّر جو آڻي ”عين“ ڪلمي کي فتح ڏيئي. تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي ان جي آخر ۾ مقدر ڪبو واسطي ضديت منع صرف جي تہ يَضْرِبُ مان اَضْرَبُ نهي پوندو.

اَضْرَبَانِ: اَضْرَبَانِ کي اَضْرَبُ مان ٺاهبو. ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين مقدر جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ اَضْرَبُ مان اَضْرَبَانِ نهي پوندو.

اَضَارِبُ: اَضَارِبُ كي اَضۡرَبُ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ٻئي کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي "الف" علامت جمع مذڪر مڪسر جي آڻي ان ڪانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو تہ اَضۡرَبُ مان اَضَارِبٌ ٺهي پوندو.

اُضَيۡرِبٌ: اُضَيۡرِبٌ کي اَضۡرَبُ مان ٺاهيو. حرف پهرين کي ضمّو ٻئي کي فتح ڏيئي ٽئين جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻي ان ڪانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو ۽ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي "با" تي ظاهر ڪبو تہ اَضۡرَبُ مان اُضَيۡرِبٌ ٺهي پوندو.

اسم تفضيل مؤنث جي بناء

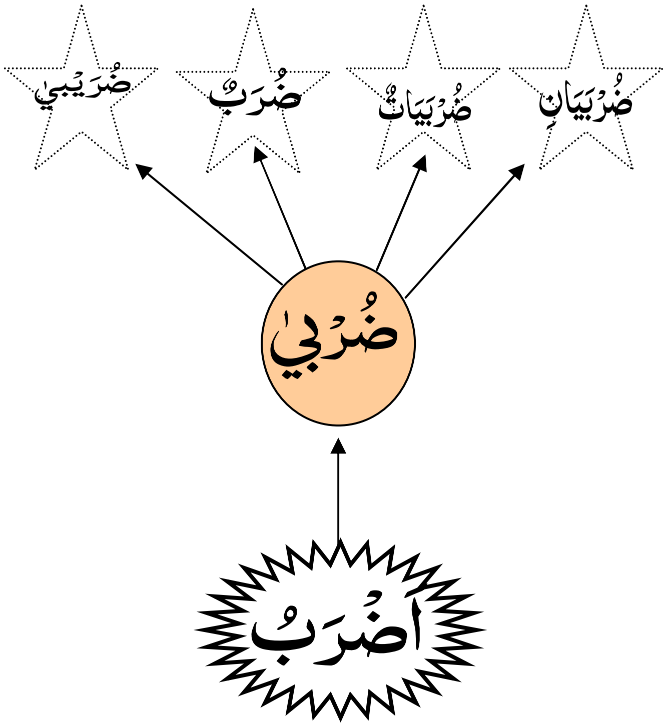

ضُرْبيٰ: ضُرْبيٰ کي اَضْرَبُ مان ٺاهبو. همزو مفتوح علامت اسم تَفْضِيْلُ الْمُذَكَّر جي کي حذف ڪري حرف پهرين کي ضمّو ڏيئي ”عينَ“ ڪلمي کي ساڪن ڪري ”الف“ مڪسور علامت اسم تَفْضِيْلُ الْمُؤَنَّث جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻبو تہ اَضْرَبُ مان ضُرْبيٰ ٺهي پوندو.

ضُرْبَيَانِ: ضُرْبَيَانِ کي ضُرْبيٰ مان ٺاهبو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ”يا“ کي ”الف مڪسوري“ سان مٽائي ”الف“ علامت تثنيہ جي فتح ماقبل سان ۽ ”نون مڪسور“ عيوض ضمّي جي يا تنوين مقدر جي جيڪو واحد ۾ هيو ان جي آخر ۾ آڻبو تہ ضُرْبيٰ مان ضُرْبَيَانِ ٺهي پوندو.

ضُرَيْبَاتٌ: ضُرَيْبَاتٌ کي ضُرْبیٰ مان ناهبو. ”يا“ کي ”الف مڪسوري“ سان مٽائي ”الف“ ۽ ”تا“ علامت جمع مؤنث سالم جي فتح ماقبل سان ان جي آخر ۾ آڻي اعراب کي ”تا“ تي جاري ڪبو ڇو ته آخري ڪلمو آهي ته ضُرْبیٰ مان ضُرَيْبَاتٌ ٺهي پوندو.

ضُرَبٌ: ضُرَبٌ کي ضُرْبیٰ مان ناهبو. حرف ٻهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي ٽاني کي فتح ڏئي ”الف مڪسوري“ کي حذف ڪري اعراب کي ”با“ تي جاري ڪبو ڇو ته آخري ڪلمو آهي ته ضُرْبیٰ مان ضُرَبٌ ٺهي پوندو.

ضُرَيْبیٰ: ضُرَيْبیٰ کي ضُرْبیٰ مان ناهبو. حرف ٻهرين کي ضمو ڏئي ٽانيءَ کي فتح ڏئي ٽين جاءِ تي ”يا ساڪن“ علامت تصغير جي آڻبي ته ضُرْبیٰ مان ضُرَيْبیٰ ٺهي پوندو.

فعل تعجب جي بناء

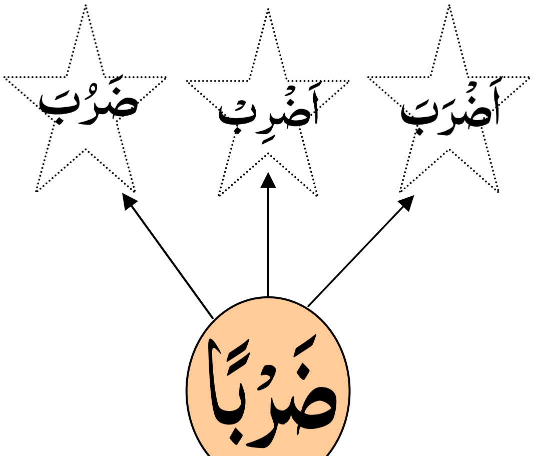

اَضْرَبَ: اَضْرَبَ کي ضَرْبًا مان ناهبو. ”همزو مفتوح“ علامت فعل تعجب جي ”فا“ ڪلمي جي سڪون سان ان جي منڍ ۾ آڻي ۽ ”عين“ ڪلمي کي فتح ڏئي تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪري آخر کي مبني فتح تي ڪبو ته ضَرْبًا مان اَضْرَبَ ٺهي پوندو.

اَضُرِبٌ: اَضُرِبٌ کي ضَرَبًا مان ٺاهبو. "همزو مفتوح" علامت فعل تعجب جي "فا" ڪلمي جي سڪون سان ان جي منڍ ۾ آڻي "عين" ڪلمي کي ڪسرو ڏيئي ۽ تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪري آخر کي ساڪن ڪبو ته ضَرَبًا مان اَضُرِبٌ نهي پوندو.

ضَرُبَ: ضَرُبَ کي ضَرَبًا مان ٺاهبو. حرف پهرين کي پنهنجي حال تي ڇڏي "عين" ڪلمي کي ضمّو ڏيئي تنوين تمڪن علامت اسميت جي کي حذف ڪري آخر کي مبني فتح تي ڪبو ته ضَرَبًا مان ضَرُبَ نهي پوندو.

(**بنا پوري ٿي**)

قوانين

قانون جي تعريف: قانون سُرياني ٻوليءَ جو لفظ آهي. قانون جي معنىٰ آهي "مسطر ڪتاب" ڪتاب تي سٽن ڪڍڻ جو اوزار. اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي جيڪو گهڻن شيءِ تي سچو اچي.

"حڪم" کي "اثرمرتب" چئبو آهي (يعني شيءِ جي پوري ٿيڻ ڪانپوءِ جيڪو اثر ان جي مٿان مرتب ٿي انکي حڪم چئبو آهي.

حڪم موقوف هوندو آهي ۽ شرط موقوف عليہ.

شرط ٻہ قسم آهي: **(1)** ڪامل **(2)** ناقص.

"**شرط ڪامل**": ان کي چئبو آهي جو هڪ ئي شرط لڀڻ سان قانون جو حڪم جاري ڪجي.

"**شرط ناقص**": ان کي چئبو آهي تہ جيستائين سڀ شرط نہ لڀن قانون جو حڪم جاري نہ ڪجي.

حڪم هڪ ٻہ هوندو ۽ گهڻا ٻہ هوندا آهن.

حڪم ٻہ قسم آهي.

(1) جوازي **(2)** وجوبي

(1) "**حڪم جوازي**": ان کي چئبو آهي جو شرط لڀڻ ڪانپوءِ اختيار آهي تہ قانون جو حڪم جاري ڪجي يا نہ ڪجي.

(2) "**حڪم وجوبي**": ان کي چئبو آهي جو شرط لڀڻ ڪانپوءِ قانون جو حڪم هر حالت ۾ جاري ڪبو.

فائده: علامتون تانيث جون 8 آهن.

1..... "تا" مقدره. جيئن اَرۡضٌ جو اصل ۾ اَرۡضَةٌ آهي، هن دليل سان تہ هن جي تصغير اُرَيۡضَةٌ ايندي، باقي اَرۡضٌ ۾ "تا" مقدره آهي.

2..... "تا" ظاهره. جيئن ضَارِبَةٌ.

3..... ”الف مقصوره“ تانيثي. جيئن حُبْلٰى.

4..... ”الف ممدوده“ تانيثي. جيئن حَمْرَآءُ.

5..... ”تا“ تانيث ساڪن. جيئن ضَرَبَتْ.

6..... ”تا“ تانيث متحرڪ مڪسور. جيئن ضَرَبْتِ.

7..... ”نون“ مفتوح. جيئن ضَرَبْنَ.

8..... ”يا“ ساڪن. جيئن تَضْرِبِيْنَ.

قانون ”ضَرَبْنَ“ جو پھريون:

هن جو حڪم آهي ته علامت مؤنث جي ڪي حذف ڪرڻ واجب. پوءِ ڏسبو ته علامت مؤنث جي ”فعل“ ۾ آهي يا ”اسم“ ۾ جيڪڏهن ”فعل“ ۾ آهي ته ان جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل، ٻه علامتون مؤنث جو گڏ ٿيڻ. جتي اهو شرط لڀندو اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو هر حالت ۾. هر حالت جو مطلب آهي ته هڪ جنس جون هجن يا مختلف جنس جون. هڪ جنس جو مثال اجان تائين فعل ۾ نه لڌو ويو آهي. مختلف جنس جو مثال جيئن ”ضَرَبْتُنَ“ ”تا“ کي حذف ڪري ضَرَبْنَ ڪري پڙهبو.

جيڪڏهن اسم ۾ آهي ته ان جي لاءِ ٻه شرط آهن ناقص.

(1) ٻه علامتون مؤنث جو هجن. جيڪڏهن نه هونديون ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: ضَارِبَةٌ.

(2) ٻه علامتون مؤنث جون هڪ جنس جون هجن. جيڪڏهن نه هونديون ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: ضُرَيْبَاتٌ.

جتي ٻئي شرط لڀندا اُتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن ضَارِبَتَاتٌ ۽ مَضْرُوْبَتَاتٌ ”تا“ کي حذف ڪري ضَارِبَاتٌ ۽ مَضْرُوْبَاتٌ ڪري پڙهبو.

قانون "ضَرَبْنَ" جو ٻيو:

هن جو حڪم آهي تہ حرڪت کي ڪيرڻ واجب آهي.
هن جي لاءِ 3 شرط آهن ناقص.
1..... چار حرڪتون هجن، جيڪڏهن نہ هونديون تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو، جيئن: ضَرَبَ.
2..... لڳو لڳ هجن، نہ هونديون تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو، جيئن: ضَرَبَتَا.
3..... حقيقي يا حڪمي ڪلمي ۾ هجن، نہ هونديون تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو، جيئن: ضَرَبَكَ.

حقيقي هڪ ڪلمو: ان کي چئبو آهي، جيڪو حقيقت ۾ هڪ ڪلمو هجي. جيئن دَحْرَجَ. "حا" کي ساڪن ڪري دَحْرَجَ ڪري پڙهبو.

حڪمي هڪ ڪلمو: ان کي چئبو آهي جو حقيقت ۾ ٻہ ڪلما هجن پر ان کي ملائي ڪري هڪ ڪلمي جو حڪم ڏنو وڃي. جيئن ضَرَبَنَ. "با" کي ساڪن ڪري ضَرَبْنَ ڪري پڙهبو.

جيڪڏهن فعل جي آخر ۾ ضمير فاعل جو هوندو تہ فعل جي آخر کي ساڪن ڪري پڙهبو، جيئن: ضَرَبْنَا.

جيڪڏهن ضمير فاعل جو منڍ ۾ هوندو ۽ فعل آخر ۾ تہ "فا" ڪلمي کي ساڪن ڪري پڙهبو، جيئن: يَضْرِبُ:

قانون: "ضَرَبْتُمْ" جو:

هن جا ٻہ حڪم آهن:

(1) "واو" کي حذف ڪرڻ واجب. (2) ڪريل "واو" کي موٽائي آڻڻ واجب.
پهرين حڪم لاءِ چار شرط آهن ناقص.
1..... "واو" آخر ۾ هجي. جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ

ڪبو، جيئن: مَقُوْلٌ - وَعَدَ.

2..... اسم جي آخر ۾ هجي. جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو، جيئن: دَعَوَ.

3..... اسم غير متمڪن جي آخر ۾ هجي. جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن مَدْعُوْوٌ.

4..... ماقبل انهيءَ جو مضموم هجي. جيڪڏهن نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو، جيئن: ضَرَبْتَوْ.

جتي اهي سڀ شرط لڀندا، اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو.

اتفاقي مثال، جيئن: ضَرَبْتُمُوْ، هُمُوْ، كُمُوْ، اَنْتُمُوْ. "واو" کي حذف ڪري ضَرَبْتُمْ، هُمْ، كُمْ، اَنْتُمْ ڪري پڙهبو.

سوال: "هُوْ" ۽ "ذُوْ" جي "واو" کي ڇو نہ ٿا حذف ڪن. حالانڪہ ان ۾ سڀ شرط لڀن ٿا ؟

جواب: جيڪڏهن انجي "واو" کي حذف ڪبو تہ خبر نہ پوندي تہ آيا ضمير فاعل جو آهي يا حروف هِجا جو، جيئن بَا، تَا، ثَا وغيره. "هُوْ" ۽ "ذُوْ" شاذ آهن يعني قانون جي خلاف آهن.

ٻئي حڪم لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل.

1.....جڏهن ڪريل "واو" واري صيغي جي آخر ۾ "ہ" ضمير منصوب متّصل آڻبي تہ ڪريل "واو" موٽي ايندو، جيئن: ضَرَبْتُمُوْهُ، يا اَنْزَلْتُمُوْهُ (سورة واقعة)

فائدو: صحيح جا ڪل 22 باب آهن.

6 ثلاثي مجرد. 12 ثلاثي مزيد. 3 رباعي مجرد. 1 رباعي مزيد جو.

انهن 22 بابن جي ماضي مجهول جي لاءِ ارشاد الصّرف واري ٽي قانون لکيا آهن.

قانون "ماضي مجهول" جو پهريون

هن جو حڪم آهي تہ حرف پهرين کي ضمّو ۽ ماقبل آخر کي ڪسرو ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل. جڏهن ماضي مجهول کي ماضي معلوم مان ٺاهبو تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: ضَرَبَ مان ضُرِبَ ۽ اَڪْرَمَ مان اُڪْرِمَ.

جيڪڏهن ماقبل کي اڳيئي ڪسرو هجي تہ حرف پهرين کي ضمّو ڏبو. جيئن: عَلِمَ مان عُلِمَ وغيره.

قانون "ماضي مجهول" جو ٻيون

هن جو حڪم آهي تہ حرف پهرين ۽ ثاني کي ضمّو، ماقبل آخر کي ڪسرو ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل. جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ "تا زائده قياسہ" هوندي تہ اُتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَدَحْرَجَ مان تُدُحْرِجَ ۽ تَصَرَّفَ مان تُصُرِّفَ.

قانون "ماضي مجهول" جو ٽيون

هن جو حڪم آهي تہ حرف پهرين ۽ ٽئين کي ضمّو ماقبل آخر کي ڪسرو ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل. جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ همزو وصلي مڪسور هوندو تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: اِڪْتَسَبَ مان اُڪْتُسِبَ ۽ اِنْصَرَفَ مان اُنْصُرِفَ.

قانون "فعل مضارع معلوم" جو

هن جو حڪم آهي تہ فعل مضارع معلوم ۾ "حروف اتين" کي حرڪت ضمّي جي ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل. جنهن باب جو ماضي چار حرفي هوندو، اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: اَڪْرَمَ مان يُڪْرِمُ ۽ دَحْرَجَ مان يُدَحْرِجُ.

قانون "مضارع مجهول" جو

هن جو حڪم آهي تہ حرف پهرين کي ضمّو ۽ ماقبل آخر کي فتح ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل. جڏهن مضارع معلوم مان مضارع مجهول ناهبو تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو، جيئن: يَضْرِبُ مان يُضْرَبُ.

جيڪڏهن حرف پهرين کي اڳيئي ضمّو هوندو تہ ماقبل آخر کي فتح ڏبي، جيئن: يُكْرِمُ مان يُكْرَمُ. جيڪڏهن ماقبل آخر کي اڳيئي فتح آهي تہ حرف پهرين کي ضمّو ڏبو، جيئن: يَفْتَحُ مان يُفْتَحُ.

فائدو: حرف علت 3 آهن: "واو"، "الف" ۽ "يا". مجموعو انهن جو " وايَ " آهي. "واو" بن پيشن (ُ ُ) مان، "الف" بن زبرن (ً) مان ۽ "يا" بن زيرن (ٍ) مان نهي آهي. جيڪڏهن هنن جي ماقبل واري اهائي حرڪت آهي جنهن مان اهي نهيا آهن تہ پوءِ چئبو تہ ماقبل واري حرڪت انهن جي مواقف آهي. جيڪڏهن اهائي حرڪت نہ هوندي تہ چئبو تہ ماقبل واري حرڪت انهن جي مخالف آهي.

حروف علت 2 قسم آهن: **1.**مَدَّه **2.** لِيْن.

مَدَّه: ان کي چئبو آهي جو حروف علت ساڪن هجن ۽ ماقبل واري حرڪت انهن جي موافق هجي، جيئن: أُوْتِيْنَا.

لِيـن: ان کي چئبو آهي جو حروف علت ساڪن هجن ۽ ماقبل واري حرڪت انهن جي مخالف هجي، جيئن: اَوَيْنَ.

فائدو: اسم 2 قسم آهي: 1. مُصَغَّر 2. مُكَبَّر.

مُصَغَّر: ان کي چئبو آهي جو حرف اول کي ضمّو ۽ ثاني کي فتح ۽ ٽئين جاءِ تي "يا" ساڪن علامت تصغير جي هجي، جيئن: ضَارِبٌ مان ضُوَيْرِبٌ.

مُكَبَّر: ان کي چئبو آهي تہ حرف اول کي ضمّو ٻئي کي فتح ٽئين جاءِ تي "يا" ساڪن علامت تصغير جي نہ هجي، يعني اسم مُصَغَّر وارين حرڪتن جي مخالف

هجي، جيئن: ضَارِبٌ.

جڏهن مُصَغَّر کي مُکَبَّر مان ٺاهبو ته ڏسبو ته مُکَبَّر ثلاثي آهي يا رباعي يا خماسي. اگر ثلاثي آهي ته حرف پهرين کي ضمّو ڏبو ٻئي کي فتح، ٽئين جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻبي، جيئن: ضَارِبٌ مان ضُوَيْرِبٌ.

جيڪڏهن رباعي آهي ته حرف پهرين کي ضمّو ثاني کي فتح ٽئين جاءِ تي "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻبي. ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو، جيئن: جَعْفَرٌ مان جُعَيْفِرٌ.

جيڪڏهن خماسي آهي ته حرف پهرين کي ضمّو، ثاني کي فتح ٽئين جاءِ تي، "يا ساڪن" علامت تصغير جي آڻبي، ۽ ان کانپوءِ جيڪو حرف ايندو ان کي ڪسرو ڏبو، ۽ پنجي حرف کي حذف ڪبو، جيئن: جَحْمَرِشٌ مان جُحَيْمِرٌ.

فائدو: اسم 2 قسم آهي 1. اَقْصٰى (مُنْتَهَا الْجُمُوْع) 2. غَيْر اَقْصٰى (غَيْر مُنْتَهَا الْجُمُوْع).

اَقْصٰى (مُنْتَهَا الْجُمُوْع) ان کي چئبو آهي، جنهن جي مثال ٻيو جمع نه ٿي سگهي، جيئن: اَڪَالِبٌ.

جَمْعُ اَقْصٰى جا "وزن" اٺ آهن.

فَوَعِلُ، فَوَاعِيْلُ، مَفَاعِلُ، مَفَاعِيْلُ، اَفَاعِلُ، اَفَاعِيْلُ، فَعَائِلُ، فَوَالُّ.

غَيْر اَقْصٰى (غَيْر مُنْتَهَا الْجُمُوْع) ان کي چئبو آهي ته جنهن جي مثال ٻيو جمع ٿي سگهي، جيئن: اَڪْلُبٌ.

قانون "مَدَّه زائده" جو

هن جو حڪم آهي ته مَدَّه زائده کي "واو" مفتوح سان مٽائڻ واجب.

هن جي لاءِ 5 شرط آهن ناقص ۽ ڇهون آهي وقت.

1.....مَدَّه هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: اَوَيْبِيْنَ.

2.....مَدَّه زائده هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: قَالَةٌ.

3..... مُفْرَدْ هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: ضَارِبَانِ.

4.....مُڪَبَّرَ هجي، جيڪڏهن نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: مُضَيْرِيْبٌ.

5.....ٻئي جاءِ تي هجي، نه هوندو ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو، جيئن: مِضْرَابٌ.

وقت: جَمْعُ اَقْصَىٰ ۽ تَصْغِيْر ٺاهڻ وقت قانون جو حڪم جاري ڪبو، جيئن: ضَارِبٌ مان ضُوَيْرِبٌ، ضَارِبَةٌ مان ضَوَارِبُ، ضُوَيْرِبَةٌ.

قانون "نون تنوين"، "نون تثنيه" ۽ "نون جمع" جو

هن جو حڪم آهي ته "نون تنوين"، "نون تثنيه" ۽ "نون جمع"جي ڪي حذف ڪرڻ واجب.

نون تنوين لاءِ ٻه شرط آهن ڪامل.

1..... "الف لام" ان جي منڍ ۾ ايندو ته نون تنوين جو ڪري پوندو، جيئن: اَلضَّارِبُ.

2.....نون تنوين واري لفظ کي جڏهن ٻئي لفظ ڏي اضافت ڪرائبي ته اتي نون تنوين جو ڪري پوندو، جيئن: ضَارِبٌ زَيْدٌ مان ضَارِبُ زَيْدٍ.

"نون تثنيه" ۽ "نون جمع" لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل.

"نون تثنيه" ۽ "نون جمع" واري لفظ کي جڏهن ٻئي لفظ ڏي اضافت ڪرائبي ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو، جيئن: ضَارِبَانِ زَيْدٌ مان ضَارِبَا زَيْدٍ، ۽ ضَارِبُوْنَ زَيْدٌ مان ضَارِبُوْ زَيْدٍ.

قانون ”نون تنوين“ ۽ ”نون خفيفه“ جو

هن جو حڪم آهي ته ”نون تنوين“ ۽ ”نون خفيفه“ کي موافق حرڪت ماقبل جي حرف علت سان مٽائڻ جائز.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل. جڏهن ”نون تنوين“ ۽ ”نون خفيفه“ واري لفظ جي مٿان وقف ڪبو ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو.

”نون تنوين“ جو مثال، جيئن: ضَارِبٌ مان ضَارِبُوْ.

”نون خفيفه“ جو مثال، جيئن: اِضْرِبَنْ مان اِضْرِبَا ، اِضْرِبُنْ مان اِضْرِبُوْا ، اِضْرِبِنْ مان اِضْرِبِيْ.

”نون“ به قسم آهي: 1. اصلي 2. غير اصلي

نون اصلي: ان کي چئبو آهي جيڪو ”فا“ ، ”عين“ يا ”لام“ ڪلمي جي مقابلي ۾ هجي، جيئن: نَصَرَ، مَنَعَ ۽ اَمِنَ.

غير اصلي به قسم آهي: 1. اِسمي 2. حَرفي.

نون اِسمي: ان کي چئبو آهي جيڪو فعل جي آخر ۾ هجي (ضمّير فاعل جو)، جيئن: ضَرَبْنَ، ضَرَبْتُنَّ.

نون حرفي: ان کي چئبو آهي جيڪو ”منڍ“ ۾ يا ”وچ“ ۾ يا ”پڇاڙي“ ۾ هجي.

..... ”منڍ“ ۾ هوندو ته هڪ حرف ”حروف اتين“ مان هوندو، جيئن: نَضْرِبُ.

..... ”وچ“ ۾ هوندو ته بابن جي نشاني مان هوندو، جيئن: اِنْصَرَفَ.

..... ”پڇاڙي“ ۾ هوندو ته يا ساڪن هوندو يا متحرڪ هوندو. جيڪڏهن ساڪن هوندو ته ڏسبو تاڪيد جو فائدو ڏي ٿو يا نه؟ جيڪڏهن تاڪيد جو فائدو ڏي ٿو ته ان کي ”نون خفيفه“ چئبو، جيئن: اِضْرِبَنْ. جيڪڏهن تاڪيد جو فائدو نه ٿو ڏي ته ان کي ”نون تنوين“ جو چئبو.

فائدو: تنوين ڪلمي جي پڇاڙي واري حرف جي حرڪت سان گڏ پڙهبي آهي . جيئن ضَارِبٌ.

ڪڏهن لکڻ ۾ ايندو آهي، ڪڏهن نه. لکڻ ۾ ايندو آهي ان جو مثال، جيئن: "شِيْبَانِ السَّمَآءُ". لکڻ ۾ نه ايندو آهي ان جو مثال جيئن: ضَارِبٌ.

پوءِ ڏسبو ته تاڪيد جو فائدو ڏئي ٿو يا نه؟ جيڪڏهن ڏئي ٿو ته ان کي "نون تاڪيد ثقيله" چئبو آهي، جيئن: اِضْرِبَنَّ ۽ جيڪڏهن نه ٿو ڏئي ته پوءِ ڏسبو ته ضمّي جي عيوض ۾ آهي يا ضمّي ۽ تنوين ٻنهي جي عيوض ۾ آهي. جيڪڏهن ضمّي جي عيوض ۾ آهي ته ان کي "نون اعرابي" چئبو آهي، جيئن: يَضْرِبَانِ ۽ جيڪڏهن ٻنهي جي عيوض ۾ آهي ته ان کي نون تثنيه ۽ جمع جو چئبو آهي، جيئن: ضَارِبَانِ، ضَارِبُوْنَ.

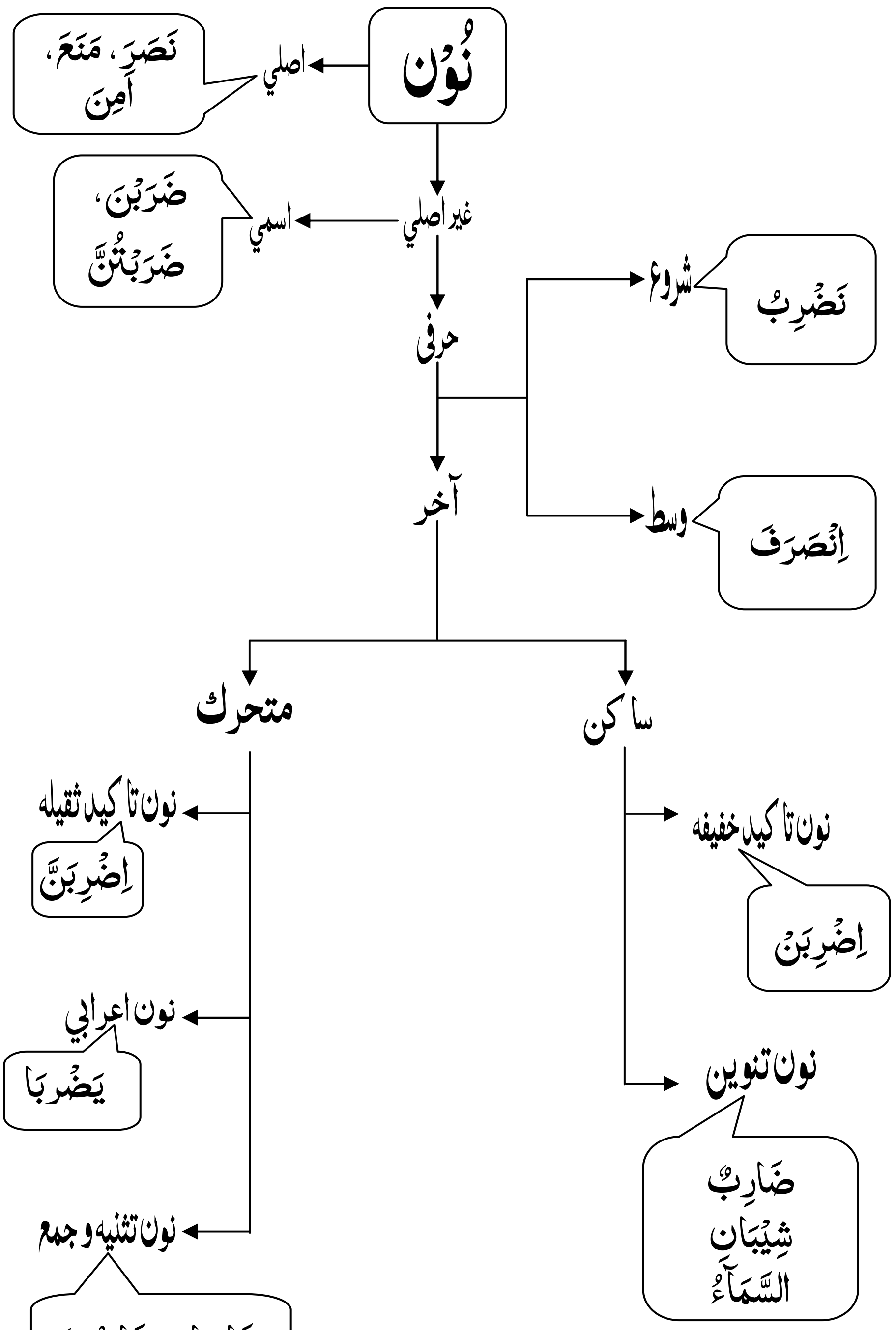
نُوْن
اصلي
نَصَرَ، مَنَعَ، آمِنَ
غیر اصلي
اسمي
ضَرَبْنَ، ضَرَبْتُنَّ
حرفی
شروع
نَضْرِبُ
وسط
اِنْصَرَفَ
آخر
ساکن
متحرك
نون تاکید خفیفه
اِضْرِبَنْ
نون تنوین
ضَارِبٌ
شِيْبَانٍ
السَّمَآءُ
نون تاکید ثقیله
اِضْرِبَنَّ
نون اعرابي
يَضْرِبَا
نون تثنیه و جمع
ضَارِبَانِ ضَارِبُوْنَ

قانون "نون اعرابي" جو

هن جو حڪم "نون اعرابي" کي حذف ڪرڻ واجب آهي.

هن جي لاءِ 5 شرط آهن ڪامل.

1..... "نون اعرابي" واري لفظ جي منڍ ۾ ڪو جَازِماً عَامِلًا مان جازم عامل ايندو ته "نون اعرابي" ڪري پوندو. جيئن لَمْ يَضْرِبَا.

2..... "نون اعرابي" جي منڍ ۾ نَاصِبًا عَامِلًا مان ڪو نَاصِب عَامِل ايندو ته "نون اعرابي" ڪري پوندو. جيئن لَنْ يَّضْرِبَا.

3....."نون اعرابي" واري لفظ جي آخر ۾ جڏهن نون تاڪيد ثقيله ايندو ته "نون اعرابي" ڪري پوندو. جيئن لَيَضْرِبَانِّ.

4..... "نون اعرابي" واري لفظ جي آخر ۾ جڏهن نون تاڪيد خفيفه ايندو ته "نون اعرابي" ڪري پوندو. جيئن: لَيَضْرِبُنْ.

5..... "نون اعرابي" واري لفظ مان جڏهن امر حاضر معلوم ٺاهبو ته "نون اعرابي" ڪري پوندو. جيئن: اِضْرِبَا.

فائدو (1): "اِنْ، لَمْ، لَمَّا، لَامِ اَمر ۽ لَائي نَهِي" اهي پنج حروف فعل ۾ جزم ڏيندا آهن ۽ "اَنْ، لَنْ، کَیْ ۽ اِذَنْ" اهي چار حروف نصب ڏيندا آهن.

حروفِ هجّا جا ٽولا

فائدو (2):حروف هجّا جا ڪل 5 ٽولا آهن ۽ اهي ڪل 29 حروف آهن.

ٽولو پهريون: "الف".

ٽولو ٻيون: "با".

ٽولو ٽيون: (i) لام، را (ii) يا، ميم، واو، نون "يرملون".

ٽولو چوٿون: همزه، ها، حا، خا، عين، غين (حروفِ حلقي).

ٽولو پنجون: تا، ثا، جيم، دال، ذال، زا، سين، شين، صاد، ضاد، طا، ظا، فا، ڪاف، قاف (حروفِ اخفآء).

قانون”يرملون“جو

هن جي لاءِ ٻہ حڪم آهن.

پهريون حڪم: نون ساڪن ۽ نون تنوين کي ”حروف يرملون“ ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

ٻيو حڪم: تہ نون متحرڪ کي ”حروف يرملون“ ۾ ادغام ڪرڻ جائز.

پهرين حڪم لاءِ 2 شرط آهن ناقص.

1..... نون ساڪن ۽ نون تنوين ”حروف يرملون“ کان اڳ ۾ هجن. نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَنْصُرُ.

2..... نون ساڪن ۽ نون تنوين جدا جدا ڪلمن ۾ هجن. نہ هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: دُنْيَا.

جتي اهي ٻئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: لَنْ يَّضْرِبَ. دَافِقٍ يَّخْرُجُ.

فائدو: جيڪڏهن ”يمون“ ۾ ادغام ڪبو تہ غنو ڪبو ۽ جيڪڏهن ”لر“ ۾ ادغام ڪبو تہ غنو نہ ڪبو. جيئن: مِنْ لَّدُنْكَ ۽ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ.

ٻي حڪم لاءِ 2 شرط آهن ناقص.

1..... نون متحرڪ ”حروف يرملون“ کان اڳ ۾ هجي. نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: يَنَالُ.

2..... نون متحرڪ جدا جدا ڪلمن ۾ هجي. نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: صَنَمٌ.

جڏهن ”حروف يمون“ ۾ ادغام ڪبو تہ غنو ڪبو ۽ جيڪڏهن ”لر“ ۾ ادغام ڪبو تہ ”غنو“ نہ ڪبو. جيئن: اِنَّ الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ کي اِنَّ الَّذِيْنَ لَّا يَرْجُوْنَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

قانون "فعل امر حاضر معلوم" جو

هن جو حڪم آهي ته "فعل امر حاضر معلوم" کي ٺاهڻ واجب.

هن جي لاءِ چار شرط آهن ناقص ۽ پنجون آهي طريقو.

1..... "امر حاضر معلوم" فعل مان ٺاهبو، اسم مان نه.

2..... "امر حاضر معلوم" مضارع مان ٺاهبو، ماضي مان نه.

3..... "امر حاضر معلوم" مخاطب جي صيغن مان ٺاهبو، غائب ۽ متڪلم جي صيغن مان نه.

4..... "امر حاضر معلوم" معلوم جي صيغن مان ٺاهبو مجهول مان نه.

5..... طريقو: "تا" حرف مُضَارِعَة جي کي حذف ڪري پوءِ ڏسبو ته مابعد ان جو ساڪن آهي يا متحرڪ جيڪڏهن متحرڪ آهي ته آخر کي وقف ڪبو، جيئن: تَعِدُ مان عِدْ.

جيڪڏهن ساڪن آهي ته پوءِ ڏسو ته "عين" ڪلمو مضموم آهي يا غير مضموم. جيڪڏهن مضموم آهي ته همزو وصلي مضموم ان جي منڍ ۾ آڻي آخر کي وقف ڪبو ۽ جيڪڏهن غير مضموم آهي ته همزو وصلي مڪسور ان جي منڍ ۾ آڻي آخر کي وقف ڪبو، جيئن: تَضْرِبُ مان اِضْرِبْ ۽ تَنْصُرُ مان اُنْصُرْ.

قانون "الف فاصله" جو

هن جو حڪم آهي ته "الف فاصله" جو آڻڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل.

1..... جڏهن نون تاڪيد ثقيله نون ضميري سان گڏ ايندو ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو، جيئن: اِضْرِبْنَانِّ. انڪانپوءِ نون جي فتح کي ڪسري سان بدلائبو، تثنيه جي نون سان مشابهت جي ڪري ته اِضْرِبْنَانَّ مان اِضْرِبْنَانِّ ٿي پوندو.

قانون"ظرف"جو

هن جي لاءِ ٽي حڪم آهن:

..... "ظرف" جو مَفْعِلٌ جي وزن تي اچڻ واجب.

..... "ظرف" جو مَفْعَلٌ جي وزن تي اچڻ واجب.

..... "ظرف" جو اسم مفعول جي وزن اتي اچڻ واجب.

پهرين حڪم لاءِ ٻه شرط آهن ڪامل.

❶..... صحيح، مهموز، اجوف جو مضارع يَفْعِلُ جي وزن تي ايندو ته ظرف مَفْعِلٌ جي وزن تي ايندو، جيئن: يَضْرِبُ مان مَضْرِبٌ.

❷..... مثال مطلق هجي ان جو ظرف به مَفْعِلٌ جي وزن تي ايندو، جيئن: يَوْعِدُ مان مَوْعِدٌ.

ٻي حڪم لاءِ چار شرط آهن ڪامل.

❶..... صحيح، مهموز، اجوف جو مضارع غَيْر يَفْعِلُ جي وزن تي ايندو ته ظرف مَفْعَلٌ جي وزن تي ايندو، جيئن: يَنْصُرُ مان مَنْصَرٌ.

❷..... ناقص هجي ان جو ظرف به مَفْعَلٌ جي وزن تي ايندو، جيئن: يَدْعُوْ مان مَدْعَوٌ.

❸..... لفيف هجي ان جو ظرف به مَفْعَلٌ جي وزن تي ايندو، جيئن: يَقْوَيُ مان مَقْوَيٌ.

❹..... مضاعف هجي ان جو ظرف به مَفْعَلٌ جي وزن تي ايندو، جيئن: يَمْدُدُ مان مَمْدَدٌ.

باقي جيڪو ظرف ان مطابق نه ايندو ته اهو "شاذ" يعني خلافِ قانون آهي، جيئن: يَسْجُدُ مان مَسْجِدٌ.

ٽين حڪم لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل.

ثُلَاثِي مُجَرَّد کانسواءِ ثُلَاثِي مَزِيْد، رُبَاعِي مُجَرَّد ۽ رُبَاعِي مَزِيْد جو ظرف اسم مفعول جي وزن تي ايندو، جيئن: يُكْرِمُ مان مُكْرَمٌ.

قانون "مَضَارِيْبُ" جو

هن جو حڪم آهي تہ "الف" کي مواقف حرڪت ماقبل جي حرف علت سان مٽائڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل.

جڏهن "الف" جي ماقبل واري حرڪت "الف" جي مخالف ٿيندي تہ اتي قانون جي حڪم جاري ڪبو، جيئن: مِضْرَابٌ مان مَضَارِيْبُ ۽ ضَارَبَ مان ضُوْرِبَ.

الف مقصوره ۽ الف ممدوده

فائدو: "الف" جيڪو اسم جي آخر ۾ ايندو، اهو بہ قسم آهي.

(1) اَلِف مَقْصُوْرَه، (2) اَلِف مَمْدُوْدَه.

(1) مَقْصُوْرَه جي لغوي معنىٰ آهي "ننڍو".

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي جو "الف" کانپوءِ همزو نہ هجي، جيئن: ضُرْبٰى.

الف مقصوره بہ قسم آهي: (1) اصلي (2) غير اصلي.

(1)"**اصلي**": ان کي چئبو آهي جو "واو" ۽ "يا" کان بدليل نہ هجي، جيئن: ضُرْبٰى.

(2) "**غير اصلي**": ان کي چئبو آهي جو "واو" ۽ "يا" کان بدليل هجي، جيئن: عَصَا ۽ رَحٰى جو اصل ۾ عَصَوٌ ۽ رَحَيٌ هيا.

(2) "مَمْدُوْدَه" جي لغوي معنيٰ آهي "ڊگهو".

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي جو "الف" کانپوءِ همزو هجي، جيئن: حَمْرَآءُ ۽ ضُرَبَآءُ.

"الف ممدوده" چار قسم آهي: 1. اصلي 2. غير اصلي 3. تانيثي 4. غيرتانيثي.

1. "**اصلي**": ان کي چئبو آهي تہ "الف ممدوده" وارو همزو "لام" ڪلمي جي مقابلي ۾ هجي ۽ ڪنهن کان بدليل نہ هجي، جيئن: قُرَّآءُ.

2. "**غير اصلي**": ان کي چئبو آهي تہ "الف ممدوده" وارو همزو "لام" ڪلمي جي مقابلي ۾ هجي ۽ ڪنهن کان بدليل هجي، جيئن: كِسَآءُ ۽ رِدَآءُ جو اصل ۾

ڪِسَاوٌ ۽ رِدَايٌ هيا.

3. "**تانيثي**": ان کي چئبو آهي جو ان جي آخر ۾ همزو زائده هجي ۽ "اِلْحَاق" لاءِ وڌايل نہ هجي، جيئن: حَمْرَآءُ.

4. "**غيرتانيثي**": ان کي چئبو آهي جو ان جي آخر ۾ همزو زائده هجي ۽ "اِلْحَاق" لاءِ وڌايل هجي، جيئن: عِلْبَآءٌ جو اصل ۾ عِلْبٌ هيو. قِرْطَاسٌ جي وزن تي آڻڻ لاءِ ان جي پڇاڙيءَ ۾ "الف ممدوده" وڌايو ويو آهي.

فائدو: "اِمْلہ" جي لغوي معنىٰ آهي "لاڙو ڏيڻ".

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ "الف" کي "يا" ڏي ۽ ماقبل واري فتح کي ڪسره ڏي لاڙو ڏجي، جيئن: بَلَا مان بَلِي.

فائدو: "اِلْحَاق" جي لغوي معنىٰ آهي "پڇاڙي وڌائڻ".

اصطلاح ۾ ان کي چئبو آهي تہ ٿورن اکرن واري لفظ کي گهڻن اکرن واري لفظ جي وزن تي آڻڻ لاءِ ڪجھ اکر ان جي پڇاڙيءَ ۾ وڌايا وڃن، جيئن عِلْبَآءُ جو اصل ۾ عِلْبٌ هيو. قِرْطَاسٌ جي وزن تي آڻڻ لاءِ ان جي پڇاڙيءَ ۾ "الف ممدوده" وڌايو ويو آهي.

قانون "اَلِف مَقْصُوْرَہ" ۽ "اَلِف ممدودَہ" جو

هن جي لاءِ پنج حڪم آهن:

1. اَلِف مَقْصُوْرَہ کي "واو مفتوح" سان مٽائڻ واجب.
2. اَلِف مَقْصُوْرَہ کي "يا مفتوح" سان مٽائڻ واجب.
3. اَلِف ممدودَہ واري همزه کي ثابت رکڻ واجب.
4. اَلِف ممدودَہ واري همزه کي "واو مفتوح" سان مٽائڻ واجب.
5. اَلِف ممدودَہ واري همزه کي ٻہ وجھ پڙهڻ جائز.

(ٻہ وجھ يعني ثابت رکڻ ۽ "واو مفتوح" سان مٽائڻ جائز)

پهرين حڪم ۾ اَلِف مَقْصُوْرَہ (غير اصلي) کي "واو مفتوح" سان مٽائڻ لاءِ ٻہ

شرط آهن ناقص:

❶..... ٽئين جاءِ تي هجي. نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: مُصْطَفىٰ.

❷..... "واو" کان بدليل هجي. نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: رَحَى.

جتي اهي ٻئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: عَصَا، تثنيہ ۽ جمع مؤنث سالم ٿاهڻ وقت عَصَوَانِ ۽ عَصَوَاتٌ ڪري پڙهبو.

ٻئي حڪم ۾ اَلِف مَقْصُوْرَه (غير اصلي) کي "يامفتوح"سان مٽائڻ لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

تہ ان ۾ "واو مفتوح" سان مٽائڻ وارا ٻئي شرط نہ لڀن يا هڪ شرط نہ لڀي. ٻئي شرط نہ لڀن ان جو مثال جيئن مُصْطَفىٰ جو تثنيہ جمع مؤنث سالم ٿاهڻ وقت مُصْطَفَيَانِ ۽ مُصْطَفَيَاتٌ ڪري پڙهبو.

پهرين حڪم ۾ اَلِف مَقْصُوْرَه (اصلي) کي "واو مفتوح" سان مٽائڻ لاءِ ٻہ شرط آهن ناقص:

❶..... ٽئين جاءِ تي هجي نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: ضُرُبىٰ.

❷..... الف مقصوره اصلي ۾ اِمٰله ڪري نہ پڙهجي. جيڪڏهن پڙهبو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: بَلىٰ.

جتي اهي ٻئي شرط لڀندا اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن "اِلَا" تثنيہ ۽ جمع مؤنث سالم ٿاهڻ وقت اِلَوَانِ ۽ اِلَوَاتٌ ڪري پڙهبو.

ٻئي حڪم ۾ اَلِف مَقْصُوْرَه (اصلي) کي "يا مفتوح" سان مٽائڻ لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

تہ "واو" مفتوح سان مٽائڻ وارا ٻئي شرط نہ لڀن يا هڪ شرط نہ لڀي.

ٻئي شرط نہ لين ان جو مثال جيئن ضُرۡبٰی، ۽ جمع مؤنث سالم ناهڻ وقت ضُرۡبَيَانِ ۽ ضُرۡبَيَاتٌ ڪري پڙهبو.

هڪ شرط نہ لڀي ان جو مثال جيئن بَلٰی، تثنيہ ۽ جمع مؤنث سالم ناهڻ وقت بَلَيَانِ ۽ بَلَيَاتٌ ڪري پڙهبو.

ٽين حڪم لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

اَلِف ممدودَه وارو همزو اصلي هجي. جيئن قُرَّآءٌ، تثنيہ ۽ جمع مؤنث سالم ناهڻ وقت قُرَّآانِ، قُرَّآاتٌ ڪري پڙهبو.

چوٿين حڪم لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

اَلِف ممدودَه وارو همزو تانيثي هجي. جيئن حَمَرَآءُ، تثنيہ ۽ جمع مؤنث سالم ناهڻ وقت حَمَرَوَانِ ۽ حَمَرَوَاتٌ ڪري پڙهبو.

پنجين حڪم لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

اَلِف ممدودَه وارو همزو اِلحَاق لاءِ وڌايل هجي. جيئن عِلۡبَآءٌ، تثنيہ ۽ جمع مؤنث سالم ناهڻ وقت عِلۡبَآئَانِ ۽ عِلۡبَآئَاتٌ ڪري پڙهڻ ۽ عِلۡبَاوَانِ ۽ عِلۡبَاوَاتٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

فائدو پهريون: حروف حلقي ڇهہ آهن: ء، ه، ح، خ، ع، غ.

فعل حقيقي ۽ فعل حڪمي

فائدو ٻيون: فَعِلَ ٻہ قسم آهي. 1. حقيقي 2. حڪمي.

"**حقيقي**": انکي چئبو آهي جو حقيقت ۾ "فَعِلَ" جي وزن تي هجي، جيئن: عَلِمَ.

"**حڪمي**": انکي چئبو آهي جو حقيقت ۾ "فَعِلَ" جي وزن تي نہ هجي بلڪہ ان کي "فَعِلَ" جي وزن تي بڻايو ويو هجي، جيئن: يَوۡعِدُ مان يَعِدُ.

فائدو ٽيون: "فَعِلَ" ڇا کي چئبو آهي.

"فا" ڪلمہ ۾ فتح، "عين" ڪلمہ ۾ ڪسرہ ۽ "لام" ڪلمہ کي جو ڪجھ هجي.

قانون "عَلِمَ، شَهِدَ" جو

هن جي لاءِ ٽي حڪم آهن:

1. "پهريون حڪم" ڪلمہ کي سواءِ اصل جي ٽي وجھ پڙهڻ جائز.

2. "ٻيون حڪم" ڪلمہ کي سواءِ اصل جي ٻہ وجھ پڙهڻ جائز.

3. "ٽيون حڪم" ڪلمہ کي سواءِ اصل جي هڪ وجھ پڙهڻ جائز.

پهرين حڪم جي لاءِ ٻہ شرط آهن ناقص:

❶..... ڪلمو "فَعِلَ" جي وزن تي هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: نَصَرَ.

❶..... ڪلمو "حَلْقِيُ الْعَيْنِ" هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: عَلِمَ.

جتي اهي ٻئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو هرحال ۾، هرحال جو مطلب آهي تہ اِسم ۾ هجي يا فِعل ۾.

فِعل ۾ هجي جيئن شَهِدَ. انکي شَهْدَ، شِهْدَ ۽ شِهِدَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

اِسم ۾ هجي جيئن فَخِذٌ. انکي فَخْذٌ، فِخْذٌ، فِخِذٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

ٻئين حڪم جي لاءِ ٽي شرط آهن ناقص:

❶..... "فَعِلَ" جي وزن تي هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: نَصَرَ.

❷..... "حَلْقِيُ الْعَيْنِ" نہ هجي، هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: فَخِذٌ.

❸..... "اِسم" ۾ هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: شَهِدَ.

جتي اهي سيئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: ڪَتِفٌ. انکي سواءِ اصل جي ڪَتْفٌ ۽ ڪِتْفٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

ٽئين حڪم جي لاءِ ٽي شرط آهن ناقص:

❶..... ”فَعِلَ“ جي وزن تي هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: نَصَرَ.

❷..... ”حَلْقِي الْعَيْنِ“ نہ هجي، هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: شَهِدَ.

❸..... ”فِعل“ ۾ هجي، نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: كَتِفٌ.

جتي اهي سيئي شرط لينداتہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: عَلِمَ. ان کي سواءِ اصل جي عَلْمَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

ڪجھ بيا اهڙا وزن ايندا آهن جنهن ۾ هڪ هڪ وجھ پڙهڻ جائز آهي:

جيئن: (فَعُلٌ) عَضُدٌ. انکي عَضْدٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

(فِعِلٌ) اِبِلٌ. انکي اِبْلٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

(فُعُلٌ) عُنُقٌ. انکي عُنْقٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

(فُعُلٌ) قُفُلٌ. ان کي قُفْلٌ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

فائده: عَرَبَ بہ قسم آهن:

1. اَهْل حِجَازِ 2. غير اَهْل حِجَازِ.

مڪہ، مدينہ ۽ طائف وارن کي اَهْل حِجَاز ۽ ان کان علاوه کي غير اَهْل حِجَاز چئجي ٿو.

قانون ”يَعْلَمُ يا فعل مضارع“ جو پهريون

هن جو حڪم آهي تہ فعل مضارع معلوم ۾ غير اَهْل حِجَاز وٽ ”يا“ کانسواءِ باقي حروف ”اتين“ کي حرڪت ڪسره جي ڏيڻ جائز آهي.

هن جي لاءِ ٽي شرط آهن ڪامل:

❶..... جنهن باب جي ماضي مڪسورالعين ۽ مضارع مفتوح العين هجي اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: عَلِمَ، يَعْلَمُ. تَعْلَمُ، اَعْلَمُ ۽ نَعْلَمُ انکي تِعْلَمُ، اِعْلَمُ ۽

نِعْلَمُ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

❷..... جنهن باب جي ماضي ۾ همزو وصلي هوندو ته اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: اِكْتَسَبَ، يَكْتَسِبُ. تَكْتَسِبُ، اَكْتَسِبُ ۽ نَكْتَسِبُ انکي تِكْتَسِبُ، اِكْتَسِبُ ۽ نِكْتَسِبُ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

❸..... جنهن باب جي ماضي ۾ "تا" زائده عام اچي ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَصَرَّفَ، يَتَصَرَّفُ. تَتَصَرَّفُ، اَتَصَرَّفُ ۽ نَتَصَرَّفُ انکي تِتَصَرَّفُ، اِتَصَرَّفُ ۽ نِتَصَرَّفُ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

نوٽ: هڪ باب آهي جنهن ۾ شرط نٿا لين ان جي مضارع معلوم ۾ "يا" کي به حرڪت ڪسره جي ڏيئي پڙهندا آهن. جيئن: اَبیٰ، يَأْبیٰ، تَأْبیٰ، اٰبیٰ ۽ نَأْبیٰ انکي يِأْبیٰ، تِأْبیٰ ۽ نِابیٰ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

فائدو: اَلِفُ ۽ هَمْزَه ۾ فرق: جيڪو حرڪت کان بغيرهجي ۽ سواءِ جهٽڪ جي پڙهيو وڃي اهو "الف" هوندو آهي. جيئن: قَالَ. جنهن تي ڪا حرڪت هجي اهو "هَمْزَه" هوندو آهي. جيئن: سَاَلَ، يا ساڪن هجي ۽ جهٽڪ سان پڙهيو وڃي اهو به "هَمْزَه" هوندو آهي. جيئن: سَاْل.

فائدو: اَلِفُ فَاعِلُ ڇا کي چئجي ٿو؟

جنهن ڪلمه ۾ چار اکر هجن. پهرين ڪلمه کي زبر بئي جاءِ تي "الف" ۽ پوين بن مان پهرين کي ڪسره ۽ آخر کي جو ڪجهه به هجي.

فائدو: اَلِف مَفَاعِلُ ڇا کي چئجي ٿو؟

جنهن ڪلمه ۾ پنج اکر هجن پهريان به مفتوح ٽئين جاءِ تي "الف" پوين بنهن مان پهرين کي ڪسرو ۽ آخر کي جو ڪجهه به هجي.

قانون ”شَرَآئِفُ“ جو

هن جي لاءِ ٻہ حڪم آهن:

هن جو پهريون حڪم آهي تہ حرف علت کي همزه سان بدلائڻ واجب.

پوءِ ڏسبو تہ حرف علت اصلي آهي يا زائده. جيڪڏهن زائده آهي تہ ان جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

حرف علت اَلِف مَفَاعِل کانپوءِ هجي نہ هوندو تہ قانون جو حڪم جاري نہ ٿيندو. جيئن: ضَوَارِبُ.

جتي اهو شرط لڀندو تہ اتي قانون جو حڪم جاري ٿيندو هر حالت ۾. هر حالت جو مطلب آهي تہ جيڪڏهن حرف علت اَلِف مَفَاعِل کان اڳ ۾ بہ هوندو تڏهن بہ بعد واري کي بدلائبو. جيئن: طَوَايِلُ مان طَوَائِلُ.

جيڪڏهن حرف علت اَلِف مَفَاعِل کان اڳ ۾ نہ هجي. جيئن:

شَرَايِفُ مان شَرَآئِفُ (شَرِيْفَةٌ). عَجَايِزُ مان عَجَآئِزُ (عَجُوْزٌ). رَسَايِلُ مان رَسَآئِلُ (رِسَالَةٌ)

ٻيون حڪم: جيڪڏهن حرف علت اصلي آهي تہ ان جي لاءِ ٻہ شرط آهن ناقص:

1..... حرف علت اَلِف مَفَاعِل کان پوءِ هجي، نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو.

2..... اَلِف مَفَاعِل کان پهريان بہ حرف علت هجي، نہ هوندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو. جيئن: مَوَاعِدُ - (وَعْدٌ).

جتي اهي ٻئي شرط لڀندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: قَوَاوِلُ ۽ بَوَايِعُ مان قَوَآئِلُ ۽ بَوَآئِعُ.

ثلاثي مجرد جي ڇهن بابن جا صغيرا

ثلاثي مجرد صحيح	باب فَعَلَ يَفْعِلُ	باب فَعَلَ يَفْعُلُ	باب فَعِلَ يَفْعَلُ	باب فَعَلَ يَفْعَلُ	باب فَعِلَ يَفْعِلُ	باب فَعُلَ يَفْعُلُ
ماضي معلوم	ضَرَبَ	نَصَرَ	سَمِعَ	فَتَحَ	حَسِبَ	كَرُمَ
مضارع معلوم	يَضْرِبُ	يَنْصُرُ	يَسْمَعُ	يَفْتَحُ	يَحْسِبُ	يَكْرُمُ
مصدر	ضَرْبًا	نَصْرًا	سَمْعًا	فَتْحًا	حِسْبَاناً	كَرَامَةً
اسم فاعل	ضَارِبٌ	نَاصِرٌ	سَامِعٌ	فَاتِحٌ	حَاسِبٌ	كَرِيْمٌ (صفت مشبه)
ماضي مجهول	ضُرِبَ	نُصِرَ	سُمِعَ	فُتِحَ	حُسِبَ	....
مضارع مجهول	يُضْرَبُ	يُنْصَرُ	يُسْمَعُ	يُفْتَحُ	يُحْسَبُ	....
مصدر	ضَرْبًا	نَصْرًا	سَمْعًا	فَتْحًا	حِسْبَانًا	....
اسم مفعول	مَضْرُوْبٌ	مَنْصُوْرٌ	مَسْمُوْعٌ	مَفْتُوْحٌ	مَحْسُوْبٌ	....
جحد معلوم	لَمْ يَضْرِبْ	لَمْ يَنْصُرْ	لَمْ يَسْمَعْ	لَمْ يَفْتَحْ	لَمْ يَحْسِبْ	لَمْ يَكْرُمْ
جحد مجهول	لَمْ يُضْرَبْ	لَمْ يُنْصَرْ	لَمْ يُسْمَعْ	لَمْ يُفْتَحْ	لَمْ يُحْسَبْ	....
نفي معلوم	لَايَضْرِبُ	لَايَنْصُرُ	لَايَسْمَعُ	لَايَفْتَحُ	لَايَحْسِبُ	لَايَكْرُمُ
نفي مجهول	لَايُضْرَبُ	لَايُنْصَرُ	لَايُسْمَعُ	لَايُفْتَحُ	لَايُحْسَبُ	....
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يَّضْرِبَ	لَنْ يَّنْصُرَ	لَنْ يَّسْمَعَ	لَنْ يَّفْتَحَ	لَنْ يَّحْسِبَ	لَنْ يَّكْرُمَ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّضْرَبَ	لَنْ يُّنْصَرَ	لَنْ يُّسْمَعَ	لَنْ يُّفْتَحَ	لَنْ يُّحْسَبَ	....
امر حاضر معلوم	اِضْرِبْ	اُنْصُرْ	اِسْمَعْ	اِفْتَحْ	اِحْسِبْ	اُكْرُمْ
امر حاضر مجهول	لِتُضْرَبْ	لِتُنْصَرْ	لِتُسْمَعْ	لِتُفْتَحْ	لِتُحْسَبْ	....
امر غائب معلوم	لِيَضْرِبْ	لِيَنْصُرْ	لِيَسْمَعْ	لِيَفْتَحْ	لِيَحْسِبْ	لِيَكْرُمْ
امر غائب مجهول	لِيُضْرَبْ	لِيُنْصَرْ	لِيُسْمَعْ	لِيُفْتَحْ	لِيُحْسَبْ	....
نهي حاضر معلوم	لَاتَضْرِبْ	لَاتَنْصُرْ	لَاتَسْمَعْ	لَاتَفْتَحْ	لَاتَحْسِبْ	لَاتَكْرُمْ

نهي حاضر مجهول	لَاتُضْرَبْ	لَاتُنْصَرْ	لَاتُسْمَعْ	لَاتُفْتَحْ	لَاتُحْسَبْ	....
نهي غائب معلوم	لَايَضْرِبْ	لَايَنْصُرْ	لَايَسْمَعْ	لَايَفْتَحْ	لَايَحْسِبْ	لَايَكْرُمْ
نهي غائب مجهول	لَايُضْرَبْ	لَايُنْصَرْ	لَايُسْمَعْ	لَايُفْتَحْ	لَايُحْسَبْ	....
اسم ظرف	مَضْرِبٌ	مَنْصَرٌ	مَسْمَعٌ	مَفْتَحٌ	مَحْسِبٌ	مَكْرَمٌ
اسم آله صغريٰ	مِضْرَبٌ	مِنْصَرٌ	مِسْمَعٌ	مِفْتَحٌ	مِحْسَبٌ	مِكْرَمٌ
اسم آله وسطيٰ	مِضْرَبَةٌ	مِنْصَرَةٌ	مِسْمَعَةٌ	مِفْتَحَةٌ	مِحْسَبَةٌ	مِكْرَمَةٌ
اسم آله كبريٰ	مِضْرَابٌ	مِنْصَارٌ	مِسْمَاعٌ	مِفْتَاحٌ	مِحْسَابٌ	مِكْرَامٌ
اسم التَّفضِيل المذكر	أَضْرَبُ	أَنْصَرُ	أَسْمَعُ	أَفْتَحُ	أَحْسَبُ	أَكْرَمُ
اسم التَّفضِيل مؤنث	ضُرْبيٰ	نُصْرىٰ	سُمْعيٰ	فُتْحيٰ	حُسْبيٰ	كُرْميٰ
فعل تَعَجُّب	ضَرُبَ	نَصُرَ	سَمُعَ	فَتُحَ	حَسُبَ	كَرُمَ

”پورو ٿيو صحيح ثلاثي مجرد“

ثُلَاثِي مَزِيْد فِيْہِ صَحِيْح

بَابُ الْاِفْعَالُ جيئن اَلْاِكْرَامُ "عزت ڏيڻ".

يُكْرِمُ، تُكْرِمُ، اُكْرِمُ، نُكْرِمُ کي اَكْرَمَ مان ٺاهبو.

هڪ حرف حروف "اتين" مان مضموم ان جي منڍ ۾ آڻي ماقبل آخر کي کسرو ڏيئي ضمّہ اعرابي کي انجي آخر ۾ آڻبو تہ يُاَكْرِمُ، تُاَكْرِمُ اُاَكْرِمُ ۽ نُاَكْرِمُ ٿي پوندا. واحد متڪلم اُاَكْرِمُ ۾ ٻہ همزہ ثقيل هيا. تنهن ڪري ٻن مان هڪ کي حذف ڪيائون خلاف قانون جي، باقي صيغن مان بہ همزہ کي حذف ڪيائون ڇو جو سڻو نہ پيو لڳي، تان تہ يُاَكْرِمُ، تُاَكْرِمُ اُاَكْرِمُ ۽ نُكْرِمُ مان يُكْرِمُ، تُكْرِمُ، اُكْرِمُ ۽ نُكْرِمُ ٿي پيا.

همزہ وصلي ۽ همزہ قطعي

فائدو: هَمْزَہ ٻہ قسم آهي: 1. وصلي، 2. قطعي.

(1) "وصلي" جي معنىٰ آهي "ملائڻ وارو".

ان کي "وصلي" ان جي ڪري چئبو آهي جو هو ماقبل کي مابعد سان ملائي پاڻ ڪري پوندو آهي.

(2) "قطعي" جي معنىٰ آهي "ڪٽڻ وارو"

ان کي "قطعي" ان ڪري چئبو آهي جو هو ماقبل کي مابعد سان نہ ملائيندو آهي.

همزو قطعي اٺَ قِسم آهي.

1. بَابُ الْاِفْعَال جو هَمْزَوْ 2. وَاحِد مُتَكَلِّم 3. اِسْمُ التَّفْضِيْل 4. جَمع 5. اِعْلَام 6. بِنا 7. فِعْلُ التَّعَجُب 8. اِسْتِفْهَام جو هَمْزَوْ.

قانون "هَمْزَہ وَصلي" ۽ "هَمْزَہ قَطعي" جو

هن جي لاءِ ٻہ حڪم آهن:

❶..... "هَمْزَہ وَصلي" کي ڪيرڻ واجب.

❷..... "هَمْزَہ قَطعي" کي ثابت رکڻ واجب.

پهرين حڪم جي لاءِ ٻہ شرط آهن ڪامل.

1..... "هَمزَه وَصلي" وچ ڪلام ۾ ايندو ته ڪري پوندو. جيئن: وَاقْتَصَدَ.

1..... "هَمزَه وَصلي" جو مابعد متحرڪ هوندو ته هَمزَه وَصلي ڪري پوندو. جيئن: اَقْوُلُ مان قُلْ.

قانون "فعل مضارع معلوم" جو ٻيون

هن جو حڪم آهي ته "فعل مضارع معلوم" ۾ حروف "اتين" کي حرڪت ضمّہ جي ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جنهن باب جي ماضي چار حرفي هوندي ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن:

أَكْرَمَ مان يُكْرِمُ، صَرَّفَ مان يُصَرِّفُ ۽ ضَارَبَ مان يُضَارِبُ.

قانون "فعل مضارع معلوم" جو ٽيون

هن جي لاءِ ٻه حڪم آهن:

پهريون; "فعل مضارع معلوم" ۾ ماقبل آخر کي پنهنجي حال تي ڇڏڻ واجب.

ٻيو; "فعل مضارع معلوم" ۾ ماقبل آخر کي حرڪت ڪسره جي ڏيڻ واجب.

پهرين حڪم جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ "تا" زائده قياسيہ هوندي ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَصَرَّفَ مان تَتَصَرَّفُ.

ٻئي حڪم جي لاءِ به هڪ شرط آهي ڪامل:

جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ "تا" زائده قياسيہ نه هوندي ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: دَحْرَجَ مان يُدَحْرِجُ.

قانون "فعل مضارع معلوم" جو چوٿون

هن جو حڪم آهي ته فعل مضارع معلوم مان هڪ "تا" کي حذف ڪرڻ جائز.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ "تا" زائده قياسيہ آهي ته اتي قانون جو

حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَتَصَرَّفُ انکي تَصَرَّفُ ڪري پڙهڻ جائز آهي.
تَتَضَارَبُ انکي تَضَارَبُ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

قانون "فعل ماضي مجهول" جو ٻيون

هن جو حڪم آهي ته فعل ماضي مجهول ۾ حرف اول ۽ ثاني کي حرڪت ضمّه جي ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ "تا" زائده قياسيه هوندي ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَصَرَّفَ مان تُصُرِّفَ.

قانون "فعل ماضي مجهول" جو ٽيون

هن جو حڪم آهي ته "فعل ماضي مجهول" ۾ حرف اول ۽ ٽين کي ضمّه ۽ ماقبل آخر کي ڪسره ڏيڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جنهن باب جي ماضي جي منڍ ۾ همزه وصلي زائده هوندو،ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: اِكْتَسَبَ مان اُكْتُسِبَ.

قانون باب "اِفْتِعَالُ" "تَفَاعُلُ" ۽ "تَفَعُّلُ" جو پهريون

هن جي لاءِ ٻه حڪم آهن:

پهريون حڪم: "باب اِفْتِعَالُ" جي "فا" ڪلمه کي "تا" جي جنس ڪرڻ واجب ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

ٻيون حڪم: باب "تَفَاعُلُ" ۽ "تَفَعُّلُ" جي "فا" ڪلمه کي "تا" جي جنس ڪرڻ جائز ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

پهرين حڪم جي لاءِ ٻه شرط آهن ناقص:

1..... "فا" ڪلمه ۾ "واو" يا "يا" اچي ته قانون جو حڪم جاري ڪبو. نه ايندا ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو. جيئن: اِكْتَسَبَ.

1..... "واو" ۽ "يا" همزه کان بدليل نه هجن. هوندا ته قانون جو حڪم جاري نه ڪبو.

جيئن: اِيْتَمَرَ ۽ اُوْتُمِنَ جو اصل ۾ اِئْتَمَرَ ۽ اُءْتُمِنَ هيا.

جتي اهي ٻئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: اِوْتَعَدَ ۽ اِيْتَسَرَ انکي اِتَّعَدَ ۽ اِتَّسَرَ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

ٻئي حڪم جي لاءِ بہ بہ شرط آهن ناقص:

❶..... "فا" ڪلمہ ۾ "واو" يا "يا" اچي. نہ ايندي تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو.

جيئن: تَصَرَّفَ ۽ تَضَارَبَ.

❶..... "واو" ۽ "يا" همزه کان بدليل نہ هجن. هوندا تہ قانون جو حڪم جاري نہ ڪبو.

جيئن: تُوُدِّبَ، تُوُوْدِّبَ.

جتي اهي ٻئي شرط لبندا تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَوْعَدَ ۽ تَيْسَرَ انکي اِتَّعَدَ ۽ اِتَّسَرَ ۽ اِتَّاعَدَ ۽ اِتَّاسَرَ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

قانون "اِفْتِعَالٌ" جو پهريون

هن جو حڪم آهي تہ باب "اِفْتِعَالُ" جي "تا" کي "فا" ڪلمہ جي جنس ڪرڻ جائز ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

باب"اِفْتِعَالُ" جي "فا" ڪلمہ ۾ "سين" ۽ "شين" مان ڪو حرف ايندو، تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: اِسْتَمَعَ، اِشْتَهَدَ انکي اِسَّمَعَ ۽ اِشَّهَدَ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

قانون باب "اِفْتِعَالُ" جو ٻيون

هن جو حڪم آهي تہ باب "اِفْتِعَالُ" جي "فا" ڪلمہ جي "تا" کي"طا" جي جنس ڪرڻ واجب ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

اگر "فا" ڪلمہ جي مقابلي ۾ "صاد"، "ضاد"، "طا" ۽ "ظا" مان ڪو حرف اچي تہ اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو.

جيڪڏهن "فا" ڪلمہ جي مقابلي ۾ "طا" اچي تہ ادغام ڪرڻ واجب آهي. جيئن: اِطْتَلَبَ انکي اِطَّلَبَ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

۽ جيڪڏهن "ظا" آهي تہ اظهار ڪرڻ جائز آهي ۽ ادغام دوطرفہ ڪرڻ بہ جائز آهي. جيئن: اِظْتَلَمَ انکي اِظْطَلَمَ، اِظَّلَمَ ۽ اِطَّلَمَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

۽ جيڪڏهن "صاد"، "ضاد" مان ڪو حرف ايندو تہ اظهار ڪرڻ بہ جائز آهي ۽ ادغام هڪ طرفو ڪرڻ بہ جائز آهي. جيئن: اِصْتَبَرَ، اِضْتَرَبَ انکي اِصْطَبَرَ، اِضْطَرَبَ ۽ اِصَّبَرَ ۽ اِضَّرَبَ ڪري پڙهڻ جائز آهي. باقي اِطَّبَرَ يا اِطَّرَبَ ڪري پڙهڻ جائز نہ آهي چو تہ ان سان خبر نہ پوندي تہ هن لفظ جو مادّو اصلي ڇا آهي.

قانون باب "اِفْتِعَالُ" جو ٽيون

هن جو حڪم آهي تہ باب " اِفْتِعَالُ" جي "تا" کي "دال" جي جنس ڪرڻ واجب ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

باب "اِفْتِعَالُ" جي "فا" ڪلمہ ۾ "دال"، "ذال" ۽ "زا" مان ڪو حرف ايندو تہ قانون جو حڪم جاري ٿيندو.

جيڪڏهن "دال" ايندو تہ ادغام ڪرڻ واجب آهي. جيئن: اِدْتَغَمَ انکي اِدَّغَمَ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

جيڪڏهن "ذال" ايندو تہ اظهار بہ جائز ۽ ادغام دوطرفہ بہ جائز آهي. جيئن: اِذْتَكَرَ انکي اِذْدَكَرَ، اِدَّكَرَ ۽ اِذَّكَرَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

جيڪڏهن "زا" ايندي تہ اظهار بہ جائز ۽ ادغام هڪ طرفو بہ جائز آهي. جيئن: اِزْتَجَرَ انکي اِزْدَجَرَ ۽ اِزَّجَرَ ڪري پڙهڻ جائز آهي. باقي اِدَّجَرَ ڪري پڙهڻ جائز نہ آهي.

قانون باب "اِفْتِعَالُ" جو چوٿون

هن جو حڪم آهي تہ باب "اِفْتِعَالُ" ۾ اظهار بہ جائز ۽ ادغام بہ طرفو بہ جائز آهي.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

باب"اِفۡتِعَالُ" جي "فا" ڪلمه ۾ "ثا" ايندي ته قانون جو حڪم جاري ٿيندو.

جيئن: اِثۡتَبَتَ انکي اِثَّبَتَ، اِثَّبَتَ، اِتَّبَتَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

قانون باب "اِفۡتِعَالُ" "تَفَاعُلُ" ۽ "تَفَعُّلُ" جو ٻيون

هن جي لاءِ چار حڪم آهن:

حڪم پهريون: باب "اِفۡتِعَالُ" جي "تا" کي "عين" ڪلمه جي جنس ڪرڻ جائز ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

ڏهه حرفن مان ڪو به هڪ حرف باب اِفۡتِعَالُ جي "عين" ڪلمي جي مقابله ۾ ايندو ته اتي قانون جو حڪم جاري ڪبو.

اهي ڏهه حروف هي آهن:

"ثا"، "دال"، "ذال"، "زا"، "سين"، "شين"، "صاد"، "ضاد"، "طا" ۽ "ظا"

نوٽ; جيڪڏهن مذڪوره ڏهه حرفن کان علاوه "تا" به ايندي ته ادغام ڪبو "مِثۡلَيۡنِ" جي ڪري. جيئن: اِنۡتَتَرَ، اِخۡتَدَعَ، اِكۡتَذَبَ، اِلۡتَزَكَ، اِمۡتَسَدَ، اِحۡتَشَمَ، اِخۡتَصَمَ، اِقۡتَضَبَ، اِفۡتَطَرَ، اِكۡتَظَمَ.

اِنۡتَثَرَ، اِخۡتَدَعَ، اِكۡتَذَبَ، اِلۡتَزَكَ، اِمۡتَسَدَ، اِحۡتَشَمَ، اِخۡتَصَمَ، اِقۡتَضَبَ، اِفۡتَطَرَ، اِكۡتَظَمَ جي "تا" کي "عين ڪلمه" جي جنس ڪنداسين ته اِنۡثَثَرَ، اِخۡدَدَعَ، اِكۡذَذَبَ، اِلۡزَزَكَ، اِمۡسَسَدَ، اِحۡشَشَمَ، اِخۡصَصَمَ، اِقۡضَضَبَ، اِفۡطَطَرَ، اِكۡظَظَمَ ٿهي پوندو.

هاڻي جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ لاءِ پهرين جي حرڪت کي نقل ڪري ماقبل کي ڏينداسين انکانپوءِ همزه وصلي جو مابعد متحرڪ ٿي پوندو ته همزه وصلي ڪري پوندو. جنس کي جنس ۾ ادغام ڪري نَثَّرَ، خَدَّعَ، كَذَّبَ، لَزَّكَ، مَسَّدَ، حَشَّمَ، خَصَّمَ، قَضَّبَ، فَطَّرَ، كَظَّمَ ڪري پڙهبو.

حڪم ٻيو: باب اِفۡتِعَالُ جي"تا" کي"عين ڪلمه" جي جنس ڪرڻ جائز ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ جائز.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

باب اِفْتِعَالُ جي "عين" ڪلمہ جي مقابلہ ۾ "تا" واقع ٿيندي تہ قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: اِقْتَتَلَ. باب اِفْتِعَالُ جي "تا" کي "عين ڪلمہ" جي جنس ڪري پهرين جي حرڪت نقل ڪري مابعد کي ڏينداسين. همزه وصلي جو مابعد متحرڪ ٿيندو تہ همزه وصلي ڪري پوندو. جنس کي جنس ۾ ادغام ڪري قَتَّلَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

حڪم ٽيون: باب "تَفَعُّلُ" ۽ "تَفَاعُلُ" جي "تا" کي "فا" ڪلمہ جي جنس ڪرڻ جائز. جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

مذڪوره ڏهہ حرفن مان ڪو بہ هڪ حرف باب "تَفَعُّلُ" ۽ "تَفَاعُلُ" جي "فا" ڪلمہ جي مقابلي ۾ ايندو تہ قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن:

(1). تَثَقَّلَ، تَثَاقَلَ (2) تَدَسَّرَ، تَدَاسَرَ (3) تَذَكَّرَ، تَذَاكَرَ (4) تَزَوَّجَ، تَزَاوَجَ

(5) تَسَحَّرَ، تَسَاحَرَ (6) تَشَجَّرَ، تَشَاجَرَ (7) تَصَبَّرَ، تَصَابَرَ (8) تَضَمَّنَ، تَضَامَنَ

(9) تَطَهَّرَ، تَطَاهَرَ (10) تَظَهَّرَ، تَظَاهَرَ.

تَثَقَّلَ، تَثَاقَلَ. تَدَسَّرَ، تَدَاسَرَ. تَذَكَّرَ، تَذَاكَرَ. تَزَوَّجَ، تَزَاوَجَ. تَسَحَّرَ، تَسَاحَرَ. تَشَجَّرَ، تَشَاجَرَ. تَصَبَّرَ، تَصَابَرَ. تَضَمَّنَ، تَضَامَنَ. تَطَهَّرَ، تَطَاهَرَ. تَظَهَّرَ، تَظَاهَرَ جي "تا" کي "فا" ڪلمي جي جنس ڪنداسين تہ ثَثَقَّلَ، ثَثَاقَلَ. دَدَسَّرَ، دَدَاسَرَ. ذَذَكَّرَ، ذَذَاكَرَ. زَزَوَّجَ، زَزَاوَجَ. سَسَحَّرَ، سَسَاحَرَ. شَشَجَّرَ، شَشَاجَرَ. صَصَبَّرَ، صَصَابَرَ. ضَضَمَّنَ، ضَضَامَنَ. طَطَهَّرَ، طَطَاهَرَ. ظَظَهَّرَ، ظَظَاهَرَ ٿي پوندو.

هاڻي جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ لاءِ "فا" ڪلمہ جي حرڪت کي ڪيرينداسين تہ ابتدا سڪون ٿي پوندو جو محال آهي. تنهڪري همزه وصلي منڊ ۾ آڻينداسين ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪري اِثَّقَّلَ، اِثَّاقَلَ. اِدَّسَّرَ، اِدَّاسَرَ. اِذَّكَّرَ، اِذَّاكَرَ.

اِزَّوَّجَ، اِزَّاوَجَ. اِسَّحَّرَ، اِسَّاحَرَ. اِشَّجَّرَ، اِشَّاجَرَ. اِصَّبَّرَ، اِصَّابَرَ. اِضَّمَّنَ، اِضَّامَنَ. اِطَّهَّرَ، اِطَّاهَرَ. اِظَّهَّرَ، اِظَّاهَرَ ڪري پڙهڻ واجب آهي.

حڪم چوٿون: باب تَفَعُّلُ ۽ تَفَاعُلُ جي "تا" کي "فا" ڪلمہ ۾ ادغام ڪرڻ جائز.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

باب تَفَعُّلُ ۽ تَفَاعُلُ جي "فا" ڪلمہ ۾ "تا" ايندي تہ قانون جو حڪم جاري ڪبو. جيئن: تَتَرَّكَ، تَتَارَكَ.

باب تَفَعُّلُ ۽ تَفَاعُلُ جي "تا" کي "فا" ڪلمہ جي جنس ڪنداسين ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ لاءِ "فا" ڪلمہ جي حرڪت کي ڪيرينداسين تہ ابتدا سڪون ٿي پوندو، جو محال آهي. تنهن ڪري همزه وصلي منڍ ۾ آڻي جنس کي جنس ۾ ادغام ڪري اِتَّرَّكَ ۽ اِتَّارَكَ ڪري پڙهڻ جائز آهي.

قانون "حروف شمسي" ۽ "حروف قمري" جو

هن جي لاءِ ٽي حڪم آهن.

حڪم پهريون: "لام" کي حروف شمسي جي جنس ڪرڻ واجب ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جڏهن حروف شمسي کان اڳ ۾ لام تعريف جو ايندو تہ قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: عَبْدُالسَّتَارِ.

حڪم ٻيون: "لام" کي حروف شمسي جي جنس ڪرڻ جائز ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ واجب.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي ڪامل:

جڏهن حروف شمسي کان اڳ ۾ "لام" غير تعريف جو ايندو تہ قانون جو حڪم جاري ٿيندو. جيئن: بَلْ سَوَّلَتْ. پر جيڪڏهن "را" کان اڳ ۾ "لام" غير تعريف يا تعريف جو ايندو تہ جنس ڪرڻ بہ واجب ۽ ادغام ڪرڻ بہ واجب آهي. جيئن: قُلْ

رَّبِّ اغْفِرْلِيْ.

حروف شمسي "ثا"، "دال" "ذال"، "زا"، "سين"، "شين"، "صاد"، "ضاد"، "طا" "ظا"، "را"، "تا"، "نون"، "لام".

حروف قمري: .با"، "جيم"، "خا"، "حا"، ڪاف"، "ميم"، "واو"، "عين"، "غين"، "فا"، "قاف"، "ها"، "يا".

هاڻي سوال پيدا ٿيندو ته اسان اوهان کي هڪ اهڙي جاءِ ڏيکاريون جتي "لام" غير تعريف جو "را" کان اڳ ۾ آهي ۽ اتي قانون جو حڪم جاري نه ٿا ڪيون. جيئن: ڪَلَّا بَلْ رَانَ؟

جواب: "لام" ۽ "را" جي وچ ۾ سڪتو آهي جيڪو قراة ۾ فرض آهي ۽ قانون وجوبي آهي. جنهن جڳهه تي فرض ۽ واجب جي وچ ۾ ٽڪراءُ ٿيندو ته اهيمت فرض کي هوندي آهي.

حڪم ٽيون: "لام" کي حروف قمري جي جنس ڪرڻ ناجائز ۽ جنس کي جنس ۾ ادغام ڪرڻ به ناجائز.

هن جي لاءِ هڪ شرط آهي آهي ڪامل:

لام تعريف يا غير تعريف جو حروف قمري کان اڳ ۾ ايندو ته اتي جنس ڪرڻ ناجائز ۽ ادغام به ناجائز آهي. جيئن: عَبْدُ الْوَاحِدِ.

ختم ٽيا قوانين صحيح جا

صرف صغير	صحيح (الف)					
	اِفْعَالٌ	تَفْعِيْلٌ	مُفَاعَلَةٌ	تَفَعُّلٌ	تَفَاعُلٌ	اِفْتِعَالٌ
ماضي معلوم	اَكْرَمَ	صَرَّفَ	ضَارَبَ	تَقَبَّلَ	تَضَارَبَ	اِكْتَسَبَ
مضارع معلوم	يُكْرِمُ	يُصَرِّفُ	يُضَارِبُ	يَتَقَبَّلُ	يَتَضَارَبُ	يَكْتَسِبُ
مصدر	اِكْرَامًا	تَصْرِيْفًا	مُضَارَبَةً	تَقَبُّلًا	تَضَارُبًا	اِكْتِسَابًا
اسم فاعل	مُكْرِمٌ	مُصَرِّفٌ	مُضَارِبٌ	مُتَقَبِّلٌ	مُتَضَارِبٌ	مُكْتَسِبٌ
ماضي مجهول	اُكْرِمَ	صُرِّفَ	ضُوْرِبَ	تُقُبِّلَ	تُضُوْرِبَ	اُكْتُسِبَ
مضارع مجهول	يُكْرَمُ	يُصَرَّفُ	يُضَارَبُ	يُتَقَبَّلُ	يُتَضَارَبُ	يُكْتَسَبُ
مصدر	اِكْرَامًا	تَصْرِيْفًا	مُضَارَبَةً	تَقَبُّلًا	تَضَارُبًا	اِكْتِسَابًا
اسم مفعول	مُكْرَمٌ	مُصَرَّفٌ	مُضَارَبٌ	مُتَقَبَّلٌ	مُتَضَارَبٌ	مُكْتَسَبٌ
جحد معلوم	لَمْ يُكْرِمْ	لَمْ يُصَرِّفْ	لَمْ يُضَارِبْ	لَمْ يَتَقَبَّلْ	لَمْ يَتَضَارَبْ	لَمْ يَكْتَسِبْ
جحد مجهول	لَمْ يُكْرَمْ	لَمْ يُصَرَّفْ	لَمْ يُضَارَبْ	لَمْ يُتَقَبَّلْ	لَمْ يُتَضَارَبْ	لَمْ يُكْتَسَبْ
نفي معلوم	لَا يُكْرِمُ	لَا يُصَرِّفُ	لَا يُضَارِبُ	لَا يَتَقَبَّلُ	لَا يَتَضَارَبُ	لَا يَكْتَسِبُ
نفي مجهول	لَا يُكْرَمُ	لَا يُصَرَّفُ	لَا يُضَارَبُ	لَا يُتَقَبَّلُ	لَا يُتَضَارَبُ	لَا يُكْتَسَبُ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يُّكْرِمَ	لَنْ يُّصَرِّفَ	لَنْ يُّضَارِبَ	لَنْ يَّتَقَبَّلَ	لَنْ يَّتَضَارَبَ	لَنْ يَّكْتَسِبَ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّكْرَمَ	لَنْ يُّصَرَّفَ	لَنْ يُّضَارَبَ	لَنْ يُّتَقَبَّلَ	لَنْ يُّتَضَارَبَ	لَنْ يُّكْتَسَبَ

امر حاضر معلوم	اَكْرِمْ	صَرِّفْ	ضَارِبْ	تَقَبَّلْ	تَضَارَبْ	اِكْتَسِبْ
امر حاضر مجهول	لِتُكْرَمْ	لِتُصَرَّفْ	لِتُضَارَبْ	لِتُتَقَبَّلْ	لِتُتَضَارَبْ	لِتُكْتَسَبْ
امر غائب معلوم	لِيُكْرِمْ	لِيُصَرِّفْ	لِيُضَارِبْ	لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَضَارَبْ	لِيَكْتَسِبْ
امر غائب مجهول	لِيُكْرَمْ	لِيُصَرَّفْ	لِيُضَارَبْ	لِيُتَقَبَّلْ	لِيُتَضَارَبْ	لِيُكْتَسَبْ
نهي حاضر معلوم	لَا تُكْرِمْ	لَا تُصَرِّفْ	لَا تُضَارِبْ	لَا تَتَقَبَّلْ	لَا تَتَضَارَبْ	لَا تَكْتَسِبْ
نهي حاضر مجهول	لَا تُكْرَمْ	لَا تُصَرَّفْ	لَا تُضَارَبْ	لَا تُتَقَبَّلْ	لَا تُتَضَارَبْ	لَا تُكْتَسَبْ
نهي غائب معلوم	لَا يُكْرِمْ	لَا يُصَرِّفْ	لَا يُضَارِبْ	لَا يَتَقَبَّلْ	لَا يَتَضَارَبْ	لَا يَكْتَسِبْ
نهي غائب مجهول	لَا يُكْرَمْ	لَا يُصَرَّفْ	لَا يُضَارَبْ	لَا يُتَقَبَّلْ	لَا يُتَضَارَبْ	لَا يُكْتَسَبْ

صرف صغیر	صحیح (ب)					
	اِنْفِعَالٌ	اِسْتِفْعَالٌ	اِفْعِلَالٌ	اِفْعِيْلَالٌ	اِفْعِوَّالٌ	اِفْعِيْعَالٌ
ماضي معلوم	اِنْقَلَبَ	اِسْتَخْرَجَ	اِحْمَرَّ	اِدْهَامَّ	اِجْلَوَّذَ	اِحْدَوْدَبَ
مضارع معلوم	يَنْقَلِبُ	يَسْتَخْرِجُ	يَحْمَرُّ	يَدْهَامُّ	يَجْلَوِّذُ	يَحْدَوْدِبُ
مصدر	اِنْقِلَابًا	اِسْتِخْرَاجًا	اِحْمِرَارًا	اِدْهِيْمَامًا	اِجْلِوَّاذًا	اِحْدِيْدَابًا
اسم فاعل	مُنْقَلِبٌ	مُسْتَخْرِجٌ	مُحْمَرٌّ	مُدْهَامٌّ	مُجْلَوِّذٌ	مُحْدَوْدِبٌ
ماضي مجهول	اُنْقُلِبَ	اُسْتُخْرِجَ	اُحْمِرَّ	اُدْهُوْمَّ	اُجْلُوِّذَ	اُحْدَوْدِبَ
مضارع مجهول	يُنْقَلَبُ	يُسْتَخْرَجُ	يُحْمَرُّ	يُدْهَامُّ	يُجْلَوَّذُ	يُحْدَوْدَبُ
مصدر	اِنْقِلَابًا	اِسْتِخْرَاجًا	اِحْمِرَارًا	اِدْهِيْمَامًا	اِجْلِوَّاذًا	اِحْدِيْدَابًا
اسم مفعول	مُنْقَلَبٌ	مُسْتَخْرَجٌ	مُحْمَرٌّ	مُدْهَامٌّ	مُجْلَوَّذٌ	مُحْدَوْدَبٌ
جحد معلوم	لَمْ يَنْقَلِبْ	لَمْ يَسْتَخْرِجْ	لَمْ يَحْمَرِرْ	لَمْ يَدْهَامِمْ	لَمْ يَجْلَوِّذْ	لَمْ يَحْدَوْدِبْ
جحد مجهول	لَمْ يُنْقَلَبْ	لَمْ يُسْتَخْرَجْ	لَمْ يُحْمَرَرْ	لَمْ يُدْهَامَمْ	لَمْ يُجْلَوَّذْ	لَمْ يُحْدَوْدَبْ
نفي معلوم	لَا يَنْقَلِبُ	لَا يَسْتَخْرِجُ	لَا يَحْمَرُّ	لَا يَدْهَامُّ	لَا يَجْلَوِّذُ	لَا يَحْدَوْدِبُ
نفي مجهول	لَا يُنْقَلَبُ	لَا يُسْتَخْرَجُ	لَا يُحْمَرُّ	لَا يُدْهَامُّ	لَا يُجْلَوَّذُ	لَا يُحْدَوْدَبُ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يَّنْقَلِبَ	لَنْ يَّسْتَخْرِجَ	لَنْ يَّحْمَرَّ	لَنْ يَّدْهَامَّ	لَنْ يَّجْلَوِّذَ	لَنْ يَّحْدَوْدِبَ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّنْقَلَبَ	لَنْ يُّسْتَخْرَجَ	لَنْ يُّحْمَرَّ	لَنْ يُّدْهَامَّ	لَنْ يُّجْلَوَّذَ	لَنْ يُّحْدَوْدَبَ
امر حاضر معلوم	اِنْقَلِبْ	اِسْتَخْرِجْ	اِحْمَرِرْ	اِدْهَامِمْ	اِجْلَوِّذْ	اِحْدَوْدِبْ

امر حاضر مجهول	لِتُنْقَلَبْ	لِتُسْتَخْرَجْ	لِتُحْمَرَرْ	لِتُدْهَامَمْ	لِتُجْلَوَّذْ	لِتُحْدَوْدَبْ
امر غائب معلوم	لِيَنْقَلِبْ	لِيَسْتَخْرِجْ	لِيَحْمَرِرْ	لِيَدْهَامِمْ	لِيَجْلَوِّذْ	لِيَحْدَوْدِبْ
امر غائب مجهول	لِيُنْقَلَبْ	لِيُسْتَخْرَجْ	لِيُحْمَرَرْ	لِيُدْهَامَمْ	لِيُجْلَوَّذْ	لِيُحْدَوْدَبْ
نهي حاضر معلوم	لَا تَنْقَلِبْ	لَاتَسْتَخْرِجْ	لَا تَحْمَرِرْ	لَا تَدْهَامِمْ	لَا تَجْلَوِّذْ	لَا تَحْدَوْدِبْ
نهي حاضر مجهول	لَا تُنْقَلَبْ	لَا تُسْتَخْرَجْ	لَا تُحْمَرَرْ	لَا تُدْهَامَمْ	لَا تُجْلَوَّذْ	لَا تُحْدَوْدَبْ
نهي غائب معلوم	لَا يَنْقَلِبْ	لَا يَسْتَخْرِجْ	لَا يَحْمَرِرْ	لَا يَدْهَامِمْ	لَا يَجْلَوِّذْ	لَا يَحْدَوْدِبْ
نهي غائب مجهول	لَا يُنْقَلَبْ	لَا يُسْتَخْرَجْ	لَا يُحْمَرَرْ	لَا يُدْهَامَمْ	لَا يُجْلَوَّذْ	لَا يُحْدَوْدَبْ

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب اِفعَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
أَكْرَمَ	أُكْرِمَ	يُكْرِمُ	يُكْرَمُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
أَكْرَمَا	أُكْرِمَا	يُكْرِمَانِ	يُكْرَمَانِ		تثنيه	
أَكْرَمُوا	أُكْرِمُوا	يُكْرِمُونَ	يُكْرَمُونَ		جمع	
أَكْرَمَتْ	أُكْرِمَتْ	تُكْرِمُ	تُكْرَمُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
أَكْرَمَتَا	أُكْرِمَتَا	تُكْرِمَانِ	تُكْرَمَانِ		تثنيه	
أَكْرَمْنَ	أُكْرِمْنَ	يُكْرِمْنَ	يُكْرَمْنَ		جمع	
أَكْرَمْتَ	أُكْرِمْتَ	تُكْرِمُ	تُكْرَمُ	أَكْرِمْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
أَكْرَمْتُمَا	أُكْرِمْتُمَا	تُكْرِمَانِ	تُكْرَمَانِ	أَكْرِمَا	تثنيه	
أَكْرَمْتُمْ	أُكْرِمْتُمْ	تُكْرِمُونَ	تُكْرَمُونَ	أَكْرِمُوا	جمع	
أَكْرَمْتِ	أُكْرِمْتِ	تُكْرِمِينَ	تُكْرَمِينَ	أَكْرِمِي	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
أَكْرَمْتُمَا	أُكْرِمْتُمَا	تُكْرِمَانِ	تُكْرَمَانِ	أَكْرِمَا	تثنيه	
أَكْرَمْتُنَّ	أُكْرِمْتُنَّ	تُكْرِمْنَ	تُكْرَمْنَ	أَكْرِمْنَ	جمع	
أَكْرَمْتُ	أُكْرِمْتُ	أُكْرِمُ	أُكْرَمُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
أَكْرَمْنَا	أُكْرِمْنَا	نُكْرِمُ	نُكْرَمُ		تثنيه و جمع	

صرف کبیر ثلاثي مزيد فيه از باب تَفْعِيْلٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
صَرَّفَ	صُرِّفَ	يُصَرِّفُ	يُصَرَّفُ		واحد	مُذكّر غائب
صَرَّفَا	صُرِّفَا	يُصَرِّفَانِ	يُصَرَّفَانِ		تثنيه	مُذكّر غائب
صَرَّفُوْا	صُرِّفُوْا	يُصَرِّفُوْنَ	يُصَرَّفُوْنَ		جمع	مُذكّر غائب
صَرَّفَتْ	صُرِّفَتْ	تُصَرِّفُ	تُصَرَّفُ		واحد	مؤنّث غائب
صَرَّفَتَا	صُرِّفَتَا	تُصَرِّفَانِ	تُصَرَّفَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
صَرَّفْنَ	صُرِّفْنَ	يُصَرِّفْنَ	يُصَرَّفْنَ		جمع	مؤنّث غائب
صَرَّفْتَ	صُرِّفْتَ	تُصَرِّفُ	تُصَرَّفُ	صَرِّفْ	واحد	مُذكّر مُخاطب
صَرَّفْتُمَا	صُرِّفْتُمَا	تُصَرِّفَانِ	تُصَرَّفَانِ	صَرِّفَا	تثنيه	مُذكّر مُخاطب
صَرَّفْتُمْ	صُرِّفْتُمْ	تُصَرِّفُونَ	تُصَرَّفُونَ	صَرِّفُوْا	جمع	مُذكّر مُخاطب
صَرَّفْتِ	صُرِّفْتِ	تُصَرِّفِيْنَ	تُصَرَّفِيْنَ	صَرِّفِيْ	واحد	مؤنّث مُخاطب
صَرَّفْتُمَا	صُرِّفْتُمَا	تُصَرِّفَانِ	تُصَرَّفَانِ	صَرِّفَا	تثنيه	مؤنّث مُخاطب
صَرَّفْتُنَّ	صُرِّفْتُنَّ	تُصَرِّفْنَ	تُصَرَّفْنَ	صَرِّفْنَ	جمع	مؤنّث مُخاطب
صَرَّفْتُ	صُرِّفْتُ	أُصَرِّفُ	أُصَرَّفُ		واحد	مُتكلّم مُشترَك
صَرَّفْنَا	صُرِّفْنَا	نُصَرِّفُ	نُصَرَّفُ		تثنيه و جمع	مُتكلّم مُشترَك

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب مُفَاعَلَةٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
ضَارَبَ	ضُوْرِبَ	يُضَارِبُ	يُضَارَبُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
ضَارَبَا	ضُوْرِبَا	يُضَارِبَانِ	يُضَارَبَانِ		تثنيه	
ضَارَبُوا	ضُوْرِبُوا	يُضَارِبُونَ	يُضَارَبُونَ		جمع	
ضَارَبَتْ	ضُوْرِبَتْ	تُضَارِبُ	تُضَارَبُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
ضَارَبَتَا	ضُوْرِبَتَا	تُضَارِبَانِ	تُضَارَبَانِ		تثنيه	
ضَارَبْنَ	ضُوْرِبْنَ	يُضَارِبْنَ	يُضَارَبْنَ		جمع	
ضَارَبْتَ	ضُوْرِبْتَ	تُضَارِبُ	تُضَارَبُ	ضَارِبْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
ضَارَبْتُمَا	ضُوْرِبْتُمَا	تُضَارِبَانِ	تُضَارَبَانِ	ضَارِبَا	تثنيه	
ضَارَبْتُمْ	ضُوْرِبْتُم	تُضَارِبُوْنَ	تُضَارَبُونَ	ضَارِبُوا	جمع	
ضَارَبْتِ	ضُوْرِبْتِ	تُضَارِبِيْنَ	تُضَارَبِينَ	ضَارِبِي	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
ضَارَبْتُمَا	ضُوْرِبْتُمَا	تُضَارِبَانِ	تُضَارَبَانِ	ضَارِبَا	تثنيه	
ضَارَبْتُنَّ	ضُوْرِبْتُنَّ	تُضَارِبْنَ	تُضَارَبْنَ	ضَارِبْنَ	جمع	
ضَارَبْتُ	ضُوْرِبْتُ	أُضَارِبُ	أُضَارَبُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
ضَارَبْنَا	ضُوْرِبْنَا	نُضَارِبُ	نُضَارَبُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب تَفَعُّلٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
تَبَسَّمَ	تُبُسِّمَ	يَتَبَسَّمُ	يُتَبَسَّمُ		واحد	مُذَكَّر غائب
تَبَسَّمَا	تُبُسِّمَا	يَتَبَسَّمَانِ	يُتَبَسَّمَانِ		تثنيه	
تَبَسَّمُوْا	تُبُسِّمُوْا	يَتَبَسَّمُوْنَ	يُتَبَسَّمُوْنَ		جمع	
تَبَسَّمَتْ	تُبُسِّمَتْ	تَتَبَسَّمُ	تُتَبَسَّمُ		واحد	مُؤَنَّث غائب
تَبَسَّمَتَا	تُبُسِّمَتَا	تَتَبَسَّمَانِ	تُتَبَسَّمَانِ		تثنيه	
تَبَسَّمْنَ	تُبُسِّمْنَ	يَتَبَسَّمْنَ	يُتَبَسَّمْنَ		جمع	
تَبَسَّمْتَ	تُبُسِّمْتَ	تَتَبَسَّمُ	تُتَبَسَّمُ	تَبَسَّمْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطب
تَبَسَّمْتُمَا	تُبُسِّمْتُمَا	تَتَبَسَّمَانِ	تُتَبَسَّمَانِ	تَبَسَّمَا	تثنيه	
تَبَسَّمْتُمْ	تُبُسِّمْتُمْ	تَتَبَسَّمُوْنَ	تُتَبَسَّمُوْنَ	تَبَسَّمُوْا	جمع	
تَبَسَّمْتِ	تُبُسِّمْتِ	تَتَبَسَّمِيْنَ	تُتَبَسَّمِيْنَ	تَبَسَّمِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطب
تَبَسَّمْتُمَا	تُبُسِّمْتُمَا	تَتَبَسَّمَانِ	تُتَبَسَّمَانِ	تَبَسَّمَا	تثنيه	
تَبَسَّمْتُنَّ	تُبُسِّمْتُنَّ	تَتَبَسَّمْنَ	تُتَبَسَّمْنَ	تَبَسَّمْنَ	جمع	
تَبَسَّمْتُ	تُبُسِّمْتُ	أَتَبَسَّمُ	أُتَبَسَّمُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
تَبَسَّمْنَا	تُبُسِّمْنَا	نَتَبَسَّمُ	نُتَبَسَّمُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب تَفَاعُلٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
تَخَالَفَ	تُخُوْلِفَ	يَتَخَالَفُ	يُتَخَالَفُ		واحد	مذكّر غائب
تَخَالَفَا	تُخُوْلِفَا	يَتَخَالَفَانِ	يُتَخَالَفَانِ		تثنيه	
تَخَالَفُوْا	تُخُوْلِفُوْا	يَتَخَالَفُوْنَ	يُتَخَالَفُوْنَ		جمع	
تَخَالَفَتْ	تُخُوْلِفَتْ	تَتَخَالَفُ	تُتَخَالَفُ		واحد	مؤنّث غائب
تَخَالَفَتَا	تُخُوْلِفَتَا	تَتَخَالَفَانِ	تُتَخَالَفَانِ		تثنيه	
تَخَالَفْنَ	تُخُوْلِفْنَ	يَتَخَالَفْنَ	يُتَخَالَفْنَ		جمع	
تَخَالَفْتَ	تُخُوْلِفْتَ	تَتَخَالَفُ	تُتَخَالَفُ	تَخَالَفْ	واحد	مذكّر مخاطب
تَخَالَفْتُمَا	تُخُوْلِفْتُمَا	تَتَخَالَفَانِ	تُتَخَالَفَانِ	تَخَالَفَا	تثنيه	
تَخَالَفْتُمْ	تُخُوْلِفْتُمْ	تَتَخَالَفُوْنَ	تُتَخَالَفُوْنَ	تَخَالَفُوْا	جمع	
تَخَالَفْتِ	تُخُوْلِفْتِ	تَتَخَالَفِيْنَ	تُتَخَالَفِيْنَ	تَخَالَفِيْ	واحد	مؤنّث مخاطب
تَخَالَفْتُمَا	تُخُوْلِفْتُمَا	تَتَخَالَفَانِ	تُتَخَالَفَانِ	تَخَالَفَا	تثنيه	
تَخَالَفْتُنَّ	تُخُوْلِفْتُنَّ	تَتَخَالَفْنَ	تُتَخَالَفْنَ	تَخَالَفْنَ	جمع	
تَخَالَفْتُ	تُخُوْلِفْتُ	أَتَخَالَفُ	أُتَخَالَفُ		واحد	متكلّم مشترك
تَخَالَفْنَا	تُخُوْلِفْنَا	نَتَخَالَفُ	نُتَخَالَفُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب اِفْتِعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِكْتَسَبَ	اُكْتُسِبَ	يَكْتَسِبُ	يُكْتَسَبُ		مذكّر غائب	واحد
اِكْتَسَبَا	اُكْتُسِبَا	يَكْتَسِبَانِ	يُكْتَسَبَانِ			تثنيه
اِكْتَسَبُوْا	اُكْتُسِبُوْا	يَكْتَسِبُوْنَ	يُكْتَسَبُوْنَ			جمع
اِكْتَسَبَتْ	اُكْتُسِبَتْ	تَكْتَسِبُ	تُكْتَسَبُ		مؤنّث غائب	واحد
اِكْتَسَبَتَا	اُكْتُسِبَتَا	تَكْتَسِبَانِ	تُكْتَسَبَانِ			تثنيه
اِكْتَسَبْنَ	اُكْتُسِبْنَ	يَكْتَسِبْنَ	يُكْتَسَبْنَ			جمع
اِكْتَسَبْتَ	اُكْتُسِبْتَ	تَكْتَسِبُ	تُكْتَسَبُ	اِكْتَسِبْ	مذكّر مخاطب	واحد
اِكْتَسَبْتُمَا	اُكْتُسِبْتُمَا	تَكْتَسِبَانِ	تُكْتَسَبَانِ	اِكْتَسِبَا		تثنيه
اِكْتَسَبْتُمْ	اُكْتُسِبْتُمْ	تَكْتَسِبُوْنَ	تُكْتَسَبُوْنَ	اِكْتَسِبُوْا		جمع
اِكْتَسَبْتِ	اُكْتُسِبْتِ	تَكْتَسِبِيْنَ	تُكْتَسَبِيْنَ	اِكْتَسِبِيْ	مؤنّث مخاطب	واحد
اِكْتَسَبْتُمَا	اُكْتُسِبْتُمَا	تَكْتَسِبَانِ	تُكْتَسَبَانِ	اِكْتَسِبَا		تثنيه
اِكْتَسَبْتُنَّ	اُكْتُسِبْتُنَّ	تَكْتَسِبْنَ	تُكْتَسَبْنَ	اِكْتَسِبْنَ		جمع
اِكْتَسَبْتُ	اُكْتُسِبْتُ	اَكْتَسِبُ	اُكْتَسَبُ		متكلّم مشترك	واحد
اِكْتَسَبْنَا	اُكْتُسِبْنَا	نَكْتَسِبُ	نُكْتَسَبُ			تثنيه و جمع

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب إنْفِعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
إنْتَقَمَ	أُنْتُقِمَ	يَنْتَقِمُ	يُنْتَقَمُ		واحد	مذكّر غائب
إنْتَقَمَا	أُنْتُقِمَا	يَنْتَقِمَانِ	يُنْتَقَمَانِ		تثنيه	مذكّر غائب
إنْتَقَمُوْا	أُنْتُقِمُوْا	يَنْتَقِمُوْنَ	يُنْتَقَمُوْنَ		جمع	مذكّر غائب
إنْتَقَمَتْ	أُنْتُقِمَتْ	تَنْتَقِمُ	تُنْتَقَمُ		واحد	مؤنّث غائب
إنْتَقَمَتَا	أُنْتُقِمَتَا	تَنْتَقِمَانِ	تُنْتَقَمَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
إنْتَقَمْنَ	أُنْتُقِمْنَ	يَنْتَقِمْنَ	يُنْتَقَمْنَ		جمع	مؤنّث غائب
إنْتَقَمْتَ	أُنْتُقِمْتَ	تَنْتَقِمُ	تُنْتَقَمُ	إنْتَقِمْ	واحد	مذكّر مخاطب
إنْتَقَمْتُمَا	أُنْتُقِمْتُمَا	تَنْتَقِمَانِ	تُنْتَقَمَانِ	إنْتَقِمَا	تثنيه	مذكّر مخاطب
إنْتَقَمْتُمْ	أُنْتُقِمْتُمْ	تَنْتَقِمُوْنَ	تُنْتَقَمُوْنَ	إنْتَقِمُوْا	جمع	مذكّر مخاطب
إنْتَقَمْتِ	أُنْتُقِمْتِ	تَنْتَقِمِيْنَ	تُنْتَقَمِيْنَ	إنْتَقِمِيْ	واحد	مؤنّث مخاطب
إنْتَقَمْتُمَا	أُنْتُقِمْتُمَا	تَنْتَقِمَانِ	تُنْتَقَمَانِ	إنْتَقِمَا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
إنْتَقَمْتُنَّ	أُنْتُقِمْتُنَّ	تَنْتَقِمْنَ	تُنْتَقَمْنَ	إنْتَقِمْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
إنْتَقَمْتُ	أُنْتُقِمْتُ	أَنْتَقِمُ	أُنْتَقَمُ		واحد	متكلّم مشترك
إنْتَقَمْنَا	أُنْتُقِمْنَا	نَنْتَقِمُ	نُنْتَقَمُ		تثنيه و جمع	متكلّم مشترك

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب إِسْتِفْعَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
إِسْتَغْفَرَ	أُسْتُغْفِرَ	يَسْتَغْفِرُ	يُسْتَغْفَرُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
إِسْتَغْفَرَا	أُسْتُغْفِرَا	يَسْتَغْفِرَانِ	يُسْتَغْفَرَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غَائِب
إِسْتَغْفَرُوْا	أُسْتُغْفِرُوْا	يَسْتَغْفِرُوْنَ	يُسْتَغْفَرُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غَائِب
إِسْتَغْفَرَتْ	أُسْتُغْفِرَتْ	تَسْتَغْفِرُ	تُسْتَغْفَرُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
إِسْتَغْفَرَتَا	أُسْتُغْفِرَتَا	تَسْتَغْفِرَانِ	تُسْتَغْفَرَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غَائِب
إِسْتَغْفَرْنَ	أُسْتُغْفِرْنَ	يَسْتَغْفِرْنَ	يُسْتَغْفَرْنَ		جمع	مُؤَنَّث غَائِب
إِسْتَغْفَرْتَ	أُسْتُغْفِرْتَ	تَسْتَغْفِرُ	تُسْتَغْفَرُ	إِسْتَغْفِرْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِسْتَغْفَرْتُمَا	أُسْتُغْفِرْتُمَا	تَسْتَغْفِرَانِ	تُسْتَغْفَرَانِ	إِسْتَغْفِرَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِسْتَغْفَرْتُمْ	أُسْتُغْفِرْتُمْ	تَسْتَغْفِرُوْنَ	تُسْتَغْفَرُوْنَ	إِسْتَغْفِرُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِسْتَغْفَرْتِ	أُسْتُغْفِرْتِ	تَسْتَغْفِرِيْنَ	تُسْتَغْفَرِيْنَ	إِسْتَغْفِرِي	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِسْتَغْفَرْتُمَا	أُسْتُغْفِرْتُمَا	تَسْتَغْفِرَانِ	تُسْتَغْفَرَانِ	إِسْتَغْفِرَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِسْتَغْفَرْتُنَّ	أُسْتُغْفِرْتُنَّ	تَسْتَغْفِرْنَ	تُسْتَغْفَرْنَ	إِسْتَغْفِرْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِسْتَغْفَرْتُ	أُسْتُغْفِرْتُ	أَسْتَغْفِرُ	أُسْتَغْفَرُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
إِسْتَغْفَرْنَا	أُسْتُغْفِرْنَا	نَسْتَغْفِرُ	نُسْتَغْفَرُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب إِفْعِلَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
إِحْمَرَّ	أُحْمُرَّ	يَحْمَرُّ	يُحْمَرُّ		واحد	مُذَكَّرٌ غَائِب
إِحْمَرَّا	أُحْمُرَّا	يَحْمَرَّانِ	يُحْمَرَّانِ		تثنيه	
إِحْمَرُّوْا	أُحْمُرُّوْا	يَحْمَرُّوْنَ	يُحْمَرُّوْنَ		جمع	
إِحْمَرَّتْ	أُحْمُرَّتْ	تَحْمَرُّ	تُحْمَرُّ		واحد	مُؤَنَّثٌ غَائِب
إِحْمَرَّتَا	أُحْمُرَّتَا	تَحْمَرَّانِ	تُحْمَرَّانِ		تثنيه	
إِحْمَرَرْنَ	أُحْمُرِرْنَ	يَحْمَرِرْنَ	يُحْمَرَرْنَ		جمع	
إِحْمَرَرْتَ	أُحْمُرِرْتَ	تَحْمَرُّ	تُحْمَرُّ	إِحْمَرِرْ	واحد	مُذَكَّرٌ مُخَاطَب
إِحْمَرَرْتُمَا	أُحْمُرِرْتُمَا	تَحْمَرَّانِ	تُحْمَرَّانِ	إِحْمَرَّا	تثنيه	
إِحْمَرَرْتُمْ	أُحْمُرِرْتُمْ	تَحْمَرُّوْنَ	تُحْمَرُّوْنَ	إِحْمَرُّوْا	جمع	
إِحْمَرَرْتِ	أُحْمُرِرْتِ	تَحْمَرِّيْنَ	تُحْمَرِّيْنَ	إِحْمَرِّيْ	واحد	مُؤَنَّثٌ مُخَاطَب
إِحْمَرَرْتُمَا	أُحْمُرِرْتُمَا	تَحْمَرَّانِ	تُحْمَرَّانِ	إِحْمَرَّا	تثنيه	
إِحْمَرَرْتُنَّ	أُحْمُرِرْتُنَّ	تَحْمَرِرْنَ	تُحْمَرَرْنَ	إِحْمَرِرْنَ	جمع	
إِحْمَرَرْتُ	أُحْمُرِرْتُ	أَحْمَرُّ	أُحْمَرُّ		واحد	مُتَكَلِّمٌ مُشْتَرَك
إِحْمَرَرْنَا	أُحْمُرِرْنَا	نَحْمَرُّ	نُحْمَرُّ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب اِفْعِيْلَالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
اِسْمَارَّ	اُسْمُوْرَّ	يَسْمَارُّ	يُسْمَارُّ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
اِسْمَارَّا	اُسْمُوْرَّا	يَسْمَارَّانِ	يُسْمَارَّانِ		تثنيه	مُذَكَّر غَائِب
اِسْمَارُّوْا	اُسْمُوْرُّوا	يَسْمَارُّوْنَ	يُسْمَارُّوْنَ		جمع	مُذَكَّر غَائِب
اِسْمَارَّتْ	اُسْمُوْرَّتْ	تَسْمَارُّ	تُسْمَارُّ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
اِسْمَارَّتَا	اُسْمُوْرَّتَا	تَسْمَارَّانِ	تُسْمَارَّانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غَائِب
اِسْمَارَرْنَ	اُسْمُوْرِرْنَ	يَسْمَارِرْنَ	يُسْمَارَرْنَ		جمع	مُؤَنَّث غَائِب
اِسْمَارَرْتَ	اُسْمُوْرِرْتَ	تَسْمَارُّ	تُسْمَارُّ	اِسْمَارِرْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِسْمَارَرْتُمَا	اُسْمُوْرِرْتُمَا	تَسْمَارَّانِ	تُسْمَارَّانِ	اِسْمَارَّا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِسْمَارَرْتُم	اُسْمُوْرِرْتُمْ	تَسْمَارُّوْنَ	تُسْمَارُّوْنَ	اِسْمَارُّوْا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطَب
اِسْمَارَرْتِ	اُسْمُوْرِرْتِ	تَسْمَارِّيْنَ	تُسْمَارِّيْنَ	اِسْمَارِّي	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِسْمَارَرْتُمَا	اُسْمُوْرِرْتُمَا	تَسْمَارَّانِ	تُسْمَارَّانِ	اِسْمَارَّا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِسْمَارَرْتُنَّ	اُسْمُوْرِرْتُنَّ	تَسْمَارِرْنَ	تُسْمَارَرْنَ	اِسْمَارِرْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطَب
اِسْمَارَرْتُ	اُسْمُوْرِرْتُ	أَسْمَارُّ	أُسْمَارُّ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
اِسْمَارَرْنَا	اُسْمُوْرِرْنَا	نَسْمَارُّ	نُسْمَارُّ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب إِفْعِوَّالٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
إِجْلَوَّذَ	أُجْلُوِّذَ	يَجْلَوِّذُ	يُجْلَوَّذُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
إِجْلَوَّذَا	أُجْلُوِّذَا	يَجْلَوِّذَانِ	يُجْلَوَّذَانِ		تثنيه	
إِجْلَوَّذُوا	أُجْلُوِّذُوا	يَجْلَوِّذُوْنَ	يُجْلَوَّذُوْنَ		جمع	
إِجْلَوَّذَتْ	أُجْلُوِّذَتْ	تَجْلَوِّذُ	تُجْلَوَّذُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
إِجْلَوَّذَتَا	أُجْلُوِّذَتَا	تَجْلَوِّذَانِ	تُجْلَوَّذَانِ		تثنيه	
إِجْلَوَّذْنَ	أُجْلُوِّذْنَ	يَجْلَوِّذْنَ	يُجْلَوَّذْنَ		جمع	
إِجْلَوَّذْتَ	أُجْلُوِّذْتَ	تَجْلَوِّذُ	تُجْلَوَّذُ	إِجْلَوِّذْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِجْلَوَّذْتُمَا	أُجْلُوِّذْتُمَا	تَجْلَوِّذَانِ	تُجْلَوَّذَانِ	إِجْلَوِّذَا	تثنيه	
إِجْلَوَّذْتُمْ	أُجْلُوِّذْتُمْ	تَجْلَوِّذُوْنَ	تُجْلَوَّذُوْنَ	إِجْلَوِّذُوْا	جمع	
إِجْلَوَّذْتِ	أُجْلُوِّذْتِ	تَجْلَوِّذِيْنَ	تُجْلَوَّذِيْنَ	إِجْلَوِّذِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِجْلَوَّذْتُمَا	أُجْلُوِّذْتُمَا	تَجْلَوِّذَانِ	تُجْلَوَّذَانِ	إِجْلَوِّذَا	تثنيه	
إِجْلَوَّذْتُنَّ	أُجْلُوِّذْتُنَّ	تَجْلَوِّذْنَ	تُجْلَوَّذْنَ	إِجْلَوِّذْنَ	جمع	
إِجْلَوَّذْتُ	أُجْلُوِّذْتُ	أَجْلَوِّذُ	أُجْلَوَّذُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
إِجْلَوَّذْنَا	أُجْلُوِّذْنَا	نَجْلَوِّذُ	نُجْلَوَّذُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير ثلاثي مزيد فيه از باب اِفْعِيْعَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
إِحْدَوْدَبَ	أُحْدُوْدِبَ	يَحْدَوْدِبُ	يُحْدَوْدَبُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
إِحْدَوْدَبَا	أُحْدُوْدِبَا	يَحْدَوْدِبَانِ	يُحْدَوْدَبَانِ		تثنيه	مُذَكَّر غَائِب
إِحْدَوْدَبُوا	أُحْدُوْدِبُوْا	يَحْدَوْدِبُوْنَ	يُحْدَوْدَبُوْنَ		جمع	مُذَكَّر غَائِب
إِحْدَوْدَبَتْ	أُحْدُوْدِبَتْ	تَحْدَوْدِبُ	تُحْدَوْدَبُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
إِحْدَوْدَبَتَا	أُحْدُوْدِبَتَا	تَحْدَوْدِبَانِ	تُحْدَوْدَبَانِ		تثنيه	مُؤَنَّث غَائِب
إِحْدَوْدَبْنَ	أُحْدُوْدِبْنَ	يَحْدَوْدِبْنَ	يُحْدَوْدَبْنَ		جمع	مُؤَنَّث غَائِب
إِحْدَوْدَبْتَ	أُحْدُوْدِبْتَ	تَحْدَوْدِبُ	تُحْدَوْدَبُ	إِحْدَوْدِبْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِحْدَوْدَبْتُمَا	أُحْدُوْدِبْتُمَا	تَحْدَوْدِبَانِ	تُحْدَوْدَبَانِ	إِحْدَوْدِبَا	تثنيه	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِحْدَوْدَبْتُمْ	أُحْدُوْدِبْتُمْ	تَحْدَوْدِبُوْنَ	تُحْدَوْدَبُوْنَ	إِحْدَوْدِبُوْا	جمع	مُذَكَّر مُخَاطَب
إِحْدَوْدَبْتِ	أُحْدُوْدِبْتِ	تَحْدَوْدِبِيْنَ	تُحْدَوْدَبِيْنَ	إِحْدَوْدِبِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِحْدَوْدَبْتُمَا	أُحْدُوْدِبْتُمَا	تَحْدَوْدِبَانِ	تُحْدَوْدَبَانِ	إِحْدَوْدِبَا	تثنيه	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِحْدَوْدَبْتُنَّ	أُحْدُوْدِبْتُنَّ	تَحْدَوْدِبْنَ	تُحْدَوْدَبْنَ	إِحْدَوْدِبْنَ	جمع	مُؤَنَّث مُخَاطَب
إِحْدَوْدَبْتُ	أُحْدُوْدِبْتُ	أَحْدَوْدِبُ	أُحْدَوْدَبُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
إِحْدَوْدَبْنَا	أُحْدُوْدِبْنَا	نَحْدَوْدِبُ	نُحْدَوْدَبُ		تثنيه و جمع	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك

صرف الصّغیر رباعي مجرد و مزید فیہ صحیح

صرف صغیر	رباعي مجرد صحیح	رباعي مزید فیه صحیح		
	باب فَعْلَلَةٌ	باب تَفَعْلُلٌ	باب اِفْعِنْلَالٌ	باب اِفْعِلَالٌ
ماضي معلوم	دَحْرَجَ	تَسَرْبَلَ	اِبْرَنْشَقَ	اِقْشَعَرَّ
مضارع معلوم	يُدَحْرِجُ	يَتَسَرْبَلُ	يَبْرَنْشِقُ	يَقْشَعِرُّ
مصدر	دَحْرَجَةً	تَسَرْبُلًا	اِبْرِنْشَاقاً	اِقْشِعْرَاراً
اسم فاعل	مُدَحْرِجٌ	مُتَسَرْبِلٌ	مُبْرَنْشِقٌ	مُقْشَعِرٌّ
ماضي مجهول	دُحْرِجَ	تُسُرْبِلَ	اُبْرُنْشِقَ	اُقْشُعِرَّ
مضارع مجهول	يُدَحْرَجُ	يُتَسَرْبَلُ	يُبْرَنْشَقُ	يُقْشَعَرُّ
مصدر	دَحْرَجَةً	تَسَرْبُلًا	اِبْرِنْشَاقاً	اِقْشِعْرَاراً
اسم مفعول	مُدَحْرَجٌ	مُتَسَرْبَلٌ	مُبْرَنْشَقٌ	مُقْشَعَرٌّ
جحد معلوم	لَمْ يُدَحْرِجْ	لَمْ يَتَسَرْبَلْ	لَمْ يَبْرَنْشِقْ	لَمْ يَقْشَعِرَّ، لَمْ يَقْشَعِرِّ، لَمْ يَقْشَعْرِرْ
جحد مجهول	لَمْ يُدَحْرَجْ	لَمْ يُتَسَرْبَلْ	لَمْ يُبْرَنْشَقْ	لَمْ يُقْشَعَرَّ، لَمْ يُقْشَعَرِّ، لَمْ يُقْشَعْرَرْ
نفي معلوم	لَا يُدَحْرِجُ	لَا يَتَسَرْبَلُ	لَا يَبْرَنْشِقُ	لَا يَقْشَعِرُّ
نفي مجهول	لَا يُدَحْرَجُ	لَا يُتَسَرْبَلُ	لَا يُبْرَنْشَقُ	لَا يُقْشَعَرُّ
نفي معلوم بلن ناصبه	لَنْ يُّدَحْرِجَ	لَنْ يَّتَسَرْبَلَ	لَنْ يَّبْرَنْشِقَ	لَنْ يَّقْشَعِرَّ
نفي مجهول بلن ناصبه	لَنْ يُّدَحْرَجَ	لَنْ يُّتَسَرْبَلَ	لَنْ يُّبْرَنْشَقَ	لَنْ يُّقْشَعَرَّ
امر حاضر معلوم	دَحْرِجْ	تَسَرْبَلْ	اِبْرَنْشِقْ	اِقْشَعِرَّ، اِقْشَعِرِّ، اِقْشَعْرِرْ
امر حاضر مجهول	لِتُدَحْرَجْ	لِتُتَسَرْبَلْ	لِتُبْرَنْشَقْ	لِتُقْشَعَرَّ، لِتُقْشَعَرِّ، لِتُقْشَعْرَرْ

امر غائب معلوم	لِيُدَحْرِجْ	لِيَتَسَرْبَلْ	لِيَبْرَنْشِقْ	لِيَقْشَعِرَّ، لِيَقْشَعِرِّ، لِيَقْشَعْرِرْ
امر غائب مجهول	لِيُدَحْرَجْ	لِيُتَسَرْبَلْ	لِيُبْرَنْشَقْ	لِيُقْشَعَرَّ، لِيُقْشَعَرِّ، لِيُقْشَعْرَرْ
نهي حاضر معلوم	لَاتُدَحْرِجْ	لَاتَتَسَرْبَلْ	لَاتَبْرَنْشِقْ	لَاتَقْشَعِرَّ، لَاتَقْشَعِرِّ، لَاتَقْشَعْرِرْ
نهي حاضر مجهول	لَاتُدَحْرَجْ	لَاتُتَسَرْبَلْ	لَاتُبْرَنْشَقْ	لَاتُقْشَعَرَّ، لَاتُقْشَعَرِّ، لَاتُقْشَعْرَرْ
نهي غائب معلوم	لَايُدَحْرِجْ	لَا يُتَسَرْبَلْ	لَايَبْرَنْشِقْ	لَايَقْشَعِرَّ، لَايَقْشَعِرِّ، لَايَقْشَعْرِرْ
نهي غائب مجهول	لَايُدَحْرَجْ	لَايُتَسَرْبَلْ	لَايُبْرَنْشَقْ	لَايُقْشَعَرَّ، لَايُقْشَعَرِّ، لَايُقْشَعْرَرْ

صرف كبير رباعي مجرد از باب فَعْلَلَةٌ

ماضي		مضارع		فعل امر	صيغو	
معلوم	مجهول	معلوم	مجهول			
دَحْرَجَ	دُحْرِجَ	يُدَحْرِجُ	يُدَحْرَجُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
دَحْرَجَا	دُحْرِجَا	يُدَحْرِجَانِ	يُدَحْرَجَانِ		تثنيه	
دَحْرَجُوْا	دُحْرِجُوْا	يُدَحْرِجُوْنَ	يُدَحْرَجُوْنَ		جمع	
دَحْرَجَتْ	دُحْرِجَتْ	تُدَحْرِجُ	تُدَحْرَجُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
دَحْرَجَتَا	دُحْرِجَتَا	تُدَحْرِجَانِ	تُدَحْرَجَانِ		تثنيه	
دَحْرَجْنَ	دُحْرِجْنَ	يُدَحْرِجْنَ	يُدَحْرَجْنَ		جمع	
دَحْرَجْتَ	دُحْرِجْتَ	تُدَحْرِجُ	تُدَحْرَجُ	دَحْرِجْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
دَحْرَجْتُمَا	دُحْرِجْتُمَا	تُدَحْرِجَانِ	تُدَحْرَجَانِ	دَحْرِجَا	تثنيه	
دَحْرَجْتُمْ	دُحْرِجْتُمْ	تُدَحْرِجُوْنَ	تُدَحْرَجُوْنَ	دَحْرِجُوْا	جمع	
دَحْرَجْتِ	دُحْرِجْتِ	تُدَحْرِجِيْنَ	تُدَحْرَجِيْنَ	دَحْرِجِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
دَحْرَجْتُمَا	دُحْرِجْتُمَا	تُدَحْرِجَانِ	تُدَحْرَجَانِ	دَحْرِجَا	تثنيه	
دَحْرَجْتُنَّ	دُحْرِجْتُنَّ	تُدَحْرِجْنَ	تُدَحْرَجْنَ	دَحْرِجْنَ	جمع	
دَحْرَجْتُ	دُحْرِجْتُ	أُدَحْرِجُ	أُدَحْرَجُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
دَحْرَجْنَا	دُحْرِجْنَا	نُدَحْرِجُ	نُدَحْرَجُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير رباعي مزيد فيه از باب تَفَعْلُلٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
تَبَخْتَرَ	تُبُخْتِرَ	يَتَبَخْتَرُ	يُتَبَخْتَرُ		واحد	مُذَكَّر غَائِب
تَبَخْتَرَا	تُبُخْتِرَا	يَتَبَخْتَرَانِ	يُتَبَخْتَرَانِ		تثنيه	
تَبَخْتَرُوا	تُبُخْتِرُوا	يَتَبَخْتَرُوْنَ	يُتَبَخْتَرُوْنَ		جمع	
تَبَخْتَرَتْ	تُبُخْتِرَتْ	تَتَبَخْتَرُ	تُتَبَخْتَرُ		واحد	مُؤَنَّث غَائِب
تَبَخْتَرَتَا	تُبُخْتِرَتَا	تَتَبَخْتَرَانِ	تُتَبَخْتَرَانِ		تثنيه	
تَبَخْتَرْنَ	تُبُخْتِرْنَ	يَتَبَخْتَرْنَ	يُتَبَخْتَرْنَ		جمع	
تَبَخْتَرْتَ	تُبُخْتِرْتَ	تَتَبَخْتَرُ	تُتَبَخْتَرُ	تَبَخْتَرْ	واحد	مُذَكَّر مُخَاطَب
تَبَخْتَرْتُمَا	تُبُخْتِرْتُمَا	تَتَبَخْتَرَانِ	تُتَبَخْتَرَانِ	تَبَخْتَرَا	تثنيه	
تَبَخْتَرْتُمْ	تُبُخْتِرْتُمْ	تَتَبَخْتَرُوْنَ	تُتَبَخْتَرُوْنَ	تَبَخْتَرُوْا	جمع	
تَبَخْتَرْتِ	تُبُخْتِرْتِ	تَتَبَخْتَرِيْنَ	تُتَبَخْتَرِيْنَ	تَبَخْتَرِيْ	واحد	مُؤَنَّث مُخَاطَب
تَبَخْتَرْتُمَا	تُبُخْتِرْتُمَا	تَتَبَخْتَرَانِ	تُتَبَخْتَرَانِ	تَبَخْتَرَا	تثنيه	
تَبَخْتَرْتُنَّ	تُبُخْتِرْتُنَّ	تَتَبَخْتَرْنَ	تُتَبَخْتَرْنَ	تَبَخْتَرْنَ	جمع	
تَبَخْتَرْتُ	تُبُخْتِرْتُ	أَتَبَخْتَرُ	أُتَبَخْتَرُ		واحد	مُتَكَلِّم مُشْتَرَك
تَبَخْتَرْنَا	تُبُخْتِرْنَا	نَتَبَخْتَرُ	نُتَبَخْتَرُ		تثنيه و جمع	

صرف كبير رباعي مزيد فيه از باب اِفْعِنْلَالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِحْرَنْجَمَ	اُحْرُنْجِمَ	يَحْرَنْجِمُ	يُحْرَنْجَمُ		واحد	مذكّر غائب
اِحْرَنْجَمَا	اُحْرُنْجِمَا	يَحْرَنْجِمَانِ	يُحْرَنْجَمَانِ		تثنيه	مذكّر غائب
اِحْرَنْجَمُوْا	اُحْرُنْجِمُوْا	يَحْرَنْجِمُوْنَ	يُحْرَنْجَمُوْنَ		جمع	مذكّر غائب
اِحْرَنْجَمَتْ	اُحْرُنْجِمَتْ	تَحْرَنْجِمُ	تُحْرَنْجَمُ		واحد	مؤنّث غائب
اِحْرَنْجَمَتَا	اُحْرُنْجِمَتَا	تَحْرَنْجِمَانِ	تُحْرَنْجَمَانِ		تثنيه	مؤنّث غائب
اِحْرَنْجَمْنَ	اُحْرُنْجِمْنَ	يَحْرَنْجِمْنَ	يُحْرَنْجَمْنَ		جمع	مؤنّث غائب
اِحْرَنْجَمْتَ	اُحْرُنْجِمْتَ	تَحْرَنْجِمُ	تُحْرَنْجَمُ	اِحْرَنْجِمْ	واحد	مذكّر مخاطب
اِحْرَنْجَمْتُمَا	اُحْرُنْجِمْتُمَا	تَحْرَنْجِمَانِ	تُحْرَنْجَمَانِ	اِحْرَنْجِمَا	تثنيه	مذكّر مخاطب
اِحْرَنْجَمْتُمْ	اُحْرُنْجِمْتُمْ	تَحْرَنْجِمُوْنَ	تُحْرَنْجَمُوْنَ	اِحْرَنْجِمُوْا	جمع	مذكّر مخاطب
اِحْرَنْجَمْتِ	اُحْرُنْجِمْتِ	تَحْرَنْجِمِيْنَ	تُحْرَنْجَمِيْنَ	اِحْرَنْجِمِي	واحد	مؤنّث مخاطب
اِحْرَنْجَمْتُمَا	اُحْرُنْجِمْتُمَا	تَحْرَنْجِمَانِ	تُحْرَنْجَمَانِ	اِحْرَنْجِمَا	تثنيه	مؤنّث مخاطب
اِحْرَنْجَمْتُنَّ	اُحْرُنْجِمْتُنَّ	تَحْرَنْجِمْنَ	تُحْرَنْجَمْنَ	اِحْرَنْجِمْنَ	جمع	مؤنّث مخاطب
اِحْرَنْجَمْتُ	اُحْرُنْجِمْتُ	أَحْرَنْجِمُ	أُحْرَنْجَمُ		واحد	متكلّم مشترك
اِحْرَنْجَمْنَا	اُحْرُنْجِمْنَا	نَحْرَنْجِمُ	نُحْرَنْجَمُ		تثنيه و جمع	متكلّم مشترك

صرف كبير رباعي مزيد فيه از باب اِفْعِلَّالٌ

ماضي معلوم	ماضي مجهول	مضارع معلوم	مضارع مجهول	فعل امر	صيغو	
اِقْشَعَرَّ	اُقْشُعِرَّ	يَقْشَعِرُّ	يُقْشَعَرُّ		واحد	مذكر غائب
اِقْشَعَرَّا	اُقْشُعِرَّا	يَقْشَعِرَّانِ	يُقْشَعَرَّانِ		تثنيه	مذكر غائب
اِقْشَعَرُّوْا	اُقْشُعِرُّوْا	يَقْشَعِرُّوْنَ	يُقْشَعَرُّوْنَ		جمع	مذكر غائب
اِقْشَعَرَّتْ	اُقْشُعِرَّتْ	تَقْشَعِرُّ	تُقْشَعَرُّ		واحد	مؤنث غائب
اِقْشَعَرَّتَا	اُقْشُعِرَّتَا	تَقْشَعِرَّانِ	تُقْشَعَرَّانِ		تثنيه	مؤنث غائب
اِقْشَعْرَرْنَ	اُقْشُعْرِرْنَ	يَقْشَعْرِرْنَ	يُقْشَعْرَرْنَ		جمع	مؤنث غائب
اِقْشَعْرَرْتَ	اُقْشُعْرِرْتَ	تَقْشَعِرُّ	تُقْشَعَرُّ	اِقْشَعْرِرْ	واحد	مذكر مخاطب
اِقْشَعْرَرْتُمَا	اُقْشُعْرِرْتُمَا	تَقْشَعِرَّانِ	تُقْشَعَرَّانِ	اِقْشَعِرَّا	تثنيه	مذكر مخاطب
اِقْشَعْرَرْتُمْ	اُقْشُعْرِرْتُمْ	تَقْشَعِرُّوْنَ	تُقْشَعَرُّوْنَ	اِقْشَعِرُّوْا	جمع	مذكر مخاطب
اِقْشَعْرَرْتِ	اُقْشُعْرِرْتِ	تَقْشَعِرِّيْنَ	تُقْشَعَرِّيْنَ	اِقْشَعِرِّيْ	واحد	مؤنث مخاطب
اِقْشَعْرَرْتُمَا	اُقْشُعْرِرْتُمَا	تَقْشَعِرَّانِ	تُقْشَعَرَّانِ	اِقْشَعِرَّا	تثنيه	مؤنث مخاطب
اِقْشَعْرَرْتُنَّ	اُقْشُعْرِرْتُنَّ	تَقْشَعْرِرْنَ	تُقْشَعْرَرْنَ	اِقْشَعْرِرْنَ	جمع	مؤنث مخاطب
اِقْشَعْرَرْتُ	اُقْشُعْرِرْتُ	أَقْشَعِرُّ	أُقْشَعَرُّ		واحد	متكلم مشترك
اِقْشَعْرَرْنَا	اُقْشُعْرِرْنَا	نَقْشَعِرُّ	نُقْشَعَرُّ		تثنيه و جمع	متكلم مشترك

(**پورو ٿيو صحيح**)